

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI MESLEKÎ EĞİTİM VEREN
LİSELERDEKİ ÖĞRENCİLERİN AHİLİK KÜLTÜRÜNE BAKIŞI:
TRABZON ÖRNEĞİ**

Çağla Karaahmet Üçüncü

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Çağla
Soyadı : Karaahmet Üçüncü
Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Meslekî Eğitim Veren Liselerdeki Öğrencilerin Ahilik Kültürüne Bakışı: Trabzon Örneği

İngilizce Adı: The View to Akhism Culture of the Students at High Schools that Give Vocational Training Attached to the Ministry of National Education: Trabzon Sample

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve diğer bölümlerdeki ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

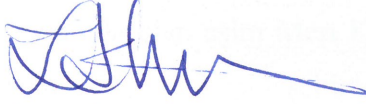
Yazar Adı Soyadı: Çağla Karaahmet Üçüncü

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

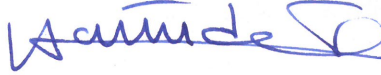
Nurhayat KARA KILIÇ tarafından hazırlanan ‘Meb 5.Sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi’ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Tahir ATICI

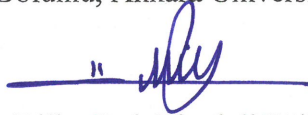
(Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Biyoloji Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof.Dr. Ahmet ALTINDAĞ

(Fen Fakültesi Ana Bilim Dalı, Biyoloji Bölümü, Ankara Üniversitesi)

Üye: Doç.Dr.Melike ÖZER KESKİN

(Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Biyoloji Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi:03/07/2019

Bu tezin Biyoloji Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma Yel

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çalışma sürecinde her zaman beni destekleyen, yol gösteren değerli hocam Sayın Prof. Dr. Ali YAKICI başta olmak üzere; ölçeğin hazırlanmasından başlayarak çalışmamın her safhasında yardım eden, SPSS programında verilerin giriş ve analizi konusunda görüşlerini ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Ayfer SAYIN'a; uygulama okullarında yardımlarını esirgemeyen değerli yöneticilere; çalışma verilerinin yorumlanmasında görüşleriyle yolumu aydınlatan Ceren AKBAŞ ERCAN'a; ölçeklerin hazırlanıp uygulanmasından başlayarak verilerin girişi ve yorumlanmasına kadar çalışmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen Deniz KARAAHMET'e; çalışmanın yazım kontrolü ve yanlışlarının düzeltilmesinde yardım eden Furkan ÜÇÜNCÜ'ye; maddi ve manevi desteklerini bir an bile esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI MESLEKÎ EĞİTİM VEREN
LİSELERDEKİ ÖĞRENCİLERİN AHİLİK KÜLTÜRÜNE BAKIŞI:
TRABZON ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Çağla Karaahmet Üçüncü

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2019

ÖZ

Her toplumun geçmişinde yaşantısını düzenleyen, ona bir kimlik kazandıran ve içinde çeşitli kültürel öğeler barındıran kurumlar bulunmaktadır. Türk toplumunun da geçmişinde temelde esnaf ve sanatkârlar arasında yaygınlaşıp ekonomik faaliyetleri düzenleyen bir kurum olan Ahilik önemli bir yer tutmaktadır. Esnaf ve sanatkârların yetiştirilmesini, üretim faaliyetlerini, kalite kontrolünü sağlayarak ekonomiye canlılık veren Ahilik sistemi bu işlevlerinin yanında sosyokültürel, ahlakî, dinî ve eğitimle ilgili pek çok görevi yerine getirmektedir. Günümüzde bir kurum olarak varlığından söz etmek mümkün olmasa da toplum içinde Ahilikten kalma esnaf anlayışının yaşadığı bilinmektedir. Ahiliğin en önemli görevlerinden biri olan meslekî eğitim, günümüzde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli kurumlarda sürdürülmektedir. Bu kurumlardan biri de meslek liseleridir. Geçmişinde Ahilikle bağlantısı olan meslekî eğitimin bugün meslek eğitimi veren kurumlarda tanınması, bu konuda farkında olunması ahlak ve eğitimin bir bütün olduğu düşüncesini uyandırması bakımından mühimdir. Bu sebeple meslek liselerinde Ahilik bilgisi verilmeli ve bu konuda öğrencilerde farkındalık oluşturulmalıdır. Bunun için ise önce durum tespiti yapmak, öğrencilerde Ahilik bilgisini ve tutumunu ölçmek gereklidir. Bu çalışmada öğrencilerin Ahilik bilgisi ve Ahilikle ilgili tutumları ölçülmüş, bilgi ve tutumları arasında

anlamli bir iliski olup olmadigi incelenmistir. Ayrica Ahilik bilgisini ve tutumunu etkileyebilecek ogrencilerin kisisel bilgilerine gore Ahilige bakis acilarinin anlamli bir degisiklik gosterip gostermediği arastirilmistir. Calisma verilerini toplamak icin kisisel bilgiler, bilgi testi ve tutum testi olmak uzere uc bolumden olusan bir anket hazirlanmis, hazirlanma asamasinda uzman gorusleri alinmistir. Anket formlari Trabzon'un merkez ilçesi olan Ortahisar'daki alti farklı meslekî eğitim veren lisede uygulanmistir. Verilerin analizinde SPSS 23.0 programi kullanilmis, sonuclar tablolar halinde verilmiş, elde edilen sonuclar niteliksel olarak yorumlanmistir. Arastirmanin sonucunda ogrencilerin Ahilik bilgilerinin yuksek düzeyde olduğu, cesitli demografik ve kisisel ozelliklere gore Ahilik bilgisinin degistigi gözlemlenmistir. Ahilik bilgilerinin yuksekligine karşilik ogrencilerin Ahilik tutumlarının orta düzeyde seyrettiği görülmüştür. Bu sonuclardan yola çıkarak ogrencilerin Ahilik bilgi ve farkındaliklarının arttirilmasi amaciyla ders programlarında Ahilik konusuna daha fazla yer verilmesi gerektiği, sureli yayinların ve Türk dili ve edebiyati derslerinin Ahilik bilgi ve tutumunu yukselttiği, okullarda ve illerde duzenlenen kültürel programlarla ogrencilerin hem Ahilik bilgisinin hem de Ahilik tutumunun yukseltilebileceği elde edilen somut veriler arasındadir. Calismanin son bölümünde elde edilen verilerden hareketle cesitli öneriler dile getirilmistir.

Anahtar Kelimeler : Ahi Evran, Ahilik, Eğitim, Fütüvvetnâme, Meslek Liseleri, Trabzon.

Sayfa Adedi : 148

Danisman : Prof. Dr. Ali YAKICI

**THE VIEW TO AKHISM CULTURE OF THE STUDENTS AT HIGH
SCHOOLS THAT GIVE VOCATIONAL TRAINING ATTACHED TO
THE MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION: TRABZON SAMPLE**

(M.S. Thesis)

Çağla Karaahmet Üçüncü

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July, 2019

ABSTRACT

In the past of each society, there are institutions that regulate their lives, gain to it an identity and contain various cultural element. Ahi which is an institution that organizes economic activities that become widespread among tradesmen and craftsmen in basic, occupy an important place in the past of Turkish society too. The Ahi system, which gives vitality to the economy by providing of be raised of tradesmen and craftsmen, production activities and quality control, besides of these functions it carries out many tasks related to sociocultural, moral, religious and education. Today, even if it is not possible to talk about its existence as an institution, it is known that live an tradesmen understanding remaining from Ahi in society. Vocational education, which is one of the most important duties of Ahi, today is sustained in various institutions attached to the Ministry of National Education. One of these institutions is vocational high schools. In the past, of the vocational education which is connected with Ahi, today the recognition of it in institutions that give vocational education, be aware of this issue is important in terms of arousing the idea that morality and education are a whole. For this reason, Ahi knowledge should be given in vocational high schools and awareness should be created on the students about Ahi. For it, firstly to determine situation and then to measure Ahi knowledge and attitude

are necessary on the students. In this study, Ahi knowledge and attitudes about Ahi of the students were measured and was examined whether there was a significant relationship between knowledge and attitudes of it. Also according to personal information of the students who will be effected Ahi knowledge and attitude, it is investigated whether show a significant change of Ahi perspectives. In order to collect the study datas, a questionnaire was prepared consisting of personal information, knowledge test and attitude test was prepared and expert opinions were taken during the preparation process. The questionnaires were implemented in six different vocational high schools in Ortahisar which is the central district of Trabzon. SPSS 23.0 program was used in the analysis of the data, the results were given in tables and the results were interpreted qualitatively. As a result of the research, it was observed that the students' Ahi knowledge was high and the Ahi knowledge changed according to various demographic and personal characteristics. In contrast to the high level of Akhism knowledges, it was observed that the Akhism attitudes of the students were medium level. Based on these results, in order to increase the students' knowledge and awareness of Akhism, the issue of Akhism should be included more in the curriculum, and periodicals and Turkish language and literature courses increased the Akhism knowledge and attitude and it is among the concrete data obtained that cultural programs organized in schools and provinces can increase both Ahi knowledge and Ahi attitude. With obtained datas in the last part of the study, various suggestions were uttered.

Key Words : Ahi Evran, Akhism, Education, Futuwatnames, Vocational High Schools, Trabzon.

Page Number : 148

Supervisor : Prof. Dr. Ali YAKICI

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ	v
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xx
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Çalışmanın Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırma Soruları.....	4
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Varsayımlar	6
1.7. Tanımlar.....	6
BÖLÜM II	7

KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Anadolu’da Ahilik ve Ahi Evran	7
2.1.1. Ahilik Nedir?	7
2.1.2. Anadolu’da Ahiliği Ortaya Çıkaran Sebepler	9
2.1.3. Ahi Evran.....	12
2.1.4. Ahiliğin Anadolu’daki Tarihi Seyri	16
2.2. Ahiliğin Temel Kaynakları.....	18
2.2.1. Fütüvvet Teşkilatı ve Fütüvvetnâmeler	18
2.2.2. Türkçe Fütüvvetnâmeler.....	21
2.3. Ahiliğin Amaç ve Görevleri.....	22
2.3.1. Ahiliğin Ekonomik Amaç ve Görevleri.....	22
2.3.2. Ahiliğin Askerî-Siyasi Amaç ve Görevleri.....	24
2.3.3. Ahiliğin Sosyokültürel Amaç ve Görevleri	26
2.3.4. Ahiliğin Eğitim ile İlgili Amaç ve Görevleri.....	28
2.4. Ahiliğin Günümüzdeki Durumu, Yansımaları ve Geleceği.....	30
2.4.1. Ahilikle İlgili Kurum, Kuruluş ve Kutlamalar	30
2.4.2. Eğitim Sisteminde Ahiliğin Yeri	34
2.4.3. Ahiliğin Günümüzdeki Durumu ve Geleceği	36
2.5. Trabzon’da Ahilik.....	37
2.5.1. Trabzon’da Kurum, Kuruluş ve Kutlamalarla Ahilik.....	40
BÖLÜM III.....	43
YÖNTEM	43
3.1. Araştırmanın Deseni	43
3.2. Evren ve Örneklem	43
3.3. Veri Toplama Araçları	48

3.3.1. Ahilikle İlgili Bilgi Testi.....	48
3.3.2. Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	52
3.4. Verilerin Analizi	58
BÖLÜM IV	61
BULGULAR VE YORUM	61
4.1. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgi Düzeyleri.....	61
4.2. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgilerinin Öğrencilerin Demografik, Sosyokültürel vb. Özelliklerine Göre İncelenmesi	62
4.2.1. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	62
4.2.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi ..	63
4.2.3. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	63
4.2.4. Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	64
4.2.5. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	65
4.2.6. Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	65
4.2.7. Öğrencilerin Yerleşim Yerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	66
4.2.8. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	66
4.2.9. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	67
4.2.10. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	68
4.2.11. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	68

4.2.12. Öğrencilerin Kitap Okumaktan Hoşlanma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	69
4.2.13. Öğrencilerin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	70
4.2.14. Öğrencilerin Süreli Yayınları Takip Etme Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	70
4.2.15. Öğrencilerin İldeki Kültürel Programlara Katılma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi.....	71
4.2.16. Öğrencilerin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etme Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	71
4.2.17. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgi Duymalarına Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi.....	72
4.2.18. Öğrencilerin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi.....	73
4.2.19. Öğrencilerin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	73
4.2.20. Öğrencilerin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi	74
4.3. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumları	74
4.4. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumlarının Öğrencilerin Demografik, Sosyokültürel vb. Özelliklerine Göre İncelenmesi	76
4.4.1. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	76
4.4.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	78
4.4.3. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	79
4.4.4. Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	80

4.4.5. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	82
4.4.6. Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	83
4.4.7. Öğrencilerin Yerleşim Yerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	84
4.4.8. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	85
4.4.9. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	87
4.4.10. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.....	88
4.4.11. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.....	89
4.4.12. Öğrencilerin Kitap Okumaktan Hoşlanma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.....	91
4.4.13. Öğrencilerin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.....	92
4.4.14. Öğrencilerin Süreli Yayınları Takip Etme Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.....	93
4.5.15. Öğrencilerin İldeki Kültürel Programlara Katılma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	94
4.4.16. Öğrencilerin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etme Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.....	95
4.4.17. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgi Duymalarına Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	96
4.4.18. Öğrencilerin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	97

4.4.19. Öğrencilerin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	98
4.4.20. Öğrencilerin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.....	99
4.5. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgileri ile Ahiliğe Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiler.....	100
BÖLÜM V	103
SONUÇ VE ÖNERİLER	103
5.1. Sonuçlar	103
5.1.1. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgilerine İlişkin Sonuçlar ..	103
5.1.2. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Sonuçlar	106
5.2. Öneriler	109
KAYNAKLAR	113
EKLER	121
EK 1. Trabzon Valiliği Çalışma İzni	122
EK 2. Anket Formu.....	123

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	45
Tablo 2. Öğrencilerin Sosyokültürel vb. Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri .	47
Tablo 3. Ahilikle İlgili Bilgi Testi Madde İstatistikleri	50
Tablo 4. Ahilikle İlgili Bilgi Testi Test İstatistikleri	51
Tablo 5. KMO ve Barlett Testi Sonuçları	54
Tablo 6. Faktör Yük Değerleri.....	55
Tablo 7. Güvenirlik Analizi Sonuçları	56
Tablo 8. Ölçekten Alınan Puanların Yorumlanması	57
Tablo 9. Çarpıklık ve Basıklık Katsayı Sonuçları	58
Tablo 10. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Betimsel İstatistikler	61
Tablo 11. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Bölümlerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	62
Tablo 12. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	63
Tablo 13. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	64
Tablo 14. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Mesleklerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	64

Tablo 15. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	65
Tablo 16. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	65
Tablo 17. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	66
Tablo 18. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	67
Tablo 19. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	67
Tablo 20. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	68
Tablo 21. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	69
Tablo 22. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kitap Okumaktan Hoşlanmalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	69
Tablo 23. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapmalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	70
Tablo 24. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Süreli Yayınları Takip Etmelerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	70
Tablo 25. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İldeki Kültürel Programlara Katılmalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	71
Tablo 26. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etmelerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	72

Tablo 27. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgili Duymalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	72
Tablo 28. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	73
Tablo 29. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	73
Tablo 30. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	74
Tablo 31. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistikler.....	75
Tablo 32. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Bölümlerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	77
Tablo 33. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	79
Tablo 34. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	80
Tablo 35. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Mesleklerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	81
Tablo 36. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	82
Tablo 37. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	83
Tablo 38. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	84

Tablo 39. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	86
Tablo 40. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	87
Tablo 41. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	88
Tablo 42. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	89
Tablo 43. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kitap Okumaktan Hoşlanmalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	91
Tablo 44. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapmalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	92
Tablo 45. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Süreli Yayınları Takip Etmelerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	93
Tablo 46. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İldeki Kültürel Programlara Katılmalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları ...	94
Tablo 47. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etmelerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	95
Tablo 48. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgi Duymalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	96
Tablo 49. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları	97
Tablo 50. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları.....	98

Tablo 51. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları ...	99
Tablo 52. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgileri İle Ahiliğe Yönelik Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları	100

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TESKOMB	Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Merkez Birliği
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TSE	Türk Standardları Enstitüsü
MTEGM	Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
HBÖGM	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
SS	Standart Sapma
%	Yüzde

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; yapılan çalışmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumuna, değerler eğitimi ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi açısından çalışmanın önemine, çalışmada ulaşılmak istenen amaçlara, çalışmayı yönlendiren araştırma sorularına, yapılan çalışmanın sınırlılıklarına, varsayımlarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Kültürel ögeler kuşaktan kuşağa aktararak toplumsal hayatı düzenleyen son derece önemli unsurlardır. Türk toplumunun geçmişinde toplumsal hayatına etki edip düzenleyen ve yansımaları bugün devam eden çeşitli kültürel ögeler mevcuttur. Bunlardan biri Fütüvvet anlayışı ile kaynaşarak gelişen Ahiliktir.

“Ahilik, 13. yüzyılın ilk yarısından 19. yüzyılın ikinci yarısına dek Anadolu’da, Balkanlarda ve Kırım’da yaşamış olan Türk halkının sanat ve meslek alanında yetiştirmelerini, ahlakî yönden gelişmelerini sağlayan bir kuruluşun, örgütün adıdır” (Çağatay, 1990, s. 1).

Ahi birlikleri, Anadolu’da esnafların bir yandan yamak, çırak, kalfa ve usta olarak yetiştirilmelerini sağlayarak onlara mesleklerinin inceliklerini öğretmiş diğer yandan da bu bireyleri sosyal, ahlakî ve dinî açılardan geliştirmiştir. İş ahlakını ve sosyal barışı sağlama, üretici tüketici ilişkisini düzenleme, üretimde kaliteyi kontrol altında tutma gibi önemli işlevleri olan Ahi birliklerinin ve bu birliklerin oluşturduğu kültür ortamının Anadolu’nun birçok bölgesinde fetihlerden sonra Türkleşmeye yardımcı olduğu ve Ahilerin zaviye

kurduğu şehirlerde esnaf teşkilatlanmasını gerçekleştirdiği bilinmektedir (Kaya, 2014, s. 559).

Anadolu'nun birçok bölgesine yayılmış olan Ahi birliklerinin izlerinin rastlandığı şehirlerden biri de Trabzon'dur. Bugün Trabzon'un Boztepe semtinde Ahi Evran Dede'ye ait bir türbe mevcuttur. Türbe, aynı isimle anılan camiye bitişiktir. Bugün bir kurum olarak izlerine rastlamak mümkün olmasa da Ahilik kültürünün Trabzon esnafının tavır, davranış ve yaşayışını etkilemiş olduğu bir gerçektir (Çelik, 1999, s. 86-87).

“Ahi birliklerinin dört temel fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonlar; ahlakî fonksiyonlar, dinî fonksiyonlar, siyasî fonksiyonlar ve sosyoekonomik fonksiyonlardır” (Güllülü, 1977, s. 92). Bu fonksiyonların yerine getirilmesinde sağlam bir teşkilatlanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Fakat özellikle ahlakî, dinî ve sosyal fonksiyonlarının yerine getirilmesi için teşkilatın içinde eğitim anlayışının da geliştirilmesi gerekmiştir. Ahilik, belirlediği hedefe güçlü bir teşkilatlanma ve köklü bir eğitim anlayışı ile ulaşmaya çalışmış, daima toplum yararına hizmet etmiştir. Ahiliğin toplumun ahlakî, dinî ve meslekî eğitiminde önemli hizmetleri olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Bugün Ahi birliklerinin görevleri belli ölçülerde çeşitli kurumlar arasında paylaştırılmış görülmektedir. Ahiliğin tüm fonksiyonları tam olarak yerine getirilemese de eğitim görevini üzerine alan kurumların başında Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı olan ortaöğretim kurumları, diğer adıyla liseler, gelmektedir. Meslekî eğitim veren liseler bir yandan öğrencileri okulda kültürel ve bilimsel anlamda desteklerken diğer yandan onlara iş başında eğitim vermekte ve böylece öğrencilerin meslekî bakımdan donanımlı yetişmelerini sağlamaktadır.

Meslek eğitimi verilen liselerde Ahilik haftası boyunca çeşitli etkinliklerin düzenlendiği bilinmektedir. Ayrıca bu liselerin programlarında yer alan “Meslekî Gelişim” dersi içerisinde “Meslek Ahlakı ve Ahilik” isimli bir kitapçık vasıtasıyla Ahilik bilgisi verilmektedir. Bu kitapçık incelendiğinde Ahiliği genel yönleriyle tanıttığı ve özellikle ahlakî katkıları üzerinde durduğu gözlemlenmektedir.

Ortaöğretimde öğrencilere kültür bilgisi verilen ve kültürel aktarım yapan derslerden biri Türk dili ve edebiyatı dersidir. Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 2018 yılında yayınladığı Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programında öğrencilerin Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlakî, kültürel ve evrensel değerleri

tanımları ve benimsemeleri amaçlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018a, s. 5). Türk dili ve edebiyatı derslerinde bu değerlerin tanıtılıp benimsetilmesi metinler aracılığı ile gerçekleştirilebilir. Bu durumda milli kültür öğelerimizden biri olan Ahiliğin tanıtılmasında da metinlerden yararlanılabileceği söylenebilir.

Türk dili ve edebiyatı derslerinde Ahilik bilgisinin öğretilmesi ve kültürünün tanıtılmasında kullanılacak olan metinler fütüvvetnâmelerdir. Fakat şu anda liselerde kullanılan Türk dili ve edebiyatı kitapları incelendiğinde bu metinlere yeterince yer verilmediği görülmektedir.

Meslek etiğinin oluşturulmasında, yaygınlaştırılıp düzene sokulmasında Ahilik önemli bir role sahiptir. Bu kurumun çeşitli görevlerini bünyesinde toplayan meslek liselerinde Ahilik kültürünün ne kadar tanındığı, öğrencilerin Ahilik kültürüne bakışı, Ahiliğin bugünü ve geleceği ile ilgili öğrenci görüşlerinin alınması gerekmektedir.

1.2. Çalışmanın Önemi

Eğitimin araştırmacılara göre çeşitli tanımları bulunmaktadır. Genel olarak eğitim, bireyin davranışlarında kasıtlı olarak ve kendi yaşantıları yoluyla istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir (Ertürk, 1988, s. 13).

Milletlerin kültürel devamlılığını sağlayan en önemli unsurlardan biri olan eğitim, diğer toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunun da geçmişiyle bugünü arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Anadolu topraklarında Türk toplumunun şekillenmesinde ve gelişmesinde Ahilik teşkilatını ve bu teşkilatın topluma verdiği eğitimi görmezden gelmek mümkün değildir. Türkistan sahasından Anadolu'ya gelerek yerleşen Türk topluluklarının ticarî, ahlakî, sosyal, askerî ve dinî eğitimlerinin sağlanmasında Ahiliğin önemli bir rolü vardır.

İş ahlakını belirleme, üretici tüketici ilişkilerini düzenleme, sosyal barışı sağlama ve kaliteyi kontrol ederek üreticiyi gözetim altında tutma gibi önemli işlevleri olan Ahiliğin meslek liselerinde tanınması, öğrencilere hem kültürel aktarım sağlaması hem de meslekle ahlakın bir bütün olduğu düşüncesini uyandırması bakımından önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle Ahilik kültürünün özellikle meslekî eğitim veren liselerde öğretilmesi ve bu konuda farkındalık oluşturulması önem arz etmektedir.

Ahilikle ilgili farkındalık oluşturulmadan önce Ahilik bilgisinin meslekî ve teknik eğitim veren liselerde ne düzeyde öğretildiği hakkında bir tespit yapmamızın gerekli olduğu görülmüştür. Ayrıca bu liselerde eğitim gören öğrencilerin Ahiliğe bakışı, Ahiliğin bugünü ve yarını hakkında düşüncelerinin ve görüşlerinin alınmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Araştırmanın sahası Trabzon ili Ortahisar ilçesinde meslekî ve teknik eğitim veren altı lise olarak belirlenmiştir.

Bu çalışma alanının bu konuda bugüne kadar herhangi bir araştırmaya tâbi tutulmaması bu çalışma alanının ve konusunun seçilmesinde etkili olmuştur.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Ahilik kültürünün Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde öğretilip öğretilmediğini, öğretiliyorsa ne derecede öğretildiğini, bu konuda öğrenciler üzerinde farkındalık oluşturulup oluşturulmadığını, Ahilik bilgi ve tutumunun öğrencilerin hangi özelliklerine göre değişkenlik gösterdiğini ve meslek liselerindeki öğrencilerin Ahiliğin eğitimdeki yerine bakışını ortaya koymaktır. Bu bağlamda öncelikle sözü edilen okullarda Ahiliğin öğretilip öğretilmediğinin tespiti amaçlanmıştır. Daha sonra bu liselerdeki öğrencilerde Ahilik farkındalığının oluşup oluşmadığını tespit etmek ve Ahiliğe bakışına yer vermek amaçlanmıştır. Son olarak ise elde edilen verilerden yola çıkılarak meslekî eğitim gören öğrencilerde Ahilik bilgisinin ve farkındalığının artırılması için ne tür çalışmalar yapılması gerektiği tartışılmıştır.

1.4. Araştırma Soruları

Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıda verilen sorulara cevap aranmıştır. Araştırmanın ana problem cümlesi ve alt problemleri şu şekildedir:

“Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde Ahilik kültürü öğretiliyor ve bu konuda öğrenciler üzerinde farkındalık oluşturulabiliyor mu, bu liselerdeki öğrenciler Ahiliği nasıl tanımlayıp değerlendiriyor, Türk dili ve edebiyatı derslerinde Ahilik bilgisi verilmeli midir?”

Buna göre;

1. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde Ahilik kültürü öğretiliyor mu?

- a. Derslerde öğrencilere Ahilik kültürüyle ilgili bilgi veriliyor mu?
 - b. Öğrencilerin Ahilik bilgisi ne düzeydedir?
 - c. Öğrencilerin Ahilikle ilgili bilgileri çeşitli kişisel ve demografik özelliklerine göre değişkenlik gösteriyor mu?
 - d. Öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarıyla bilgileri arasında bağlantı var mı?
 - e. Öğrencilerin Ahilik bilgilerinin yükseltilebilmesi için neler yapılabilir?
2. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde öğrenciler üzerinde Ahilikle ilgili farkındalık oluşturulabiliyor mu?
- a. Okullarda Ahilikle ilgili olumlu tutum geliştirilmesini sağlayacak çalışmalar yapılıyor mu?
 - b. Öğrencilerin Ahilikle ilgili tutumları çeşitli kişisel ve demografik özelliklerine göre değişkenlik gösteriyor mu?
 - c. Okulda Ahilikle ilgili kültürel programlara yer verilmesi öğrencilerin Ahilik tutumunu etkileyebilir mi?
 - d. Öğrenciler Ahiliğin araştırılması, tanıtılması ve yaygınlaştırılmasının toplum üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacağına inanıyor mu?
 - e. Öğrenciler Ahiliğin eğitimde yer alması gerektiğini düşünüyor mu?
 - f. Öğrenciler Ahiliğin eğitimi desteklediğine inanıyor mu?
3. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerindeki öğrenciler Ahiliği nasıl tanımlayıp değerlendiriyor?
- a. Öğrenciler Ahiliğin tanıtılması ve yaşatılmasının toplum üzerinde olumlu etkilerinin olacağına inanıyor mu?
 - b. Öğrenciler gelecekte mesleklerinde Ahilik kültürünü yaşatabileceklerine inanıyor mu?
 - c. Bu öğrencilere göre geleceğin şekillenmesinde Ahiliğin bir rolü var mıdır?
 - d. Bu öğrencilere göre Ahilik bilgisi onlar için faydalı ve gerekli midir?
4. Türk dili ve edebiyatı derslerinde Ahilik bilgisi verilmeli midir?
- a. Ahilik bilgisine Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında yer verilebilir mi?
 - b. Fütüvvetnâmelerden seçilen metinlerin Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında yer alması öğrencilere meslekî, kültürel, sosyal ve ahlakî alanlarda olumlu yönde katkı sağlayabilir mi?
 - c. Türk dili ve edebiyatı derslerinde Ahiliğe yer verilmesi öğrencilerin Ahilik bilgi ve tutumunu etkiler mi?

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Trabzon ili merkez ilçelerinden seçilmiş olan meslekî eğitim veren altı liseyle,
- Bu okullardaki 10 ve 11. sınıf öğrencileriyle,
- Öğrencilere yönelik hazırlanan formlardaki verilerin değerlendirilmesiyle sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

Bu çalışmada;

- Belirlenen okullardaki öğrenci sayılarının araştırmaya uygun olduğu varsayılmıştır.
- Yapılan ölçümlerin öğrencilerin gerçek düşüncelerini yansıttığı varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulamalara içtenlik ve samimiyet ile katıldığı varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Ahilik: Anadolu’da 13. yüzyılda kurulup belirli bir süre içinde belli kurallarla işlenmiş esnaf ve sanatkârlar birliğini ifade eder (Çağatay, 1989, s. 44).

Fütüvvet: Başlangıçta tasavvufi bir mahiyet taşıırken XIII. yüzyıldan itibaren içtimai, iktisadi ve siyasi yapılanmaya dönüşen kurumdur (Uludağ, 1996, s. 259).

Fütüvvetnâme: Fütüvvet erbabının adap ve erkânını, fütüvvet şartlarını anlatan mensur, kısmen de manzum eserlerdir (Torun, 1998, s. 41).

Ortaöğretim Kurumu: Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan, yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Bu kurumlar: Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri, Anadolu imam-hatip liseleri, meslekî ve teknik Anadolu liseleri, meslekî ve teknik eğitim merkezleri, çok programlı Anadolu liseleri, özel eğitim meslek liseleri, meslekî eğitim merkezleri ile eğitim kampüslerinden oluşur (Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2018).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle Ahiliğin tanımı yapılmış, Anadolu’da ortaya çıkışı ve yayılması incelenmiş, Ahi Evran’ın kimliği üzerinde durulmuştur. Ahiliğin temel kaynakları saydığımız fütüvvetnâmelerden söz edilerek Ahiliğin amaç ve görevleri çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Son olarak Ahiliğin günümüzdeki durumu, yansımaları ve geleceğiyle Trabzon’daki izlerinden söz edilmiştir.

2.1. Anadolu’da Ahilik ve Ahi Evran

Çalışmamızın bu bölümünde Ahiliğin ortaya çıkışı, Anadolu’da Ahiliği ortaya çıkaran sebepler, Ahi Evran ve Ahiliğin Anadolu’daki tarihi seyri incelenecektir.

2.1.1. Ahilik Nedir?

“Ahilik, Anadolu Türklerinin ahlak ve davranışlarını düzene sokan bir inanç sistemi olduğu kadar; töre, tören ve gelenekler ile Türk kültürünün önemli bir parçasıdır” (Anadol, 1991, s. VII). “Binlerce yıldan beri süregelen eski Türk kültür ve medeniyetinin, Anadolu’nun fethiyle yakın temasa geçtiği İslam kültürü ile bir uyum içerisinde kaynaşmasından doğan yeni bir kültür kuruluşudur” (Demir, 1999, s. 7).

“Örgüt olarak ahilik, milâdî XIII. yüzyılın ilk yarısından başlayarak XX. yüzyılın başlarına dek Anadolu şehir kasaba ve hatta köylerindeki esnaf ve sanatkârlar kuruluşlarının eleman yetiştirme, işleyiş ve kontrollerini düzenleyen bir kurumdur” (Çağatay, 1989, s. 1). Fuat Köprülü’ye göre ise Ahilik, sıradan bir esnaf topluluğu değil, esnaf teşkilatlanması

üzerinden görüşlerini yayan bir tarikat sayılabilir (Köprülü, 1976, s. 213). Tüm bunlardan yola çıkarak diyebiliriz ki; Anadolu Türklerinin sosyal ve kültürel hayatının şekillenmesinde önemli bir payı olan Ahilik, Türklerin anayurtlarından getirdiği değerlerle fütüvvet anlayışının kaynaşmasıyla ortaya çıkmış; siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve dinî yönleri bulunan Türk esnaf ve sanatkâr yapılanmasıdır.

Anadolu'daki Ahilik teşkilatı hakkında önemli bilgiler veren ünlü seyyah İbn-i Battûta, seyahatnamesinde dönemin Ahi teşkilatı üyelerinin “ahi” kelimesini; “sanatının ve zanaatının erbabını toplayan ve işi olmayan genç bekârları da bir araya getiren adam” şeklinde tanımladığını belirtmiştir (İbn-i Battûta, 2004, s. 336).

Ahi kelimesinin anlamı ve kökeniyle ilgili iki farklı görüş mevcuttur. Bunlardan ilkinde göre Ahi kelimesi, Arapça kardeş anlamına gelen “ah” kelimesine mütakellim “ya”sı eklenerek “Âhî” şeklinde telaffuz edilmekte ve “kardeşim” anlamına gelmektedir (Anadol, 1991; İbn-i Battûta, 2004).

İkinci görüşe göre ise ahi kelimesi, eski ve orta Türkçede “eli açık, cömert” anlamlarına gelen ve Divan-ı Lügati't-Türk'te de karşılaşılan “akı” kelimesinden gelmektedir (Kaşgarlı Mahmud, 2005, s. 146). Bu görüş ilk defa ünlü dilbilimci J. Deny tarafından dile getirilmiştir (Taeschner, 1953, s. 18). Bu görüşü savunan araştırmacılar Ahiliğin, Arap-İslam âlemindeki Arapça fütüvvet isminden sıyrılarak Anadolu'da ahi isminde başka bir Arapça kelimeyle anılmaya başlamasını anlamlı bulmamışlardır (Çağatay 1989, s. 43). Araştırmacılar Dîvan-ı Lügâti't-Türk'te, Kutadgu Bilig'de, Atabet-ü'l-Hakâyık'ta ve Türkçenin diğer tarihi eserlerinde rastlanılan “akı” kelimesinin k/h değişimine uğrayarak “ahi” haline geldiğini savunmaktadırlar (Karasoy, 2003, s. 2-12).

Claude Cahen ise çalışmasında kelimenin Arapçadan geldiğini kesin olarak kabul etmemekle birlikte, eski Türkçe “akı”dan türediği görüşünün Ahiliğin Türklerden kaynakladığını kanıtlamak için ileri sürüldüğünü ifade etmiş ve kelimenin Farsça olup olmadığının araştırılması önerisinde bulunmuştur (Cahen, 1986, s. 592).

Görüldüğü üzere kelimenin kökeni ve anlamı hakkında kesin bir bilgiye varılamamaktadır. Fakat Ahilik; kökeni ne olursa olsun Türkler tarafından geliştirilmiş, bünyesinde Türk'e ait özellikler barındıran bu sebeple millileşmiş bir kurumdur.

Ahiliğin birden fazla görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Temelde esnaf ve sanatkâr örgütlenmesi olan bu teşkilatın ekonomik olan bu işlevinin yanında eğitim, siyasi ve sosyokültürel işlevleri de mevcuttur.

Bahsi geçen görev ve sorumluluklara çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak yer verilecektir.

2.1.2. Anadolu’da Ahiliği Ortaya Çıkaran Sebepler

“Anadolu’da Ahilik, tarihî olayların geliştirdiği zorunluluklar sonucu ortaya çıkmış ve bu bölgede sosyoekonomik, sosyo-kültürel dengenin sağlanması amacı ile gelişip örgütlenmiştir” (Çağatay, 1990, s. 27). Anadolu’da Ahiliği ortaya çıkaran birden fazla neden vardır.

Bu nedenlerden ilki fütüvvet anlayışıdır. Fütüvvet kelimesi ve anlayışı çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bu bölümde fütüvvet anlayışının Anadolu’ya yayılması ve Ahiliğe etkisi konu edilecektir.

Taeschner çalışmasında Anadolu’nun kendine has fütüvvet şeklini Ahilik olarak isimlendirmiş ve bu iki unsur arasında bir iç akrabalık olabileceğini belirtmiştir (Taeschner, 1953, s. 17-18). Ayrıca Ahiliğin ana kaidelerinin bulunduğu mensur, kısmen de manzum olan eserlere fütüvvetnâme denilmektedir (Torun, 1998, s. 41). Bu bilgiler Anadolu’da Ahiliğin oluşumunda fütüvvet anlayışının katkısı olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Diğer taraftan toplumsal kurumların çok kısa bir zamanda oluşamayacağı ve uygun koşulların bulunması gerektiği sosyolojik bir gerçektir. Bu nedenle de, Ahiliğin fütüvvetle açık ve uzun vadeli bir süreç içerisinde ilişkisinin bulunduğunu dolayısıyla bu ilişkinin sonucunda Ahiliğin ortaya çıktığını söylemek mümkündür (Özerkmen, 2004, s. 63).

Fütüvvet anlayışının Anadolu’da yayılmasının Halife Nâsır’ın Türk sultanlarıyla kurduğu bağlantıyla gerçekleştiği tarihi vesikalarca desteklenmektedir (İbn-i Bibi, 1996, s. 249). “Abbasi halifesi Nâsır-Lidinillah (1180-1225), siyasi ve sosyal durumu gittikçe bozulan devlet otoritesinin yeniden kurulmasında fütüvvet birliklerinin büyük bir güç olacağını düşünmüş ve bu teşekkülleri siyasî otoriteye bağlamada başarı sağlamıştır”(Kazıcı, 1988a, s.540). Nâsır-Lidinillah, fütüvveti ilk kez meslek haline getirmiş ve kendi halifeliğini

tanıyan melik ve emirlere mektuplar yazarak fütüvvete bağlanma çağrısı yapmıştır (Köprülü, 1976, s. 213). Halifenin Anadolu ile bağlantısı ise I. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde kurulmuştur.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev, hocası Mecdüddin İshak'ı (Sadreddin Konevî'nin babası) Bağdat'a Halife Nâsır'a elçi olarak göndermiştir. Mecdüddin İshak, dönüşünde I. Gıyaseddin'in isteği üzerine Halife Nâsır tarafından gönderilen Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Evhadüddîn-i Kirmânî ve Şeyh Nasîrüddin Mahmut el-Hûyî gibi büyük mürşid ve mutasavvıfları Anadolu'ya getirmiştir. Bundan sonra Anadolu'nun her tarafında irşad faaliyetlerine başlayan Evhadüddîn-i Kirmânî ve halifeleri için çok sayıda tekke ve zaviye yapılmıştır. Daha sonraları İzzeddin Keykâvus ve I. Alâeddin Keykubad'ın da fütüvvet teşkilatına girmeleriyle Anadolu'da Ahiliğin kuruluşu tamamlanmıştır. Özellikle Alâeddin Keykubad zamanında Halife Nâsır'ın meşhur mutasavvıf Şehâbeddin es-Sühreverdî'yi Anadolu'ya göndermesinin Anadolu'da Ahi teşkilatının kurulmasında önemli bir payı vardır (Kazıcı, 1988a, s. 540).

Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde Anadolu'ya gelen Evhadüddîn-i Kirmanî ve Ahi Evran Şeyh Nasîrüddin Mahmud, Anadolu'da fütüvvet ahlakının yayılması için çalışmalar yapmışlar, Anadolu'nun hemen her köşesine ulaşmışlardır. Ahi Evran ve Kirmanî, Kayseri'de Ahi teşkilatını kurduktan sonra, Anadolu'nun diğer kentlerini dolaşmış ve bu yerleşim birimlerinde de bu teşkilatın kurulmasına öncülük etmişlerdir (Mahiroğulları, 2008, s. 143).

Anlaşıldığı üzere Fütüvvetin Anadolu'ya yayılmasında Türk sultan ve yöneticilerin Halife Nâsır'ın Fütüvvet çağrısına uymasının etkisi vardır. Selçuklular devrinde Anadolu'ya yayılan Fütüvvet kuralları, Ahiliğin ahlakî ve manevi yönünün oluşmasına zemin hazırlamıştır. Yine de aralarındaki benzerliklere bakılarak Ahiliğin fütüvvetçiliğin kopyası olduğu sonucuna ulaşmak doğru değildir (Ekinci, 1989, s. 18). Ahiliğin ahlakî ve terbiyevî ilkelerini fütüvvetnâmelerden aldığı bilinmektedir. Buna karşılık fütüvvetçiliğin gelişerek Ahiliğe dönüştüğünü veya Ahiliğin, fütüvvetin halk arasındaki yaygın şekli olduğunu söylemek doğru olmayacaktır (Anadol, 1991, s. 61).

Ahiliğin ortaya çıkışında Türklerin İslamiyet'ten önceki sosyal yaşantısında var olan çeşitli sosyal kurumların ve erdem olarak kabul ettiği özelliklerin de etkisi olduğu söylenebilir. Ahi birlikleri, Türklerde İslam öncesinde mevcut olan Alplık, Ata-babalık, Ak-sakallık gibi birtakım sosyal müesseselerin İslamlaşp Fütüvvet teşkilatı ile harmanlanmasıyla meydana gelmiştir. İslamiyet öncesinde Türklerde erdem olarak kabul edilen cömertlik, dürüstlük, yiğitlik, toplum için kendini feda etme gibi vasıflar Ahi tipinde hayat bulduktan sonra Türk'ün teşkilatçılık vasfıyla birleşerek asırlarca sürececek bir hayat nizamı şekline dönüşmüştür (Torun, 1998, s. 59).

Ahiliğin Anadolu’da doğmasının sebeplerinden bir diğeri Türklerin 1071 Malazgirt Zaferi ile dalgalar halinde Anadolu’ya girmelerinin getirdiği sonuçlardır. Bu göçlerin ilk dalgasında Anadolu topraklarına geçen Türk boylarının birçoğu atlı göçebe veya savaşçılardır (Çağatay, 1989, s. 80). Büyük ve medeni Türk şehirlerinde yaşamını sürdüren esnaf ve sanatkârların çoğu anayurtları Türkistan’da kalmıştır. İkinci dalga ile Anadolu’ya gelen Türklerin bir bölümü ise Moğol istilasından kaçıp gelenlerdir. Bu grupta çok sayıda esnaf ve sanatkâr bulunmaktadır (Anadol, 1991, s. 48). Anadolu’da ise ticarî faaliyetler Bizans’ın kontrolü altındadır. Türk esnaf ve sanatkârları Bizans’ın bu ticarî hâkimiyeti ile mücadele edebilecek durumda değildir. “Asya’dan Anadolu’ya gelen çok sayıdaki esnaf ve sanatkâra kolayca iş bulmak, yerli Bizans sanatkârları ile rekabet edebilmek, tutunabilmek için yaptıkları malların kalitesini korumak, üretimi ihtiyaca göre ayarlamak, sanatkârlarda sanat ahlakını yerleştirmek” gerekmektedir (Anadol, 1991, s. 48). Bu mecburiyetlerin ve daha önce bahsi geçen fütüvvet anlayışıyla karşılaşılmasının, Kirmanî ve Ahi Evran’ın öncülüğünde teşkilatlanma yoluna giderek Ahiliğin doğuşuna etki ettiği söylenebilir.

Ahiliği ortaya çıkaran diğeri bir neden, Anadolu’ya gelen Türk aşiretlerinin eğitim ve yerleşim meselesidir. Sosyal, kültürel ve ekonomik hayatlarında önemli değişiklikler olan Türkler, bu duruma karşı farklı tepkiler geliştirmişlerdir (Ekinci, 1989, s. 20). Bu dönemde yerleşik hayat tecrübesi olan gruplarla göçebe gruplar arasında çatışmalar yaşandığı bilinmektedir. Yerleşik hayat tecrübesi olanlar İslami kaidelere uymuş ve yeni gelen grupların da bu kaidelere göre şekillenmesini beklemişlerdir. Göçebe gruplarda ise İslamiyet’i kabul etmelerine rağmen eski Türk dininin özelliklerini taşıyanlar vardır ve bu inançlara sıkı sıkıya bağlıdırlar. İki grubun arasında inanç birliği olmaması çatışmayı beraberinde getirmiştir. İslam inancını Türk gelenekleriyle kaynaştırıp orijinal bir sentez meydana getiren üçüncü bir grup ise Anadolu’da huzurun sağlanması için çalışmıştır. Anadolu halkını içine düştüğü sıkıntılardan kurtarmak isteyen büyük Türk düşünürleri halkı teşkilatlandırma çabalarına girmişlerdir (Demir, 1999, s. 9-10). Ahi birliklerinin ortaya çıkışında bu sentezi meydana getiren grubun sözü edilen çabalarının etkisi büyüktür. Ahi birlikleri “köklü kültür değişmelerinin olduğu bir dönemde, birbirlerine karşı çatışmacı tavır alan grupları uzlaştırmak, parçalanmış aşiret bağlarının yerine yerleşik hayat tarzına uygun koruyucu değerler meydana getirmek, Bizanslılara karşı Müslüman-Türk menfaatlerini korumak ve toplum huzurunun sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur” (Ekinci, 1989, s. 21).

Moğol istilaları da Ahiliği ortaya çıkaran nedenlerden biri olarak görülebilir. Moğollardan kaçıp Anadolu'ya gelen Türkler içinde Yesevi babaları da vardır. Maverâünnehir'den, Harezm'den, Horasan ve Azerbaycan'dan gelen bu dervişler kendileriyle birlikte Ahmet Yesevi ile alakalı bütün sözlü ve yazılı geleneklerini Orta Asya'dan Anadolu'ya taşımışlardır (Çelik, 2017, s. 779). Bu geleneğin Anadolu'daki yansımalarından biri de Ahiliktir.

Ahilikte kadının da önemli bir yeri vardır. Bunu Evhadüddîn-i Kirmanî'nin kızı ve Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı tarafından kurulan Bacıyan-ı Rum teşkilatı bize göstermektedir. Anadolu Bacıları zamanında köy, şehir ve kasabalarda önemli hizmetlerde bulunarak Anadolu kadınına eğitmişlerdir. Bu kadınlar iyi bir anne, eş veya kardeş olmanın yanında askeri faaliyetlerde de bulunmuşlardır. 12. yüzyılda Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türklere ev sahipliği yapmış, Anadolu kadınına ok atmayı, ata binmeyi, ava çıkmayı hatta ellerine kılıç alarak gaza etmeyi öğretmişlerdir. Anadolu kadınları gerçekleştirdiği faaliyetlerle Anadolu'nun yeni bir medeniyete beşiklik etmesine imkân sağlamışlardır (Duran, 2004, s. 88).

Türkler Anadolu'da olası Moğol saldırılarına karşı da teşkilatlanmak zorunda kalmışlardır. Köseadağ Savaşı ile Moğollara karşı yenilgiye uğrayan Selçuklu, Moğolların tayin ettiği valilerce yönetilmeye başlamış, halk ağır bir yükün altında ezilmiştir. Çeşitli isyanların da görüldüğü bu dönemde Ahi Evran, esnaf ve sanatkârları bir birlik altında toplayarak bu kötü atmosfer içinde onlara yaşama ve direnme gücü vermiştir (Çağatay, 1990, s. 83-84).

Görüldüğü üzere Ahiliğin ortaya çıktığı yıllarda Anadolu oldukça karışık bir durumdadır. Bu karışıklık içinde Ahi Evran ve Kirmanî gibi büyük düşünürler, Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri özellikler ve kurumları Fütüvvet anlayışıyla harmanlamış, bahsi geçen diğer unsurların da etkisiyle halkı teşkilatlandırmış ve Ahiliğin ortaya çıkmasını sağlamışlardır.

2.1.3. Ahi Evran

Tam adı “Şeyh Nasîrüddîn Ebu'l-Hakâyık Mahmud b.Ahmed el-Hoyî olan Ahi Evran, Anadolu'da Ahiliğin kurucusu olarak bilinir” (Bayram, 1978, s. 662). Ahi Evran, Ahiliğin felsefesini yapıp uygulama yollarını göstermiştir (Anadol, 1991, s. 51). Yaşadığı dönemde debbağlıkla ve kısmen ticaretle uğraşan Ahi Evran'ın önce debbağ sanatının pîri, zamanla

Türk-Müslüman toplumunda bütün esnafın ortak önderi kabul edildiği bilinmektedir (Soykut, 1971, s. 48).

Hakkında pek çok menkıbe bulunan Ahi Evran'ı, Ahi Evren şeklinde ifade eden araştırmacılar bulunmaktadır. Menkıbelerinde ejderhayla ilgili çeşitli anlatılara rastlandığı için ona evren yani ejder ismi verilmiştir. Ahi Evran adı ise galatlaşmış ve kalıplaşmıştır. Biz çalışmamızda galat-ı meşhur adını yani Ahi Evran'ı kullandık. Bunu kullanırken içinde bulunduğumuz yüzyılda devlet dilinde Ahi Evran adının kullanılmasının yanında velî adının tamamlayıcısı olup ona halk arasında ulvilik katan bir ifade olmasını göz önünde bulundurduk. Fakat araştırmacılardan yaptığımız doğrudan alıntılarda araştırmacının bilimsel düşüncesine saygı duyup Ahi Evren şeklinde yer verdik. Dolaylı alıntılarda ise kendi tercihimizi yansıttık.

Ahi Evran'ın hayatıyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde yaşadığı devir ile ilgili farklı görüşlerin mevcut olduğu görülür. Araştırmacılar Ahi Evran'ın 13. yüzyıl ortalarında yaşamış olduğunu ifade etmiştir (Cahen, 1986, s. 594). Bazı siyasi ve sosyal hadiseler, doksan üç yıl yaşadığı rivayet edilen Ahi Evran'ın hem Hacı Bektaş-ı Veli hem de Mevlana Celaleddin-i Rumi ile çağdaş olduğunu göstermektedir (Kazıcı, 1988b, s. 530). Hacı Bektaş Velayetnamesi'nde Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad (1221-1237) ile çağdaş olduğu gösterilirken Âşık Paşazade, Gelibolulu Âli ve Taşköprülüzade gibi Osmanlı tarihçileri 100 sene ileriye giderek onun Orhan Gazi (1326-1361) döneminde yaşadığını belirtmektedirler (Anadol, 1991; Çağatay, 1989). Hayatıyla ilgili yapılan araştırmalar dikkatle incelendiğinde Ahi Evran'ın Alaeddin Keykubat döneminde yaşamış olduğu fikrinin çoğunluk tarafından kabul edildiği görülür. Araştırmacılara göre Ahi Evran Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubat'a üç eser, Keykubat'ın emirleri Celalüddîn Karatay ve Seyfüddîn Tuğrul'a birer eser ithaf etmiştir (Bayram, 1978, s. 662). Bu da Ahi Evran'ın I. Alaeddin Keykubat döneminde yaşamış olduğu fikrini destekler niteliktedir.

Ahi Evran'ın Azerbaycan'ın Hoy şehrinde doğduğu bilinmektedir. Doğum tarihi kesinlik kazanmamış olmakla birlikte 1171 veya 1175 tarihlerinde doğmuş olabileceği araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. Ahi Evran konusunda birçok araştırma yapmış olan Mikail Bayram, çalışmasında Ahi Evran'ın 1175'te doğduğunu ve Gülşehrî'nin "Menakıb-i Ahi Evran" adlı eseri ve serecenâmelerde kayıtlı olduğu üzere 93 yıl yaşayıp 1262'de vefat ettiğini belirtmektedir (Bayram, 1978, s. 664). Yine Ahi Evran

ve Ahilik konusunda kıymetli çalışmaları bulunan Neşet Çağatay ise Ahi Evran'ın 1171 yılında doğduğunu savunmaktadır (Çağatay, 1989, s. 49).

Ahi Evran ilk eğitimini Azerbaycan'da doğduğu yer olan Hoy'da aldıktan sonra Maverâünnehir ve Horasan'a giderek orada ünlü âlim Fahrüddin-i Razi'den ders almıştır. Ahmet Yesevî'nin talebelerinden ilk tasavvuf terbiyesini aldığı kabul edilen Ahi Evran'ın Hac seyahati sırasında Evhadüddîn-i Kirmanî ile tanışması ve ona intisab etmesi, Halife Nasır'ın kurduğu fütüvvet teşkilatına girmesini sağlamıştır (Çağatay, 1989; Demir, 1999). “1205 yılında Sadreddin Konevî'nin babası Mecdüddin İshak'ın delaletiyle Evhaüddin, Muhyiddin Arabilerle birlikte Anadolu'ya gelen Ahi Evran 1206 yılında Kayseri'ye yerleşmiş ve burada bir deri atölyesi kurarak debbağlık yapmıştır” (Bayram, 1978, s. 664). Devrin sultanı Alaeddin Keykubat tarafından sevilen Ahi Evran, Kayseri'de devletin desteği ile debbağları ve diğer sanatkârları da içine alan büyük bir sanayi sitesinin kurulmasını sağlamıştır (Demir, 1999, s. 12-13). Ahi Evran, bir müddet Denizli, Konya ve Kayseri'de ikamet ettikten sonra şeyhi Kirmanî ile beraber Anadolu'daki birçok şehir ve kasabayı gezerek Ahilik teşkilatının kurulması, yayılması ve teşkilatlanmasında öncülük etmiştir. Sonra da Kırşehir'e yerleşip ölümüne kadar burada kalmıştır (Erken, 1998; Kazıcı, 1988b).

Ölümü hakkında da çeşitli söylentiler bulunan Ahi Evran'ın tam ölüm tarihini belirlemek üzere yapılan çalışmalarda 1260 ile 1262 arasında bir tarihte vefat etmiş olabileceği üzerinde durulur. Bu araştırmalarda Ahi Evran'ın eceliyle ölmediği, Kırşehir Emiri Moğol asıllı Nureddin Caca tarafından öldürüldüğü de belirtilmiştir. Öldürülmesinin sebebi ise Moğol istilasına ve Moğol yönetimine direnmesi olarak gösterilmiştir. Bu çalışmalara göre IV. Rukneddin Kılıçarslan'ın tahta geçip Kırşehir'e emir olarak Nureddin Caca'yı tayin etmesi Ankara, Aksaray, Çankırı, Kastamonu gibi şehirlerde olduğu gibi Kırşehir'de de isyanların başlamasına sebep olmuştur. Kırşehir'deki bu isyanın liderliğini Ahi Evran yapmaktadır ve isyanın bastırılması sırasında öldürülmüştür (Bayram, 1982; Erken, 1998). “Anadolu Ahi Teşkilatının kurucusu olarak bilinen Ahi Evran Şeyh Nasıreddin'in Kırşehir'de kendi adı ile anılan mahalledeki Ahi Evran Camii'ne bitişik olan türbesinde medfun olduğu bilinmektedir”(Bayram, 1982, s. 624).

Ahi Evran'ın eserleri şunlardır: Metâliu'l-İman, Menâhic-i Seyfî, Tabsiratü'l-Mübtedi ve Tezkiretü'l-Müntehi, Yezdân-Şinaht, Murşidu'l-Kifaye, Ağaz u Encam, Medh-i fakr u

Zemm-i Dünya, Risale-i Arş, Mukâtebat Beyne Sadruddin Konevî, Cihat-name (Erken, 1998, s. 38).

Menkıbeler ve şeceranemeler Ahi Evran ve Ahi birliklerinin yapısı hakkında önemli bilgiler içermektedir. Bunlarda Ahi Evran keramet sahibi, büyük bir veli şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Hatta Ahi Evran'ın, tarihi bir hüviyete sahip olmasına rağmen gerçek kişiliğinin menkıbeler arasında kaybolduğu görülmektedir (Ekinci, 1991; Kazıcı, 1988b). Öyle ki şeceranâmelerde Ahi Evran'ın Hz. Muhammed (s.a.v) zamanında yaşadığı, Bedir Savaşı'na katıldığı, hatta Hz. Muhammed'in (s.a.v) amcası Hz. Abbas'ın oğlu, Hz. Ali'nin damadı olduğu gösterilmiştir. Bu konuda efsanevî birçok kahramanlıklar hikâye edilmiş ve bunlar birer övgü şeklinde fütüvvetnâmelere geçmiştir (Soykut, 1971, s. 48-49). Ahi Evran'ın Hz. Muhammed zamanında yaşamış olması kronolojik olarak mümkün değildir. Bu ifadelerin amaçlarının Ahi birliklerinin kurucusu olarak kabul edilen Ahi Evran'ın tarikat geleneklerine uygun olarak şeceresini ilk İslam büyüklerinden birine bağlayıp onun prensiplerine bir ulvilik kazandırmak, kendisini asalet halesi içinde tanıtmak ve saydırmak olduğu söylenebilir (Ekinci, 1991, s. 26).

Ahi Evran'ın fütüvvet şeceresi şöyle sıralanır:

Ahi Sinan- Ahi Muhammed- Hacı İn'âm- Ahi Turud- Ahi Şerefeddin- Hâce Osman- Sinân-üd-din Aksarayî- Ahi Emirci Karahisarî- Ahi Nasirüddin Evrân- Ahi Ahmed Kayser- Ahi Başara- Ahi Kaplan- Ahi Hüsamüd-din Süzenger- Ahi Abd-Allah- Ahi Ferec-i Zengâni- Ahi Aliyy-i Üryân- Ahi Muhammed Buhârî- Ahi Redîş-i Kübra- Hz. Ali(K.V.)- Hz. Hamza(R.A.)- Haz. Muhammed (S.A.V.) (Anadol, 1991, s. 52).

Ahi Evran'ın menkıbevi kişiliği incelendiğinde Hz. Muhammed'in amcasının oğlu olarak kabul edildiği ve pek çok keramet gösterdiği görülür. Yapılan çalışmalarda Ahi Evran'ın ejderhayı zararsız hale getirip hizmetinde kullanma ve dost edinme, mekân aşma, don değiştirme, bereket getirme, yere hükmetme, su üstünde yürüme, dağı yürütme gibi pek çok kerametinin olduğuna inanıldığı belirtilmektedir (Gökalp, 2005, s. 26-36).

Ahi Evran'a bahşedilen özellikler ve şeceranemelerde anlatılan hikâyeler onun eski Türk geleneği ile İslamiyet'i birbirine kaynaştırarak bir sentez ortaya çıkardığını göstermektedir. Burada sözü edilen yeni bir sentezdir; ne sadece eski Türk gelenekleri ne de sırf İslami değerlerdir. Ahi Evran menkıbevi kişiliği ile işte bu sentezi sembolize etmektedir (Ekinci, 1991, s. 27).

Ahi Evran'ın hayatı incelendiğinde fikirlerinin oluşmasında Yesevîliğin, Fahreddin Razi'nin, Evhadüddîn-i Kirmanî'nin fikirlerinin ve Fütüvvet anlayışının etkili olduğu görülür. O, bu fikirleri edindikten sonra dünyadan elini eteğini çekip bir sofî hayatını

tercih etmemiş aksine şehir şehir gezerek fikirlerinin yayılmasını ve hatta esnaflar arasında teşkilatlanmasını sağlamıştır. “Osmanlı Devleti döneminde Ahi Evran’ı esnaf zümresi arasında pîr olarak kazandığı itibar bütün Anadolu, Rumeli, Bosna ve hatta Kırım’a kadar yayılmıştır” (Kazıcı, 1988b, s. 530).

Dünyada yaşamak için bilgi, ahlak ve maharete, sanatkârlar arasında yardımlaşma ve beraberliğe; ahiret içinde takva ve iman esaslarına sınıksız sarılmaya ihtiyaç olduğunu düşünen Ahi Evran, ahlakla sanatı ahenkle birleştirerek üretici ve tüketici çıkarlarını güvence altına almış, bütün Türk esnaf ve sanatkârlarına itibarlı ve şerefli bir yön vermiştir (Anadol, 1991; Ekinci, 1991).

2.1.4. Ahiliğin Anadolu’daki Tarihi Seyri

Ahiliğin ortaya çıkışından ve ortaya çıkmasını sağlayan etmenlerden çalışmamızın önceki bölümlerinde söz etmiştik. Çalışmamızın bu bölümünde Ahiliğin gelişimi ve durağanlaşması ele alınmıştır.

Ahi Evran ve Kirmanî’nin başlangıçta Kayseri, Konya ve Kırşehir’de kurmuş olduğu Ahi teşkilatı zamanla Sivas, Niğde, Aksaray, Manisa, Bolu, Erzincan, Bursa, Kastamonu, Sinop ve Erzurum gibi şehirlerde de kurulmaya başlanmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti’nin zayıflayıp yıkılması üzerine Ahiler, otorite boşluğunu doldurarak şehir ve kasabalardaki faaliyetleri düzenlemişlerdir.

Ahilikle ilgili çeşitli kaynaklardan yola çıkarak çıkarımlar yapan Franz Taeschner çalışmasında, 14.yüzyılın ilk yarısını Anadolu Ahiliğinin yükselme devri olarak değerlendirip bu devirde Ahilerin bir dereceye kadar siyasi bir rol oynadığını belirtmektedir (Taeschner 1953, s. 20). İbn-i Battûta’nın Seyahatnamesinde karşımıza birçok şehir ve kasabada Ahiler ve Ahi zaviyeleri çıkmaktadır. Bu durum İbn-i Battûta’nın Anadolu’da bulunduğu 14.yüzyıl ortalarında Ahilerin yaygın olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu seyahatnameden 14. yüzyılda Ahiliğin 13. yüzyıldaki yapısından farklılaşarak siyasi etkilerini tamamen kaybetmese de meslekî yönü ağırlık kazanan bir örgüt durumuna geldiği anlaşılmaktadır (İbn-i Battûta, 2004, s. 336).

“Aşıkpaşazâde, Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda faal rol oynayan dört zümre arasında Ahileri de zikreder” (Kazıcı, 1988a, s. 541). Aşıkpaşazâdeye göre Ahiler dışındaki zümreler Gaziyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum ve Bacıyan-ı Rum’dur. Ahiyan-ı Rum yani

Ahilik hareketi Anadolu'nun yurt tutulup üzerinde bir devletin yükseltilmesinde bu unsurları tamamlayıcı bir rol oynamıştır. Diğer zümreler Anadolu'da Türkleşmeyi ve yurt edinmeyi sağlarken Anadolu Ahileri esnaf ve sanatkârları örgütleyerek diğer unsurları ekonomik, sosyal, gerektiğinde askerî ve hatta manevi yönden tamamlamışlardır.

Ahilik Osmanlı döneminde gelişimini sürdürmüştür. Fatih Sultan Mehmet'e kadar Osmanlı sultanları şed kuşanarak Ahi önderleri olmuşlardır. Osmanlı dönemde Ahilik, Selçuklu dönemindeki askerî, siyasi ve idari işlevlerinden sıyrılıp sadece ekonomik ve sosyal işlevlerine yönelmiştir (Mahiroğulları, 2008, s. 143).

Ahi birlikleri, 18. yüzyıldan sonra çözülmüş ve teşkilat yapısında önemli değişiklikler meydana getirerek 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar geleneksel anlamda varlığını sürdürmeyi başarmıştır. Çözülmenin sebepleri iç ve dış sebepler olarak iki yönde incelenebilir.

Ahi birliklerini çözülmeye götüren dış nedenlerin başında Batı'daki ekonomik gelişmeler gelmektedir. 16. yüzyılın sonlarında Batı sanayi ürünlerinin Anadolu pazarlarını ele geçirmesiyle, Müslüman-Türk esnaf bir yandan hammadde sıkıntısı diğer yandan ürettiği eşyaya alıcı bulma sorunu yaşamıştır.

Sözü edilen krizde sermaye sahiplerinin, köylülerin ve askerlerin esnaf arasına karışması Ahi birliklerinin çözülmesini hazırlayan iç etmenler arasında gösterilmektedir. Sermaye sahipleri hammadde ticareti yaparak esnaf ve sanatkârları kendilerine bağımlı hale getirmiş ve sanayiye yönelmiştir. Sanayide de çift bozarak şehre gelen köylüleri ucuz iş gücü olarak kullanan sermaye sahipleri, Ahi birliklerinin yapısında önemli bozulmalara yol açmıştır. Bu da Ahi birliklerinde sermaye- emek bütünlüğünü parçalamıştır. Ayrıca 1587 yılında Yeniçeri ve Sipahi zümrelerine esnafılık hakkının tanınmış olması da Ahi birliklerinin yapısını bozmuştur (Ekinci, 1991, s. 108- 110).

Ahilik, yalnız Müslüman vatandaşlara ait bir teşkilattır. 17. yüzyıl itibariyle Osmanlı topraklarında gayrimüslimlerin çoğalması, esnaf ve sanatkârlar arasında din ayrımı gözetilmeksizin bir birlik oluşturma düşüncesini beraberinde getirmiştir. Meydana getirilen yeni yapı gediktir. Tekel veya imtiyaz anlamına gelen gedik, devlet eliyle verilen sanat ve ticaretle uğraşabilme yetkisidir (Çağatay, 1990, s. 37).

Gedik şeklindeki esnaf ve sanatkârlığın 1727-1860 yılları arasında sürdüğü görülmektedir (Anadol, 1991, s. 105).

2.2. Ahiliğin Temel Kaynakları

“Ahilik hakkında bilgilerin kaynağını tarih kitapları, Fütüvvet kitapları, menakıbnameler, seyahatnameler, Ahi şecereleri, vakfiyeler ve Ahi Evran’ın yazdığı eserler teşkil eder” (Demir, 1999, s. 36). Çalışmamızın bu bölümünde Ahiliğin temel prensiplerini içeren kaynaklar olan fütüvvetnâmeler ve fütüvvet kavramı üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Fütüvvet Teşkilatı ve Fütüvvetnâmeler

Fütüvvet Arapça bir kelimedir. Sözlükte tekil olarak feta şeklinde kaşımıza çıkan kelimenin anlamı; delikanlı, yiğit, eli açık, gözü pek, iyi huylu kişidir. Kelimenin çoğul şekli fityandır (Bayram, 2016; Ekinci, 1999). “Arapçada Fütüvvet ehline fetâ, fityan; bunların şeyhlerine de abu’lfityan, seyyid-al-futuvva denilmektedir” (Torun, 1998, s. 3). “Terim olarak ise kişinin herkese yardım etmesi, haksızlığı önlemesi, kişinin ayıbını görmemesi, kötü söylememesi, mala, cana, onura el ve dil uzatmaması anlamına gelir” (Çağatay, 1990, s. 4). “Fütüvvet en geniş manasıyla İslam’ın tarif ve tavsif ettiği hayat nizamı (şeriat) ve Allah’a kavuşma (tarikât) yoludur. Fütüvvet ehli ise bu hayat nizamı (şeriat-tarikât) ile şekillenen kişidir” (Torun, 1998, s. 70).

Bunlardan hareketle Fütüvvetin yiğitlik ve kahramanlığın yanında; tasavvuf terimi olarak cömertlik, diğerkâmlık, alçakgönüllülük, şefkat, mürüvvet gibi çok zengin manalar ifade ettiği söylenebilir. Fütüvvetten bahseden eserlere bakılırsa, bu kavramın içinde neredeyse İslamiyet’in telkin ettiği bütün güzel ahlak esaslarını bulmak mümkündür. Görüldüğü üzere fütüvvet kelimesi Kur’an ve hadislerde de karşımıza çıkan ideal insanı yansıtmaktadır (Demirci, 1996, s. 44).

Fütüvvet teşkilatının tarihçesine bakıldığında fütüvvetin Anadolu’ya gelmeden önce Arap toplumunda ortaya çıktığı görülür. “İslam öncesi Arap toplumunda fetâ, şecaat, iffet, cömertlik ve diğerkâmlık gibi başlıca üstün vasıfları bir arada mütalaa eden eski asalet ve fazilet telakkisini temsil ediyordu; ancak bu, toplumda mevcut bir kurumlaşmayı değil münferit bir kişiliği yansıtıyordu” (Ocak, 1996a, s. 261).

“Fütüvvet, Hicretin ikinci yüzyılından itibaren tamamen karşımıza sosyal bir müessese olarak çıkar” (Erken, 1998, s. 16). Tasavvufî düşünce ile kaynaşan İslamiyet öncesi Fütüvvet anlayışı bu yüzyıllarda teşkilatlanmaya başlamıştır (Ekinci, 1989, s. 19).

“İlk önce Horasan ve Mevaraünnehir’de Hicri III. asrın başlarından itibaren fütüvvet ülküsüne bağlı kişilerin teşkilatlandıkları ve kendi aralarında gruplara ayrıldıkları bilinmektedir.” (Bayram, 2016, s. 59). Bu gruplar fityânlar, ayyârlar, gaziler, fındık-endâzlar, civân-merdlerdir (Torun, 1998, s. 3-7).

Halife Nâsır Lidinillah, Abbasoğularının son zamanlarında imparatorluğu güçlendirmek için, bu grupları tek bir merkezde birleştirmeyi gerekli görmüştür. Bunun için önce Fütüvvete intisap etmiştir. Ayrıca devrin büyük sufisi Şihabeddin Ebu Hafs Ömerü’s-Sühreverdi’ye tasavvuf- fütüvvet ve imâmiye akidelerini birleştiren bir fütüvvetnâme yazdırarak değişik gruplar içerisinde yer alan fetâları tek bir merkezde toplamıştır (Torun, 1998, s. 8-9).

Fütüvvet teşkilatını böylece resmi kontrol altına alan Halife Nâsır, dönemindeki emir ve yöneticilere mektuplar yollayarak Fütüvvete bağlanma çağrısı yapmıştır. Çalışmamızın önceki bölümlerinde de bahsi geçtiği üzere Fütüvvetin Anadolu ile bağlantısı da işte bu dönemde kurulmuştur.

Fütüvvetin ana kurallarını içeren tüzük niteliğindeki eserlere fütüvvetnâme denilmektedir. Bir başka deyişle fütüvvetnâmeler “Fütüvvet ehlinin bir günlük hayatından ahiret hayatına kadar uzanan ömür çizgisini düzenleyen eserlerdir” (Torun, 1996, s. 163).

Bilinen en eski fütüvvetnâme 10. yüzyılda Arapça yazılan ve Sülemî’ye ait olan Kitabu’l-Fütüvve’dir (Şeker, 1996, s. 145). Sülemî’nin eserinden sonra bu konuda kaleme alındığı bilinen ikinci müstakil risale Hace Abdullah-ı Ensarî’nin (ö. 481/1089) Fütüvvetnâmesidir. Ancak bunlar belirli bir teşkilat çerçevesinde düzenlenmiş fütüvvet kurumunu ilgilendiren fütüvvetnâmelerden değildir (Ocak, 1996b, s. 264).

Daha önce de belirttiğimiz üzere, Halife Nâsır’ın Fütüvvet kurumunu tek çatı altında toplayıp kontrol altına alma düşüncesini hayata geçiren fütüvvetnâmeyi Sühreverdi kaleme almıştır. Sühreverdi Fütüvvetnâmesi, ondan daha önce yazılmış olan Sülemî Fütüvvetnâmesinden içerik bakımından ayrıntılı ve daha düzenli gözükmektedir.

Fütüvvetçilik Halife Nâsır’ın başkanlık edip Sühreverdi ile işbirliği yapmasından sonra büyük bir önem kazanmıştır. Bundan sonra birçok fütüvvetnâme yazılmaya başlanmıştır (Çağatay, 1990, s. 13-14). Bu fütüvvetnâmelerin içeriği incelendiğinde içeriklerinin hemen hemen birbirine benzediği görülmektedir (Şeker, 1996, s. 145).

Fütüvvetnâmeler Anadolu’da esnaf teşkilatının tüzüğü olmadan önce içeriklerinde fetâ ile ilişkili olarak ahlakî öğütler bulunmaktadır.

“Türlü kuruluşların benimsediği fütüvvetnâmelerin ortak ahlak ilkeleri şunlardır: Nefsine hâkim olmak, iyi huylu olmak, Tanrı buyruklarına uymak, iyi kalpli, iyiliksever ve cömert olmak, konuk sevmek ve konuk ağırlamak, din ve mezhep ayrıcalığı gözetmeksizin bütün insanlara karşı sevgi beslemek, hile etmemek, yalan söylememek, iştiradan ve dedikodudan sakınmak, birinin arkasından konuşmamak, hak ve adalet sever olmak, zulme, zalime ve haksızlığa karşı koymak, haklı güçsüzün hakkını, haksız güçlüden almaya yardım etmek” (Çağatay, 1990, s. 66-67).

Genel olarak fütüvvetnâmelerin içeriğinde tasavvufî nitelikler ağır basmaktadır. Genellikle Fütüvvet anlayışı Hz. Âdem’den başlayarak Hz. Muhammed de dâhil olmak üzere bütün peygamberlerin vasıflarıyla anlatılmaktadır (Ocak, 1996b, s. 265).

Fütüvvetnâmelerin amacı iyi yurttaş, ahlaklı kişi yetiştirmek olduğundan; aynı doğrultudaki kurumlar fütüvvetnâmelerin ana kurallarını alıp, kendi yapı özelliklerine ait kuralları da ekleyerek yeni tipte tüzük ya da yönetmelikler meydana getirmişlerdir (Anadol, 1991, s. 15). İşte bu kurumların başında 13.yüzyılda Anadolu’da orta çıkmış olan Ahilik gelmektedir.

Ahiliğin ortaya çıkışı ile fütüvvetnâmelerin Ahilik kurallarını içeren eserler olmaya başladıkları görülür. Bu sebeple fütüvvetnâme tanımını şu şekilde güncellemek gerekliliği doğmuştur: “Fütüvvetnâmeler, Ahilerin yaşama tarzlarına yön veren bilgi ve kuralları ihtiva eden, bir başka söyleyişle esnaf teşkilatlarının iç tüzükleri hüviyetinde eserler olarak kabul edilmektedirler” (Şeker, 1996, s. 145).

Ahilik kurumunun tüzüğü niteliğindeki bu eserler, Fütüvvetin temel ahlakî değerlerini almış ve teşkilatın işleyiş esaslarına göre yeniden şekillendirilmiştir. “Fütüvvet-nâmelerde dinî-tasavvufî, edebiyat, halk bilimi, sosyoloji, iktisat, ilahiyat, tarih, tıp gibi pek çok bilim dalını ilgilendiren malzemelere rastlanır” (Durbilmez, 2005, s. 10).

“Fütüvvetnâmelerde ayrıca tüketici hakkına saygı, tüketicinin üreticiye hakkını zamanında ödemesi, esnafın müşteriye davranışı, diğer esnafların zarar görmesinin engellenmesi, üretimde verilen sözün yerine getirilmesi, stokçulara karşı tepki oluşması, işçi hakları gibi birçok konuyla ilgili hisseli kıssa ve hikâyeler bulunmaktadır” (Yakıcı, 1999, s. 289).

2.2.2. Türkçe Fütüvvetnâmeler

Ahiler, fütüvvetnâmeleri ufak tefek değişikliklerle kendilerine tüzük olarak kullanmıştır. Fakat yine de Fütüvvet Kurumu ile Ahiliğin niteliklerinin farklı olduğu bir gerçektir (Çağatay, 1990, s. 17).

“Türkçe Fütüvvet-nâmeler Arapça-Farsça Fütüvvet-nâmelerle ortak yönler taşımakla birlikte onların aynısı veya tercümesi olmamıştır. Bu eserlerin sayısı 100’e ulaşmaktadır. Bunların iki tanesi manzum diğerleri mensurdur” (Torun, 1996, s. 169).

“Ahilik kurumu çerçevesinde Anadolu’da kaleme alınan bazı Türkçe fütüvvetnâmeler de vardır. Bilindiği kadarıyla bunların ilki, Yahya b. Halil b. Çoban el-Burgazî’nin tahminen XIII. yüzyılda yazdığı fütüvvetnâmedir” (Ocak, 1996b, s. 265).

Bu fütüvvetnâmede Burgazî, edeplerin aslında 740 tane olduğunu fakat kendisinin bunlardan 124’ünü aldığını belirtmiştir (Anadol, 1991, s. 28-29). Burgazî Fütüvvetnâmesinde Sühreverdi’nin şeyh ve mürid olarak ikiye ayırdığı yiğitlik dereceleri yiğit, ahi ve şeyh olarak üçe çıkarılmıştır (Gölpınarlı, 1953, s. 90). Bir hamdele ile başlayan Burgazî Fütüvvetnâmesi Fütüvvetin derecelerinden Hz.Musa ve Hz.Muhammed’in fetâliğinden ve Hz. Ali’ye bunun intikalinden bahsetmektedir. İçinde birçok kıssa bulunmaktadır (Torun, 1998, s. 49).

Seyyid Gaybî b. Şeyh Hüseyin’in Fütüvvetnâmesi ise bu alanda Türkçe eserlerin ikincisidir ve Fatih devrinde (1451-1481) yazılmıştır (Anadol, 1991, s. 32). Bu fütüvvetnâme de bir hamdele ile başlamakta, padişaha methiye ve kitabın yazılma amacı ile devam etmektedir. Burgazî’ye göre daha çok erkân ağırlıklı olduğu söylenmekle beraber Burgazî ile ortak olarak 124 edep nakledilmiştir (Torun, 1998, s. 50-51).

Anadolu’da yazılmış bir diğer fütüvvetnâme de Seyyid Hüseyin b. El-Seyyid Alaeddin el-Hüseynî el-Radavî’nin Miftah el-Dekaik fi Beyan el-fütüvvet ve’l-Hakaik adlı eseridir (Anadol, 1991, s. 32). Bu eserin çok sayıda nüshası bulunmaktadır. Ayrıca kendinden sonraki birçok fütüvvetnâme de Radavî’nin Fütüvvetnâmesinden yararlanmıştır. Bu fütüvvetnâme Burgazî ve Şeyh Seyyid Hüseyin’in Fütüvvetnâmelerinden hacim ve içerik bakımından oldukça geniştir. Bu sebeple Fütüvvetnâme-i Kebîr olarak bilinir. Bir hamdele ile başlayan fütüvvetnâmede çeşitli kıssalar sunulduktan sonra Fütüvvet geleneklerinden, derecelerinden Fütüvvet ehlinin tasnifinden ve Fütüvvet şartlarından geniş bir şekilde söz edilmektedir (Torun, 1998, s. 53-54).

Nesl-i Abbas Bursevi Hâce-i Cân Ali Fütüvvetnâmesinin 16.yüzyılın ikinci yarısında yazıldığı tahmin edilmektedir. On kısımdan ibaret olan eserin ilk kısmında bütün sanatlar hakkında ilgi verilmekte, diğer bölümlerde sırasıyla habbâz, debbağ, başmakçı, cullahan, terzi, keçeci, kalaycı, süzenger, nalband esnafından söz edilmektedir. Her bölüm başında o sanatın menşei, adap ve erkânı hakkında bilgilere ve kıssalara yer verilmektedir (Torun, 1998, s. 54-55).

Bu dört büyük fütüvvetnâme dışında tercüme veya özet şeklinde ortaya konulan pek çok esere rastlanmak mümkündür.

2.3. Ahiliğin Amaç ve Görevleri

“Anadolu’da Ahi Evren (öl. 1262)’in yeniden organize ettiği, Osmanlı Devletinin son dönemine kadar devam eden Ahilik, Türkler arasında ideal insan tipini oluşturmak amacını gütmüştür” (Karasoy, 2003, s. 14). Buradan da anlaşılacağı üzere Ahiliğin en temel amacı iyi, doğru insan yetiştirmektir. Bunun yanında esnaflar arasında birliği sağlamak, kaliteyi kontrol altında tutmak, üretici ve tüketicilerin haklarını gözetmek, belli zamanlarda bölgenin yönetimini ele almak ve Anadolu’da Türkleşmeyi sağlamış olmak en temel amaçları olarak karşımıza çıkar.

Ahiliğin amaç görevleri çalışmamızda başlıklar altında incelenecektir.

2.3.1. Ahiliğin Ekonomik Amaç ve Görevleri

Ahiliğin temel koşulu bir sanat ya da meslek sahibi olmaktır. Fütüvvetnâmelerde bu durum şu şekilde dile getirilmiştir: “Ahilere, helal para kazanmak farzdır ve hem vaciptir ve hem sünnettir. Her kimin ki meslek ya da sanatı yoksa ona fütüvvet değmez. Ahiliğin on sekiz dirhem gümüş sermayesi olmalı, mutlaka bir işi olmalı, işsiz olmamalı” (Çağatay, 1996, s. 39).

Ahilik esas itibarıyla esnaflar arasında benimsenip yaygınlaşan bir teşkilat olduğu için amaçlarının en başında ekonomik kalkınma gelmektedir. Çalışmamızın önceki bölümlerinde söz edildiği üzere Ahilik Anadolu’da ortaya çıktığında Anadolu karışık bir haldedir. Bizans loncaları karşısında tutunmak zorunda kalan Türk esnafı Ahilik sisteminin getirileriyle ayakta kalmayı başarabilmiştir. Bu sebeple Ahiliğin, ekonomik kalkınmayı

hedefleyip bu hedef doğrultusunda çeşitli görevleri üstlenerek halkın refah seviyesinin yükselmesine katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Ahilik, kurulduğu yüzyıldan itibaren teşkilatlandığı şehirlerin gelişmesini sağlayan çeşitli meslek gruplarını çarşılar, arastalar, uzun çarşılar, kapalı çarşılarda bir araya getirerek dağınıklığı önlemiştir (Çağatay, 1990, s. 35).

Ahilik teşkilatı Anadolu’da göçebe hayattan yerleşik hayata geçen esnaf ve sanatkârların işsiz kalmalarını önlemiş, gençlere sahip çıkarak onların başıboşluktan kurtulup bir meslek sahibi olmalarını sağlamıştır (Ceylan, 2008, s. 28). Ayrıca teşkilat sayesinde usta-çırak ilişkisi ile üretimin devamlılığı da sağlanmıştır.

Ahlaklı, verimli ve üretken bir çalışma ortamı meydana getirmeyi ve bu ortamın sürekliliğini sağlamayı amaç edinen Ahilik, karşılıklı anlayış ve güvene dayalı iş bölümü ve iş birliğini gerçekleştirerek toplumda sosyoekonomik dengeyi kurmayı başarmıştır (Soykut, 1971, s. 87). Ahiler iş bölümüne önem vermiş, kabiliyetlerine uygun bir iş seçip ikinci iş peşinde koşmamışlardır. Bu da Ahilerin kendi işlerinde daha rahat ilerlemelerini sağlamıştır (Ekinci, 1991, s. 63). İşbirliği ruhu yalnızca şehirlere mahsus kalmamış, köylere kadar “imece” şeklinde yayılmıştır.

Ahi teşkilatı mal, emek ve sermaye piyasasının işleyişini düzenlemiştir. Esnafların kullanacağı hammaddenin kalitesi, işleniş yöntemi ve satış fiyatı kanunnameler, tüzükler, narh ayarlamaları ile standart olarak Ahi teşkilatı tarafından belirlemiş ve kontrol edilmiştir (Çağatay, 1990; Duran, 1996).

Ahi birlikleri, üretimi ihtiyaca göre belirlemişlerdir. İhtiyaçların sürekli kamçılanarak tüketimin çoğalmasına ve israfa karşı olan Ahi birlikleri, bunu sağlamak için gerektiğinde üretim sınırlamalarına gitmişlerdir (Ekinci, 1991, s. 64).

Ahilikte kalite denetimi hem üreticinin hem de tüketicinin haklarının korunmasını sağlamıştır. Ahilikte belli bir standardın altında mal satılması veya taklit ürünün piyasaya sürülmesi hoş karşılanmamıştır. Müşteriyi aldatmak, malı överek yalan söylemek, hileli ölçüp tartmak, işini savsaklamak, hileli yollarla diğer esnafı saf dışı bırakmaya çalışmak gibi davranışlar teşkilat içinde yasaklanmıştır (Kuzgun, 1988, s. 12). Ayrıca emeğin karşılığının alın teri kurumadan ödenmesi bir kural olarak belirlenmiş, böylece üretici hakları da güvence altına alınmıştır.

Kontrol altında tutulan üreticinin malı kusurlu veya kalitesiz bulunursa, teşkilat içindeki yetkili kişi tarafından uyarılmış, durumun tekrarında üretimden ihraç cezası dahi verilmiştir (Ceylan, 2008, s. 32).

Malın kalitesinin ve standardının yanında fiyatı da Ahi teşkilatı tarafından belirlenmiştir. Fiyat belirlenirken üretimdeki tüm giderler hesaplanmıştır. Teşkilatın malın piyasa tespiti anlamına gelen narh koyması ile üreticinin yüksek kazanç yolu engellenmiş ve tüketicinin ucuza mal edinmesi sağlanmıştır (Mahiroğulları, 2008, s. 150).

Ahilikte verilen ahlakî ve dinî eğitimlerle iş etiğinin oluşması sağlanmıştır. Bu gerçekleştirilirken elbette Ahilerin iç tüzükleri dediğimiz fütüvvetnâmelerden faydalanılmıştır. “Ahilikte esas olan helal kazançtır. Ahinin doğru olması ve hak ettiğinden fazlasını kazanma yoluna sapmaması ahlak kaidesi haline gelmiştir” (Ekinci, 1991, s. 61).

Görüldüğü üzere Ahilik basitçe bir ticarî ya da sanat örgütlenmesinin ötesinde üretim- eğitim- denetim gibi fonksiyonları da üstlenen çok yönlü bir teşkilattır.

2.3.2. Ahiliğin Askerî-Siyasi Amaç ve Görevleri

Ahilerin Anadolu’nun siyasi olarak karışık bir döneminde ortaya çıktığını ve birbirlerine çatışmacı tavır alan grupları uzlaştıran bir tutum içinde bulunduklarını çalışmamızın önceki bölümlerinde belirtmiştik. Bu tutum Ahilerin siyasi amaçlarının temelini oluşturmaktadır.

Ahilerin Anadolu Selçukluları döneminde saltanat kavgalarında taraf olmaları, Anadolu’daki beyliklerin şekillenmesindeki faaliyetleri, Moğol idaresi ve onları benimseyenlerle savaşmaları ve Osmanlı Devleti’nin kuruluşundaki rolleri onların siyasi ve askerî görevlere sahip olduklarının göstergesi niteliğindedir (Barkan, 2002; Erken, 1998).

Moğol istilasından sonra Anadolu’da merkezi otoritenin etkisini kaybetmesi üzerine Ahiler şehirlerdeki yerel otorite birimleri olarak ortaya çıkmışlardır (Ekinci, 1991, s. 53). Daha sonraki dönemlerde de Ahilerin bir şehir veya kasabada herhangi bir nedenle otorite boşluğu olduğunda yönetimi ele aldığı ve işlerin sorunsuzca yürütülmesini sağladığı bilinmektedir (Çağatay, 1991, s. 40).

İbn-i Battûta Anadolu’nun birçok yerinde olduğu gibi Kayseri’de de karşılaştığı Ahi teşkilatının özelliklerini sayarken, onların yönetimde söz sahibi olduğunu şu sözlerle dile

getirmiştir: “Yörenin törelerinden biri de hükümdar bulunmadığı takdirde şehirde ahıların idareyi ellerine almaları, bir nevi hükümet etmeleridir. Ahi gücü ölçüsünde gelen gideni ağırlar, giydirir, misafirin altına binek verir. Davranışları, buyrukları ve ata binişleriyle tıpkı bir hükümdar gibi hareket ediyorlar” (İbn-i Battûta, 2004, s. 343).

Selçuklu idarecileri iktidar kavgaları sırasında önemli bir organize güç olan Ahi birliklerini kendi siyasi amaçları için kullanmak istemişlerdir (Ekinci, 1991, s. 52). Diğer yandan Osmanlı Devleti’nin merkezi otoritesinin kuruluşunda yönetim kademelerinde genellikle Ahiler görevlendirilmiştir (Güllülü, 1977, s. 118). Osmanlı’nın merkezi yönetimi Fatih Sultan Mehmet döneminde iyice güçlendikten sonra Ahi birliklerinin siyasi rollerine ihtiyaç kalmamış ve bu teşkilat siyasi fonksiyonunu kendiliğinden bırakmıştır (Ekinci, 1991, s. 55).

Düşman saldırılarına hazırlıklı olmak gerekliliği Ahilerin askerî bakımdan da teşkilatlanmalarını sağlamıştır. Ahi birlikleri gerektiğinde fetihlere katılıp Anadolu’nun İslamlaşmasında etkin bir rol oynamış, gerektiğinde de içeride huzur ve güveni sağlamışlardır (Anadol, 1991, s. 85).

Ahilere ata binmek, sürekle avına çıkmak, ok atmak, silah kullanmak da öğretildiğinden savaş olduğunda Ahiler de silahlarını alıp sınırlara koşmuşlardır (Çağatay, 1996, s. 39). Ahilerin askerî özellikleri mevcut olsa da bu özellikler nizami bir ordu kuvveti değil yerel muhafaza kuvvetleri olduğu söylenebilir (Erken, 1998, s. 49).

Ahiler devletin asayişini sağlama işinde önemli bir görev üstlenmişlerdir. Ahilerden bahseden İbn-i Battûta onların Anadolu’da Türkmenler arsında her köy ve kasabada mevcut olup, eşkıyayı ortadan kaldırmak için büyük bir güç temsil ettiklerini belirtmektedir (İbn-i Battûta, 2004, s. 335-336). Ayrıca yolların medeniyet ve emniyetinin kurulmasında Ahilerin büyük rolleri olduğu bilinmektedir (Cunbur, 1986, s. 319).

Ahilerin Osmanlı ordusunda da önemli görevler üstlendiği söylenebilir. Devlet tarafından ihtiyaç görüldüğü takdirde Ahiler yeterli sayıda üyesini ordunun ihtiyacı olan mal ve hizmetleri üretmek üzere orduya göndermişlerdir. İlk kez 1. Kosova Savaşı’nda görev aldığı belirtilen bu birliklere Orducu Takımı adı verilmiştir. Bunun yanında güçlü bir iletişim ağı kuran Ahiler, Osmanlı ordusunun sefere giderken geçeceği şehir ve kasabalarda ikmal malzemelerini yeterince ve zamanında hazırlayarak orduya destek olmuştur (Ekinci, 1991 s. 55-56).

Ahilerin ahlak kaideleri siyasi amaçlarla toplumun huzurunu bozacak hareketlere girişmelerini engellemiştir. Devletin denetimi dışında faaliyetlerini sürdürmelerine rağmen iç karışıklıklarda devletin emrinde bir askerî güç gibi hareket etmelerinde, Türk geleneklerine uygun devlet anlayışının ve bağlı oldukları ahlak anlayışının önemli bir rolü olduğu söylenebilir (Ekinci, 1991, s. 53-54).

2.3.3. Ahiliğin Sosyokültürel Amaç ve Görevleri

Ahilik diğer görevlerinin yanında toplum içinde birçok sosyal görevi de üstlenmiş görünmektedir. Ahilik her şeyden önce iyi insan yetiştirmeyi ve yardımlaşmayı amaçladığından sosyal görevleri de bu amaç doğrultusunda şekillenmiştir.

Ahilik teşkilatının sosyal yönü Kur'an-ı Kerim'e dayanmaktadır. Bu sebeple Ahi teşkilatının üyeleri arasında kin ve düşmanlık yeşermemiştir. İnsanların iyilik üzerinde yardımlaşmalarını öğütleyen Kur'an-ı Kerim'in buyruğuna kulak veren Ahiler, toplumsal yardımlaşmayı kendilerine bir görev bilmişlerdir (Erken, 1998, s. 51).

Ahiliğin esnaflar arasında dayanışmasının en güçlü kanıtı orta sandıklarıdır. Teşkilat içerisindeki esnafların ürün satışından sağlanan gelirin belirli bir yüzdesi, terfi harçları, teşkilata ait mülklerin kiralrı ve çeşitli bağışlar sandığın gelirlerini oluşturmuştur. Orta sandığından elde edilen gelirlerden teşkilat için gerekli olan harcamalar yapıldıktan sonra artanlarla ya esnafa kredi verilmiş ya da hammadde temininde kullanılmıştır (Erarı, 1999, s. 121). Ahilik bu düzenlemesiyle günümüz sosyal güvenlik kurumları gibi işlev görmüş, üyelerinin hastalık, sakatlık, yaşlılık, ölüm gibi risklere karşı belirli bir gelir güvencesi sağlamayı amaçlamıştır (Mahiroğulları, 2008, s. 147).

İbn-i Battûta'nın seyahatnamesinde Ramazan Bayramı'nda her sanat erbabının mezarlıkta kestiği kurbanları, yanında getirdikleri ekmekle birlikte yoksullara dağıttığı belirtilmiştir (İbn-i Battûta, 2004, s. 340). Bu örnek Ahilerde sosyal yardımlaşma bilincinin teşkilat üyelerini aşarak tüm toplumu kapsayacak duruma geldiğinin göstergesi sayılabilir.

Ahilerin çeşitli vakıflar kurup, imaret, hamam, hastaneler yaptırma yoluyla sosyal hayatta yardımlaşmak için önemli bir görev üstlendikleri bilinmektedir (Çalışkan & İkiz, 1993).

Ahilerin şehirlerden köylere, ülkenin en ücra köşelerine, dağ başlarına kadar yayılan zaviye, yani toplantı ve konak evleri kurarak, konaklama yerlerinin az bulunduğu bir

dönemde çok büyük bir sosyal hizmeti yerine getirdiği bilinmektedir (Anadol, 1991, s. 77). İbn-i Battûta ünlü seyahatnamesinde Anadolu'da gittiği hemen her şehirde bir Ahi tarafından karşılanmış ve zaviyelerde konaklamıştır. İbn-i Battûta sık sık övgüyle söz ettiği Ahi zaviyelerinin görünüş ve işleyişleri ile ilgili geniş bilgilere yer vermektedir (İbn-i Battûta, 2004, s. 336-343). Erzurum'da kaldığı Ahi zaviyesinden ikinci gün ayrılmak istediğinde Ahiler tarafından engellenen İbn-i Battûta'ya, misafirliğin en az üç gün olması gerektiği söylenmiştir (İbn-i Battûta, 2004, s. 345). Bu da Ahilerin misafir ağırlamada ne kadar dikkatli olduklarının bir göstergesidir.

Kurulan zaviyeler etrafında zamanla yeni binalar yapılmış, böylece yeni sokaklar, mahalleler ortaya çıkmış ve şehirlerin büyümesi sağlanmıştır. İmkânları ölçüsünde mescid ve cami de yaptıran Ahiler bulundukları şehirde mahalle sayısını arttırmışlardır. Tüm bunlar Ahilerin şehirleşmede önemli bir sosyal rol üstlendiklerini göstermektedir (Çelik, 1999, s. 81).

Ahi Teşkilatının sosyal faaliyetlerinin bir diğeri Ahi toplantılarıdır. Ahilerin yılın çeşitli zamanlarında ziyafet toplantıları, üçgünler toplantısı ve yaren sohbetleri gibi sosyal faaliyetler gerçekleştirerek üyelerini bir araya getirdiği, bilinmektedir (Ekinci, 1991, s. 82). Bu toplantılar hem eğlence hem de eğitim üzerine kuruludur.

Ahilerin sosyal görevleri içinde işsizlere iş ve meslek edindirme yoluyla toplumdaki kargaşanın önüne geçmek de sayılabilir. Ahiler, göç ile Anadolu'ya gelmiş olan Türkmenlere iş ve meslek edindirmenin yanında yanlarına almış oldukları çırakları da yetiştirerek her birinin ileride bir meslek sahibi olmasını sağlamıştır. Gençleri başboşluktan kurtararak bir sanatta ustalaşmalarını sağlayıp aylak ve işsiz duruma düşmelerini, kötü alışkanlıklar edinmelerini engelleyen Ahi teşkilatı bu yolla şehirlerdeki sosyal düzeni sağlamıştır (Ceylan, 2008, s. 28).

Kültür bir topluma özgü olup kuşaktan kuşağa aktararak gelişen değerler bütünü olarak algılanabilir. Ahiler Türklük ile İslamiyet'i birleştirerek kendi kültürel değerlerini oluşturup aktarmada yöntem olarak eğitimi kullanmışlardır.

Üyelerine okuma yazma öğretmek, hatta birçoklarını eser verecek seviyeye yükseltmek, Ahiliğin kültürle olan bağıını göstermektedir. Hatta şair Bâkî'nin saraç çıraklığından yetiştiği söylenmektedir (Anadol, 1991, s. 91).

Ahilik teşkilatı tezgâh başında ve atölyelerde üyelerine sanat öğretirken, zaviyelerde de diğer eğitimlerini vererek onların toplum içerisinde kabul edilebilir davranışlara sahip itibarlı bireyler olmalarını sağlamışlardır (Erken, 1998, s. 52).

Ahilerin kültürel işlevlerinden biri fetihten sonra Türkleşmeyi ve İslamlaşmayı sağlamış olmalarıdır. Aynı zamanda bu teşkilat Anadolu'nun hemen köşesinde imar faaliyetlerinde de bulunmuştur (Anadol, 1991, s. 91).

Ahiliğin en önemli sosyokültürel hizmeti hem gençlik hem de yetişkin eğitimidir. Bu sebeple Ahiliğin sosyokültürel fonksiyonu ancak eğitim konusunda yerine getirdiği faaliyetlerin incelenmesiyle belirginleştirilebilir.

Ahiliğin eğitim ile ilgili amaç ve görevleri her ne kadar sosyokültürel görevlerini destekler nitelikteyse de çalışmamızda ayrı bir başlık altında incelenecektir.

2.3.4. Ahiliğin Eğitim ile İlgili Amaç ve Görevleri

Ahilik teşkilatının eğitim ile ilgili amaç ve görevleri meslekî eğitim ve dinî-ahlakî eğitim olmak üzere iki türdür. Ahi zaviyelerinde ve işbaşında verilen bu eğitimlerin ideal insan oluşturmaya amaçlayıp bir bütün oluşturdukları bilinen bir gerçektir.

Ahi birlikleri amaçlarını gerçekleştirebilmek için mensuplarının eğitilmesini gerekli görmüş ve bu sebeple eğitime ayrı bir önem vermiştir. Bu eğitim İslam dininin esaslarına göre düzenlenmiştir (Ekinci, 1989, s. 35).

Meslek eğitimi, genel eğitim ile bir bütünlük içerisinde ele alıp, bunu ömür boyu devam edecek bir faaliyet olarak uygulamaya koymak, Ahilik sisteminin en çarpıcı özelliğidir (Temel, 2007, s. 76).

Ahi birliklerinin eğitim sisteminin genel karakteristik özellikleri içinde; insanı bir bütün olarak ele alıp ona yetkili kişilerce meslekî, dinî, ahlakî ve toplumsal bilgiler vermek, iş başındaki eğitimle iş dışında yapılan eğitimlerin bütünleşmesini sağlamak, köylere kadar yayılan geniş bir eğitim teşkilatı kurmak, eğitimi ömür boyu süren bir faaliyet olarak görmek, herkese açık ve ücretsiz olmak sayılabilir (Ekinci, 1989, s. 36-37).

Ahiler gençlerin en iyi şekilde yetişmeleri için onlara hem teorik hem de pratik eğitimler vermişlerdir. Bu eğitimlerin teorik kısmı zaviyelerde, pratik kısmı ise iş başında verilmiştir.

Teorik eğitim okuma ve yazma öğretilmesiyle başlamış, dinî ve millî bilgiler, edebiyat, Kuran-ı Kerim, Türkçe, Arapça, güzel yazı yazma, musiki gibi derslerle devam etmiştir. Bunun yanında bu eğitim içerisinde fütüvvetnâmelerle belirlenen ahlak kaideleri, örgüt kuralları, gelenekler de yer almış böylece üyelerin kendilerini tanıyıp yetiştirmelerine katkı sunulmuştur (Ceylan, 2008; Ekinci, 1989).

Ahi birliklerinde pratik yani meslekî eğitim ise iş başında kalfalar ve ustalarca verilmiştir. Bir genç en çok 10 yaşında iken başladığı yamaklıkta iki yıl ücretsiz çalışıp özel bir törenle çıraklığa, çıraklıkta genellikle 1001 gün, kalfalıkta 3 yıl hizmet ettikten sonra gerekli eğitimleri başarıyla tamamlayıp ustalığa yükselir; böylece iş yeri açabilecek seviyeye gelmiş olurdu (Ekinci, 1989, s. 37-39).

Usta- çırak ilişkisi ile yetiştirilen çocuk, dükkânda mesleği öğrenirken ustasından ahlakî davranışları ve bağlı bulunduğu teşkilatın kurallarını da öğrenmiş olurdu (Anadol, 1991, s. 97).

Ahi teşkilatında dinî ve ahlakî eğitime önem verildiği görülmektedir. Hayatının her anını Kur'an-ı Kerim'e göre yaşamayı amaç edinmiş olan Ahi birlikleri, zaviyelerde imam, müderris, hatip, vaizlerin verdiği derslerle üyelerini ahlakî ve dinî bakımdan da yetiştirmiştir. Zaviyelerde toplu yenilen akşam yemeğinden sonra Kur'an okunup namaz kılındığı İbn-i Battûta tarafından kayda geçirilmiştir (İbn-i Battûta, 2004, s. 339). Teşkilat üyelerine olgun ve faziletli kişilerce verilen ahlakî ve insani bilgiler, üyelerin hayatta dikkat etmesi gerek hususları içermiştir. Bu bilgiler üyelerin iş hayatını ve insanlarla ilişkilerini düzenleyen ve hayat görüşünü etkileyen bilgilerdir.

Ahilik sisteminde kalfalara kılıç kullanma, ata binme, atıcılık gibi sportif bilgiler ve askerî eğitim de verilmiştir (Ekinci, 1989, s. 39).

Görüldüğü üzere Ahilik bir yandan, kişinin manevi dünyasını düzenleyip onu uyumlu kılan, dünya ve ahiret mutluluğunu amaç edinen “iyi insan”ı yetiştirmeyi; diğer yandan kendi meslek ve iş becerisini hem kuramsal hem de pratik olarak öğretmeyi ve eğitmeyi içine alan bir eğitim görüşüyle hareket etmiştir (Özerkmen, 2004, s. 74).

2.4. Ahiliğin Günümüzdeki Durumu, Yansımaları ve Geleceği

Tarihi seyrine bakıldığında Ahilik teşkilatının 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar geleneksel anlamda etkisini sürdürdüğü görülmektedir. Günümüzde Ahilik bir teşkilat olarak karşımıza çıkmamakla beraber bazı görevlerinin çeşitli kurum ve kuruluşlar arasında paylaştırıldığı, çeşitli kutlamalarla Ahilik ruhunun yaşatılmaya çalışıldığı görülmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde Ahiliğin bugün rastladığımız fonksiyonlarını üstlenen kurum ve kuruluşları, Ahilik kutlamalarını, bugünkü durumunu ve gelecekteki yerini inceleyeceğiz.

2.4.1. Ahilikle İlgili Kurum, Kuruluş ve Kutlamalar

Çalışmamızın önceki bölümlerinde görüldüğü üzere Ahilik, kendisine bağlı olan esnaf ve sanatkârları belli kurallarla kuşatıp gerektiğinde onların haklarını savunan bir teşkilattır. Ahi teşkilatında esnaf ve sanatkârların yetiştirilmesi, işyeri açılması; malın üretimi, denetimi ve satışı çeşitli kurallarla belirlenmiştir. Bunun yanında Ahiler arasında dayanışma ve yardımlaşma yine teşkilat tarafından sağlanmıştır.

Günümüzde esnaf ve sanatkârlar çeşitli oda, birlik, federasyon ve konfederasyonlar aracılığıyla Ticaret Bakanlığına bağlıdır. Bakanlığa bağlı Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğünün amaç ve görevleri, esnaf ve sanatkârlar hakkında iş ve işleyişleri belirlemesi bakımından Ahilik teşkilatını hatırlatmaktadır (Ticaret Bakanlığı Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, t.y.).

Esnaf ve Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Ahilik ve Dış İlişkiler Dairesi Ahilik kültürü ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu da günümüzde Ahilik kültürüne önem verildiğini ve bu kültürün yaşatılmaya çalışıldığını göstermektedir. Genel Müdürlüğün hazırladığı Ahiname isimli bir dergi yoluyla da Ahilik kültürünün yaşatılması ve bilinirliğinin artırılması amaçlanmaktadır. Dergide Ahilik kültürünün yanı sıra günümüz esnaflarını ilgilendiren pek çok yazı, haber ve makaleler yer almaktadır.

21 Haziran 2005 tarih ve 5362 numaralı Esnaf ve Sanatkârlar ve Meslek Kuruluşları Kanunu ile birlikte esnaflar ve sanatkârlar ile onların yanında çalışanların meslekî ve teknik ihtiyaçlarının karşılanması, meslekî faaliyetlerin kolaylaştırılması, mesleklerin genel faaliyetlerine uygun olarak gelişmelerinin ve meslekî eğitimlerinin sağlanması, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğün ve güvenin hâkim

kılınması, meslek disiplinin ve ahlakının korunması ve esnaf odaları, birlikleri ve Konfederasyonun çalışma usullerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında 10 Haziran 2003 tarih ve 4857 numaralı İş Kanunu ile işverenler ile işçilerin çalışma şartları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere günümüzde esnaf ve sanatkârlara ait faaliyetler, hak ve sorumluluklar, eğitim uygulamaları, iç düzen, davranış kalıpları devlet tarafından kanunlarla belirlenmektedir.

5362 numaralı Esnaf ve Sanatkârlar ve Meslek Kuruluşları Kanunu çerçevesinde kuruluş ve işleyişi belirlenmiş olan esnaf ve sanatkâr odaları, çalışma bölgesindeki esnaf ve sanatkârlar arasında işbirliğini sağlayan kuruluşlardır. Bu odalara kayıt olabilmek için bir esnaf sanatkâr olmak veya ticaretle uğraşmak şarttır. Odaların genel kurul, yönetim ve denetim kurulu olmak üzere üç farklı organı bulunmaktadır. Her organın görevi farklı olmakla birlikte odaların esnaf ve sanatkârlarla ilgili görevleri şu şekilde sıralanabilir: Üyelerine çalışma alanlarına giren işlerde gelişimlerini sağlamak amacıyla meslekî eğitim, teorik ve pratik kurs vermek, öncelikle faaliyet alanları ile ilgili branşlarda olmak üzere öğrenci okutmak, oda üyelerine yardımda bulunmak, uyulması zorunlu meslekî kararları belirlemek, oda üyelerinin haklarını korumak amacıyla resmi ve özel kuruluşlara girişimlerde bulunmak, esnaflarla ilgili bilgileri devletin veri tabanına işlemek, oda üyelerince üretilen mal ve hizmetlerin kalitesini, standartlarına ve sağlık koşullarına uygun şekilde üretilip üretilmediğini ve ücret tarifelerine uyulup uyulmadığını ilgililerin başvurusu üzerine doğrudan veya uzman kimseler aracılığı ile kontrol etmek, ayrıca meslekî teamüle aykırı davranışları belirlenen üyelere yazılı ihtarda bulunmak, tekrarı halinde ilgilileri birlik disiplin kuruluna bildirmek, tüketicilerin korunması için gerekli tedbirleri almak ve üyeleri hakkında bu konuda odaya yapılan şikâyetleri incelemek, oda üyeleri ve müşterileri arasında çıkacak anlaşmazlıkları çözümlmek (Esnaf ve Sanatkârlar ve Meslek Kuruluşları Kanunu, 2005).

Görüldüğü üzere esnaf odaları Ahiliğin eğitim- denetim- yönetim görevlerinin bir kısmını yürütmek amacıyla kurulmuştur. Bu odaların her il merkezinde bir birliği bulunmaktadır. Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, odaların işleyiş ve düzenini takip ederek, birliğe bağlı üyelerin şikâyet durumunda incelenmesini ve gerektiğinde cezalandırılmasını sağlamaktadır. Esnaf ve sanatkârlar federasyonları ise Türkiye’de aynı meslek dalında kurulmuş olan odaların katılımıyla oluşturulmaktadır. Merkezi Ankara’da olan federasyonlar esnaf ve sanatkâr odalarının görevlerini ülke genelinde yürütmeyi ve meslek

gruplarının arasında birliği sağlamayı amaçlamaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar ve Meslek Kuruluşları Kanunu, 2005).

Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (TESK), esnaf ve sanatkâr odaları birlikleri ve federasyonlar arasında işbirliği kurup onların gelişme ve ilerlemelerini sağlamak, esnafların çalışmalarını ve meslekî eğitimleri düzenlemek, ortaya çıkan sorunların çözümü için gerekli başvurularda bulunmak, ekonomik verilere göre gerekli meslekî önlemleri almak gibi amaçları taşıyan bir kuruluştur. TESC'in genel amaçlarına bakıldığında birçok amacının Ahiliğin geçmişteki meslekî amaçlarına benzediği görülmektedir (Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu [TESK], t.y.).

Ticaret ve /veya sanayi odaların kuruluş amacı, üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetleri kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak geliştirilmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslekî disiplin, ahlâk ve dayanışmayı korumak şeklinde sıralanmıştır (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu, 2004). Görüldüğü üzere meslek odalarının temel amacı mesleklerin faaliyetlerini ve halkla olan ilişkilerini belirli kurallarla belirlemek ve üyelerinin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Ticaret ve/veya sanayi odaları arasında bağlantıyı ve işbirliğini sağlayan kurum ise 1950 yılında kurulan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'dir. 1 Haziran 2004 tarih ve 5174 numaralı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'na göre Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, odalar arasındaki birlik ve dayanışmayı sağlayıp mesleğin faaliyetlerini kolaylaştırmak, ekonominin gelişmesini sağlamak, üretimde kalite anlayışını ön planda tutarak meslek disiplinini ve ahlakını korumak gibi amaçları olan tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde ve merkezi Ankara'da olan bir meslek üst kuruluşudur.

Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Türkiye'de 32 bölgede kurulmuştur. Bu birliklerin amacı üyelerinin ekonomik faydalarını ve özellikle meslek ve işgücüne ait ihtiyaçlarını işgücü veya parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumaktır. İhtiyaç olduğunda sağladığı krediler yoluyla üyelerini destekleyen kooperatiflerin genel merkezi Ankara'da bulunan Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği'dir (Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği [TESKOMB], t.y.). Bu birlik sosyal kooperatifçilik ilkelerini içinde barındırmakta ve

yardımlaşarak birlikte hareket etmeyi hedeflemektedir. Ahilikte orta sandığı yoluyla sağlanan yardımlaşma, günümüzde bu kooperatifler yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Bunun yanında üyelerinin sosyal güvenlik ihtiyacını karşılaması bakımından günümüzde Sosyal Güvenlik Kurumu(SGK) yine Ahiliğin işlevlerinin bir kısmını taşımaktadır. Kurum, çalışan ve işverenlerin hastalıkları halinde sağlık hizmetlerinden faydalanmasını sağlamak, oluşabilecek kazalara karşı çalışanları güvence altına almak, ölümü halinde ailesine destek olmak, emekli olduğunda maaş ödeyerek emeklilik haklarından faydalandırmak gibi görevleri yerine getirmektedir (Sosyal Güvenlik Kurumu [SGK], t.y.).

Ayrıca günümüz sendikalarının üyelerinin ekonomik, sosyal ve meslekî haklarının savunulması, problemlerine çözüm üretilmesi ve yardımlaşmanın sağlanması bakımlarından Ahilikten izler taşıdığı söylenebilir.

Türk Standardları Enstitüsü (TSE), günümüzde üretilen malın kalitesini kontrol ederek, uygun standarda sahip olanları belgelendirmektedir. TSE üretilen malın kaliteli olması ile insanın can ve mal güvenliğini korumaktadır. Bunun yanında müşteri memnuniyetinin daha iyi karşılanmasını amaçlamaktadır (Türk Standardları Enstitüsünün Kuruluşuna Dair 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Bugün ISO9001 kalite güvence sistemi ile de üretilen malın kalitesi kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır. Ahilikte üretilen malların üretimin her aşamasında kontrolden geçmesini bugünkü kalite kontrol sistemleri ile bağdaştırmak mümkündür.

En genel anlamıyla kamu hakemi, vatandaş ve kamu yönetimi arasında arabulucu olan ombudsmanlığın adalet ve etik ilkeler üzerine faaliyet ve eylemlerde bulunması Ahilikle ortak yönleri olduğunu göstermektedir. Hatta ombudsmanlığın ilk köklerinin Ahilik olduğuna dair çeşitli bilimsel kaynakların mevcut olduğunu söylenmektedir. Ombudsmanların halkın şikâyetlerini dinlemesi ve çözüme kavuşturması, halk, esnaf ve devlet arasında arabuluculuk rolü üstlenmesi, her türlü haksızlığın önüne geçmesi, ürünün halka ucuz ve kaliteli satılmasının sağlanması bakımlarından Ahilikle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Hem Ahilik hem de ombudsmanlık, halk ve siyasal iktidar arasında iletişim köprüsü vazifesi görmüş, faaliyetlerini adalet ekseninde sürdürmüş, ahlak kurallarına bağlı bir etik anlayışına dayanarak halkın kişisel hak ve özgürlüklerini korumuştur (Doğan, 2015, s. 33-34).

Ahiliğin en önemli işlevlerinden biri olan tüketicuyu koruma işlevine günümüzde önem verildiği görülmektedir. Anayasanın 172. maddesi ile devlet tüketicilerin korunmasını güvence altına almıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Bunun yanında 28 Kasım 2013 tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tüketicinin sağlığının, güvenliğinin ve ekonomik çıkarlarının korunup zararlarının karşılanması, tüketicinin bilinçlendirilmesi ve aydınlatılması amaçlanmıştır. Bu kanunda Tüketici Konseyi, Reklam Konseyi, Tüketici Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemeleri gibi kurumların görev ve yetkileri de belirlenmiştir. Görüldüğü üzere geçmişte müşteri odaklı bir anlayışla tüketici haklarını koruyan bir teşkilat olan Ahiliğin bu görevleri günümüzde çeşitli kurumlar arasında paylaştırılmıştır.

Ahilik 19. yüzyıl sonunda geleneksel anlamda etkisini kaybetmiş olsa da halk içinde kültürel yansımaları yaşamaya devam etmektedir. Günümüzde çeşitli kutlamalarla bu kültürün unutulmasının önüne geçmek, başka bir deyişle bu kültürün yaşatılmasını sağlamak hedeflenmektedir.

Türkiye genelinde 1988 yılında başlayan Ahilik haftası kutlamaları başlangıçta Kültür ve Turizm Bakanlığının sorumluluğunda hazırlanmaktaydı. Günümüzde bu kutlamaların içeriği 13.08.2008 tarihli Ahilik Haftası Kutlamaları Yönetmeliği ile belirlenmekte, Ticaret Bakanlığı Esnaf Sanatkarlar ve Kooperatifler Genel Müdürlüğünün sorumluluğunda diğer bakanlık ve kurumların işbirliği ile yürütülmektedir. Her yıl eylül ayı içerisinde kurulca belirlenen günlerde Türkiye'nin 81 ilinde valiliklerin ve il ticaret müdürlüklerinin koordinasyonu ile gerçekleştirilen Ahilik Haftası Kutlamalarının merkezi Kırşehir'dir. Kutlamalarda fuar, kermes, sergi; konferans, sempozyum, panel; resim, şiir, kompozisyon yarışmaları; film, video gösterileri, tiyatro oyunları ve müzik dinletileri gibi etkinlikler düzenlenmektedir (Ahilik Haftası Kutlamaları Yönetmeliği, 2008). Her ilde bünyesinde yılın Ahisi seçildikten sonra bu isimler içinden Türkiye'nin Ahisi seçilmekte ve ödüllendirilmektedir.

2.4.2. Eğitim Sisteminde Ahiliğin Yeri

Ahiliğin en önemli işlevlerinden biri olan eğitim, günümüzde devlet eliyle yürütülmektedir. Millî Eğitim Temel Kanunu (1973) Türk millî eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeleri, eğitim sisteminin genel yapısını, devletin

eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri barındırmaktadır. Bunun yanında 19 Haziran 1986 tarih ve 3308 numaralı Mesleki Eğitim Kanunu ile meslekî eğitime ilişkin esaslar düzenlenmiş; çırak, kalfa ve ustaların yetiştirilme esasları belirlenmiştir.

Ahilik teşkilatında sistemli bir şekilde gerçekleştirilen meslekî eğitim, günümüzde Millî Eğitim Bakanlığının bünyesinde bulunan Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM) ve yaygın meslekî eğitim ile açık öğretim kurumlarını kapsayan Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) tarafından yürütülmektedir.

Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı olan okul ve kurumlar Meslekî ve Teknik Anadolu Liseleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri ve Meslekî Eğitim Merkezleridir. Bu okul ve kurumlar ulusal ve uluslararası meslekî yeterliliğe, meslekî ahlak ve değerlere sahip, üretken, girişimci, yenilikçi iş gücü yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, t.y.).

Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinde ve Çok Programlı Anadolu Liselerinde dört yıl boyunca meslekî eğitim gören öğrenciler bir mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin yanında genel bilgi dersleri görmektedir. Bu öğrenciler lise eğitimlerini tamamladıklarında yükseköğretim kurumlarına gidebilme hakkına sahip olmaktadır.

Meslekî Eğitim Merkezleri esnaf ve sanatkârların çırak ihtiyacının karşılanması, öğrencilerin Ahilik kültüründen gelen usta çırak ilişkisi ve iş başı eğitimi ile usta olarak yetiştirilmesini amaçlamaktadır. Meslekî Eğitim Merkezlerine kalfalık ve ustalık eğitimi almak üzere devam eden öğrenciler, 10. sınıftan itibaren her ders yılı sonunda yılsonu beceri sınavına alınmaktadır. 11. sınıfın sonunda girilen beceri sınavı ile kalfalık, 12. sınıfın sonunda girilen beceri sınavı ile de ustalık hakkı kazanan öğrenciler istekleri doğrultusunda fark derslerini tamamlayıp diploma alarak yükseköğretime gidebilme hakkına sahip olmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018b, s. 24).

Yaygın meslekî ve teknik eğitim okulları olarak karşımıza çıkan Meslekî Açık Öğretim Liselerinde yaygın eğitim kapsamında eğitim verilmesine karşın öğrencilerin becerilerini geliştirmek amacıyla meslekî dersler çoğunlukla örgün meslekî eğitim kurumlarında yüz yüze verilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018b, s. 24).

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı Halk Eğitim Merkezlerinde düzenlenen çeşitli kurslarda eğitim gören vatandaşlar da aldıkları eğitimler doğrultusunda nitelikli iş gücü olarak iş dünyasına katılabilmektedirler.

Meslekî ve teknik eğitimin öncelikleri içinde öğrencilerin nitelikli iş gücünün üretime katılacak şekilde Ahilik anlayışıyla yetiştirilmesi yer almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018b, s. 21). İş gücünün yetiştirilmesinde Ahilik anlayışının öncelik olarak görülmesi, günümüzde Ahilik değerlerine önem verildiğini göstermektedir.

2.4.3. Ahiliğin Günümüzdeki Durumu ve Geleceği

Ahilik teşkilatı ve Ahilik kültürü son dönemlerde dikkat çeken bir konu olmuştur. Kırşehir’de bulunan Ahi Evran Türbesi 2014 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine eklenmiştir (Unesco Dünya Mirası Listesi, t.y.).

Türkiye’de ve dünyadaki Ahilik gelişmelerinden dolayı Ahilik konusuna film dünyası ilgi duymaya başlamıştır. Bazı kurumlar Ahiliği tanıtıcı kısa filmler hazırlamış, bu alanda uzun metrajlı film çalışmaları başlamıştır. Son olarak Pano film şirketinin TRT işbirliği ile Ahiliğin ve Ahilik geleneğinin anlatıldığı uzun metrajlı bir film çekme girişiminde olduğu bilinmektedir.

Bunun yanında Ahilik anlayışının dikkat çekmeye başlaması, çeşitli illerde Ahilikle ilgili vakıf ve derneklerin kurulmasına sebep olmuştur. İstanbul’da Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı(AKAEV), Ahi Sanayici ve İşadamları Derneği(AHİSİAD), Ankara’da Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Ahilik Vakfı (TESVAK), Ahi Kültür ve Sanat Derneği; Kocaeli’de Ahilik Kültürünü Araştırma, Tanıtma ve Yaşatma Derneği kurulan vakıf ve dernekler arasında sayılabilir.

Milli Folklor dergisinin 82. sayısında yer alan yazıya göre 2009 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığının katkılarıyla ve Prof. Dr. Ali Yakıcı’nın koordinatörlüğünde Kayseri’de ilk Ahilik çalıştayı düzenlenmiştir. Bu çalıştayda Ahilik haftası kutlama programlarının belirlenmesi, Ahilik kültürünün gerçek kaynaklarından hareketle belirginleştirilmesi, Ahiliğin günümüz dinamikleri içinde görev ve sorumluluklarını belirlemek, Ahiliği UNESCO ve diğer uluslararası kültür kurumlarının gündemine taşımak gibi gündemler tartışılmıştır (Milli Folklor, 2009).

Her yıl Ahi Evran Üniversitesi'nin düzenlediği Ahilik konulu sempozyumlar da Ahilik hakkındaki araştırmaların çoğaltılması; Ahilik kültürünün korunup yaşatılması bakımlarından önemli çalışmalardır.

Ali Yakıcı, çalışmasında fütüvvetnâmelerde yer alan ve dramaya uygun olan anlatımların dil ve kişi adları bakımında günümüz Türkçesine uyarlanarak resimli kitaplar olarak yayımlanmasını, bu hikâyelerin tiyatroya taşınmasını ve tek perdelik oyunlar olarak sahnelenmesini ve iyi bir yapımla teknolojisini kullanılarak kısa metrajlı film veya çizgi film olarak televizyonlarda gösteriminin sağlanmasını önermektedir (Yakıcı, 1999, s. 294). Bu önerilerden yola çıkıldığında günümüzde ve geleceğin şekillenmesinde Ahilik kültürünün önemli bir rolü olacağına inanıldığı söylenebilir.

Geçmişimizde esnaf ve sanatkârlar arasında birlik ve beraberliği sağlayarak milletimizi yalnızca ekonomik yönden değil bir milleti millet olarak bir arada tutan her yönden destekleyen Ahilik kültürü görüldüğü üzere günümüzde esnaflarımız, iş adamlarımız, araştırmacılarımız, devlet büyüklerimiz ve öğrencilerimizin ilgisini çekmektedir. Bu güzel kültürün korunup yaşatılması için hakkındaki araştırmaların çoğaltılması, daha etkili bir şekilde tanıtılması ve özellikle geleceğin esnafı, sanatkârı, iş adamı olacak olan öğrenciler üzerinde bu konuda farkındalık oluşturmaları gerekmektedir.

2.5. Trabzon'da Ahilik

Trabzon geçmişten günümüze Ahilik kültürünün korunup yaşatıldığı, önemli ticaret yolları üzerine kurulu bir şehirdir. Trabzon'da Ahilik teşkilatının varlığına dair kanıtlar arasında Ahi Evran Dede Türbesi, şeriye sicilleri, halk anlatıları ile çeşitli cadde ve sokak isimleri sayılabilir.

Refik Soykut çalışmasında Trabzon'daki Ahi Evren Dede'nin Kırşehir'deki Mahmud Nasıreddin Ahi Evran ile bir yakınlığının olduğunu, onun küçük kardeşi ya da oğlu olabileceğini belirtmektedir. Trabzon'daki incelemelerinde adı geçen Ahi Evran Dede'nin üç kardeşten biri olduğunu, Trabzon'un coğrafi ve ekonomik önemine binaen buraya vazife ile Orhan Gazi zamanında geldiğini, burada ölüp Boztepe'ye defnedildiğini öğrenen Soykut'un açıklamaları, Ahi Evran'ın yaşadığı dönemin aydınlatılması bakımından da büyük bir önem arz etmektedir (Soykut, 1971, s. 51).

Kırşehir'deki Ahi Evran ile kardeş veya amcaoğlu olduğu iddia edilen Trabzon'daki Ahi Evran Dede'nin Trabzon'a geldiği ve şehrin dışındaki Boztepe'de bir zaviye kurarak insanları irşad etmeye başladığı ve onları Ahilik prensiplerine göre örgütlediği tahmin edilmektedir (Çelik, 1999, s. 82).

Trabzon'daki Ahi Evren Dede Türbesi, Ortahisar İlçesi, Boztepe Mahallesi, Erenler Sokak'tadır. Boztepe'de aynı adla anılan camiin kuzeydoğu cephesine bitişiktir. Kare bir plan üzerine tek kubbe ile örtülü olan türbenin giriş kapısı kuzey cephesindedir. Türbedeki dört mezarın batı bölümündeki büyük sandukalı mezarın Ahi Evran'a ait olduğu rivayet edilmektedir. Diğer mezarların ortasındakinin 1883'te vefat eden Hacı Hakkı Baba'ya ait olduğu yazılıdır. Türbenin bahçe kapısında 1308/1890 tarihi vardır (Yüksel, 2000, s. 153).

Ali Çelik çalışmasında türbede camlı bir muhafaza içinde saklanan ve Ahi sancağı olduğu zannedilen eski bir sancaktan söz etmektedir (Çelik, 1999, s. 85). Bugün bu sancağın yerinde bir kopyası bulunmaktadır. Sancağın kopyasının Trabzon Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği tarafından yaptırıldığı, aslının ise Ahi Evran Dede Camii'nde muhafaza altına alındığı söylenmektedir (Bıyıklı ve Turan, 2007, s. 21).

Günümüzde Ahi Evran Dede Türbesi manevi tatmin, şifa dileği, adakta bulunma gibi sebeplerle ziyaret edilmektedir. Halk arasında Trabzon'un Ruslar tarafından işgal edilme döneminde, Rus topçusunun denizden açtığı ateşten Trabzon'u Ahi Evren Dede'nin koruduğuna inanılır (Kalafat, 1998, s. 632). Trabzon'un Şalpazarı ilçesinden derlenen Ermiş Baba menkıbesinde ve diğer rivayetlerde adı geçen şahsın Ahi Evran olduğu araştırmacılarca düşünülmektedir (Çelik, 1999, s. 82-83). Ahi Evran Dede'nin vefatından sonra mezarının zamanla kaybolduğu ancak Hacı Hakkı Baba tarafından manevi olarak tespit edilip alınarak adına yaptırılan türbeye nakledildiği söylenmektedir (Baş, 2012, s. 444). Bunlar Trabzon'da Ahi Evran Dede'nin ulu bir pir, yüce bir şahsiyet olarak tanındığını göstermektedir.

Trabzon'da hem meslekî örgütlenmenin hem de maneviyatın oluşumunda katkısı olan Ahi Evran Dede, zaman zaman Trabzonlu şairlerin şiirlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Fehmî mahlasını kullanan Malkoçzâde Hacı Mehmed'in ve Alaybeyizâde Hasan Naci'nin kimi şiirlerinde Ahi Evran Dede'ye rastlanılmaktadır (Çelik, 1999, s. 83).

Osmanlı taşrasının önemli şehirlerinden biri olan Trabzon'da Ahi teşkilatının varlığını gösteren önemli deliller arasında şeriye sicilleri de sayılabilir. Bu sicillerde Ahi Baba ve

Ahi Çelebi gibi unvanlara rastlanılmaktadır. Kenan İnan araştırmalarında 1648- 1671 yılları arasında Trabzon sicillerinde Ahilerle ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak 28 kayda rastlamış olduğunu belirtmektedir (İnan, 2013, s. 86).

Sözü edilen yıllarda özellikle Ahi Baba Mustafa Çelebi isminin ön plana çıktığı görülmektedir. Ahi Baba Mustafa Çelebi debbağların Ahisidir. Trabzon şehrinin ileri gelenleri arasında zikredilen Ahi Baba Mustafa Çelebi mahkemelerde şühüd'î-hal olarak bulunmaktadır. Bunun yanında debbağlık ile ilgili hususlarda ve anlaşmazlıklarda mahkemelerde grubu temsil etmektedir. Mustafa Çelebi dışında Ahioğlu Elhac Mustafa ve Ahi oğlu Ali Çelebi de sicillerde ismi geçen Ahilerdendir (İnan, 2013, s. 88-95).

Buradan yola çıkılarak Trabzon Ahilerinin ve Ahi Babalarının gerek kendi meslek gruplarını gerekse toplumu ilgilendiren konularda sözlerine itibar edilen kişiler olduklarını, bilirkişi ve şahit gibi görevleri üstlenerek toplum içerisinde önemli bir denge unsuru olduklarını söylemek mümkündür (İnan, 2013, s. 96).

17. yüzyılın ikinci yarısında Trabzon şehrindeki ekonomik faaliyetler incelendiğinde Aşağı Hisar bölgesinde Suk-ı Sultani isminde büyük bir çarşı bölgesi bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bölgede hanlar, değişik meslek grupların isimlerini verdikleri çarşılar ve önemli bir ticaret merkezi olan bedesten bulunmaktadır (İnan, 2013, s. 66).

Bu bölgede bulunan önemli çarşılar arasında, Paşmakçılar çarşısı, Kuyumcular çarşısı ve Debbağın çarşısı, Mutaflar çarşısı (kıl dokunan veya satılan çarşı), Kasım Beşe çarşısı, Yüncüler çarşısı, Abacılar çarşısı, Kazancılar çarşısı, Saraç çarşısı, Bakırcılar çarşısı, Attar çarşısı, Balıkçılar çarşısı, Gazazlar çarşısı, Haffaflar çarşısı sayılabilir (Türkmenoğlu, 2016, s. 182).

Trabzon'da Osmanlılar tarafından inşa edilmiş en eski ticarî yapı olan, Çarşı Mahallesi'nde bulunan ve bugün hala ayakta olan Bedesten yapısının Trabzon'un esnaf ve sanatkârlarını barındırması ve ticaret merkezi olması bakımlarından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (İnan, 1996, s. 128).

Ahilik mesleklerine yönelik sokak ve cadde adlandırmaları ile semt isimleri geçmişte Trabzon'da hangi meslek teşkilatlarının olduğunu gösterir niteliktedir. Bu isimler arasında; Bakırcılar Çarşısı, Balıkhane, Çömlekçiler, Tabakhane köprüsü, Tabakhane deresi (Debbağhane), Kabak Meydanı, Kazancılar, Kuyumcular çarşısı, Kunduracılar Çarşısı, Mumhane, Pazarkapı, Sandıkçılar, Semerciler Yokuşu, Sipahiler sayılabilir (Çelik, 1999, s.

86-87). Bugün de bu mevki adları kullanılmakta ve esnaflar kısmen de olsa buralarda mesleklerini icra etmeye devam etmektedirler.

Bugün artık bir teşkilat olarak Ahilikten söz etmek mümkün olmasa da onun ciddiyet, doğruluk, sözde durma, yardımlaşma ve dayanışma gibi temel prensiplerinin Trabzon esnafı tarafından bugün de yaşatılan değerler olduğunu söylemek mümkündür (Çelik, 1999, s. 86-87).

2.5.1. Trabzon’da Kurum, Kuruluş ve Kutlamalarla Ahilik

Trabzon’da geçmişte yaşayan Ahilik teşkilatının görevleri tüm Türkiye’de olduğu gibi bazı kurum ve kuruluşlar arasında paylaştırılmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde bu kurum ve kuruluşlardan söz edilecektir.

Trabzon Ticaret İl Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığının temsilcisi olarak il düzeyinde Bakanlığın üstendiği görevleri yürütmektedir. Gerek esnaf ve sanatkârlarla ilgili karar ve düzenlemelerde, gerek diğer ticarî ve ekonomik kararlarda söz sahibi olan Trabzon Ticaret İl Müdürlüğü; her yıl gerçekleştirilen Ahilik haftası kutlamalarını destekleyerek Ahilik kültürünün yaşatılmasıyla ilgili çalışmalar yapmaktadır (Trabzon Ticaret İl Müdürlüğü, t.y.).

Günümüzde Trabzon’da il merkezinde ve ilçelerde toplam 49 esnaf ve sanatkâr odası bulunmaktadır. Bu odalar 1953 yılında kurulan Trabzon Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliğine (TESOB) bağlıdır. Bu birlik 2 şubesi ile yaklaşık 495 meslek dalını bünyesinde toplayarak Trabzon’da yaygın bir örgütlenme sağlamıştır. Ahiliğin örgütlenme ve birlik anlayışının Trabzon’daki yansımalarından biri olan TESOB’un Ahilik geleneğini yaşatmaya yönelik çalışmaları bulunmaktadır (Trabzon Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, t.y.).

Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası Trabzon’daki meslekî faaliyetlerin belirlenmesinde ve üyelerinin ortak ihtiyaçlarının karşılanmasında aktif rol almaktadır. Bu yönüyle Ahiliğin Trabzon’daki yansımalarından biri olduğu söylenebilir.

Üyelerinin ihtiyaçlarını kredi ve kefalet yoluyla karşılayan TESKOMB’un 30. Bölge Birliği Trabzon’da bulunmaktadır. Ahilikte orta sandığı yoluyla sağlanan yardımlaşma anlayışı Trabzon’da TESKOMB 30. Bölge Birliği desteğiyle devam etmektedir.

Trabzon’da Tüketici Hakem Heyetleri ve Tüketici Mahkemeleri de tüketicinin haklarını korumaya yönelik tedbirler almaktadır.

Ahiliğin eğitim işlevini taşıyan Millî Eğitim Bakanlığı Trabzon’da da çeşitli okul ve kurumlarla görevini yerine getirmektedir. Trabzon’da Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı olarak meslekî eğitim veren 49 okul ve kurum mevcuttur. Bunların 4’ü Meslekî Eğitim Merkezi, diğerleri ise Meslekî ve Teknik Anadolu Lise ile Çok Programlı Liselerdir.

26 Nisan 2017 tarihinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Genel Müdürlüğü ve Karadeniz Teknik Üniversitesi işbirliğinde Trabzon’da Ahilik paneli düzenlenmiştir. Ahi Evran Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ahmet Gökbel’in moderatörlüğünde gerçekleştirilen panele Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ali Yakıcı ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hikmet Öksüz konuşmacı olarak katılmıştır. Yoğun ilgi gören panel, Trabzon’da Ahilik kültürüne dikkat çekilmesi bakımından önem taşımaktadır (Karadeniz Teknik Üniversitesi, t.y.) .

Her yıl Kırşehir merkezli gerçekleştirilen Ahilik haftası kutlamaları Trabzon’da da gerçekleştirilmektedir. En son 17 Eylül 2018 tarihinde 15 Temmuz Şehitler ve Hürriyet Parkı’nda düzenlenen programlara Trabzon halkı yoğun ilgi göstermektedir.

Ahilik haftasında her şehirde olduğu gibi Trabzon’da da yılın Ahileri seçilmektedir. Hatta bu isimlerin bazıları Türkiye genelinde yılın Ahisi olarak belirlenmiştir. Ahilik haftalarında Trabzon’un Ahileri olarak seçilen bazı isimler, meslekleri ve yılın Ahisi olarak seçildikleri yıl şu şekildedir:

- Cevdet Şen- Esnaf- 2013
- Mehmet Hanefi Sula- Terzi- 2014
- İhsan Turan- Ayakkabıcı- 2015
- Emine Coşkun- Terzi- 2016
- Ali Saraç- Marangoz- 2017
- Hakkı Aydın- Soba İmalatçısı- 2018 (Trabzon İl Ticaret Müdürlüğü arşivlerinden erişilmiştir).

Bu isimlerden Emine Coşkun ve Ali Saraç Türkiye’de yılın Ahisi seçilmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada Trabzon ili merkez ilçesinde (Ortahisar) meslek lisesine devam eden öğrencilerin Ahilik bilgileri ile Ahilikle ilgili görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma doğrultusunda meslek lisesi öğrencilerinin Ahilikle ilgili bilgileri, Ahilik ve eğitim ilişkisine, Ahiliğin tanıtımına/araştırılmasına, meslek lisesi ve Ahilik ilişkisine, Ahiliğe genel bakışa, Ahiliğin etkilerine yönelik tutumları incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin kişisel bilgilerine göre Ahiliğe bakış açılarının anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu doğrultuda nicel araştırma yöntemlerinden araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline örnektir. Korelasyonel olarak da adlandırılan ilişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Trabzon ilinin merkez ilçesi olan Ortahisar'da meslek lisesine devam eden toplam 5385 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında öncelikle evreni temsil eden örneklem büyüklüğü hesaplanmış ve Büyüköztürk vd. (2016) tarafından önerilen eşitlik kullanılmıştır.

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}}$$

Eşitlik. Sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğü tahmini

Eşitlikte yer alan $n_0 = (t^2PQ)/d^2$ eşitliği ile hesaplanmakta ve p anlamlılık değeri 0,05 alındığında, $pq=0,25$ olacağından ve tabloda karşılık gelen t değeri 1,96 olduğundan 0,05 anlamlılık düzeyinde $n_0=384,16$ olarak hesaplanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016). Formülde n_0 yerine konduğunda;

$$n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{5385}}$$

Evreni temsil eden örneklem büyüklüğünün 359 olduğu belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü hesaplandıktan sonra örneklemin evreni niteliksel olarak temsil edebilmesi amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum örnekleme yöntemine dayalı olarak seçim yapılmıştır. Farklı programlara devam eden, farklı sosyoekonomik özelliklere sahip öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bölüm	Muhasebe ve Finansman	51	14,2
	Bilişim Teknolojileri	35	9,7
	Çocuk Gelişimi	99	27,5
	Kuyumculuk	39	10,8
	Giyim Üretim Teknolojisi	32	8,9
	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	45	12,5
	Diğer	59	16,4
Cinsiyet	Kadın	172	47,8
	Erkek	188	52,2
Baba eğitimi	Lise altı	218	60,6
	Lise ve üstü	142	39,4
Baba mesleği	Memur	47	13,1
	Esnaf	62	17,2
	Emekli	61	16,9
	İşçi	170	47,2
	Çalışmıyor	20	5,6
Anne eğitimi	Lise altı	241	66,9
	Lise ve üstü	119	33,1
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	87	24,2
	Çalışmıyor	273	75,8
Yerleşim yeri	İl	202	56,1
	İlçe	110	30,6
	Köy	48	13,3
Kardeş sayısı	1	64	17,8
	2	103	28,6
	3	113	31,4
	4 ve daha fazla	80	22,2
Gelir düzeyi	500-1000 TL	36	10,0
	1000-2000 TL	117	32,5
	2000-4000 TL	158	43,9
	4000 TL ve üzeri	49	13,6

Tablo 1’de yer alan bilgiler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %14,2’sinin (n=51) muhasebe ve finans, %9,7’sinin (n=35) bilişim teknolojileri, %27,5’inin (n=99) çocuk gelişimi, %10,8’inin (n=39) kuyumculuk, %8,9’unun (n=32) giyim üretim teknolojisi, %12,5’inin (n=45) elektrik-elektronik teknolojisi, %16,4’ünün (n=59) diğer bölümlerde öğrenim gördüğü tespit edilmiştir. Öğrencilerin %47,8’inin (n=172) kadın, %52,2’sinin (n=188) erkek olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğrencilerin %60,6’sının (n=218) babasının lise altında, %39,4’ünün (n=142) lise ve üzerinde eğitime sahip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %13,1’inin (n=47) babasının memur, %17,2’sinin (n=62) esnaf, %16,9’unun (n=61) emekli, %47,2’sinin (n=170) işçi olduğu; öğrencilerin %5,6’sının (n=20) ise babasının çalışmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların %66,9’unun (n=241) annesinin lise altında, %33,1’inin (n=119) lise ve üstünde eğitime sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %24,2’sinin (n=87) annesinin çalıştığı, %75,8’inin (n=273) ise annesinin çalışmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %56,1’inin (n=202) ilde, %30,6’sının (n=110) ilçede, %13,3’ünün (n=48) köyde yaşadığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %17,8’inin (n=64) bir kardeşi olduğu, %28,6’sının (n=103) iki kardeşinin bulunduğu, %31,4’ünün (n=113) üç kardeşinin olduğu, %22,2’sinin (n=80) dört ve daha fazla kardeşinin olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde %10,0’unun (n=36) 500-1000 TL gelirinin olduğu, %32,5’inin (n=117) 1000-2000 TL, %43,9’unun (n=158) 2000-4000 TL, %13,6’sının (n=49) 4000 TL ve üzeri geliri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2

Öğrencilerin Sosyokültürel vb. Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okullarda düzenlenen programlara katılma durumu	Evet	215	59,7
	Hayır	145	40,3
Okullarda düzenlenen programlarda görev alma durumu	Evet	177	49,2
	Hayır	183	50,8
Kitap okumaktan hoşlanma	Evet	237	65,8
	Hayır	123	34,2
Yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapma	Evet	285	79,2
	Hayır	75	20,8
Sürekli yayınları takip etme	Evet	124	34,4
	Hayır	236	65,6
İldeki kültürel programlara katılma	Evet	79	21,9
	Hayır	281	78,1
Türk kültürüne ait unsurları merak etme	Evet	284	78,9
	Hayır	76	21,1
Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duyma	Evet	232	64,4
	Hayır	128	35,6
Ahilikle ilgili kültürel programları takip etme	Evet	84	23,3
	Hayır	276	76,7
Esnaf bir yakınının olma durumu	Evet	235	65,3
	Hayır	125	34,7
İleride esnaf veya sanatkâr olma isteği	Evet	166	46,1
	Hayır	194	53,9

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin %59,7'sinin (n=215) okullarda düzenlenen programlara katıldığı, %40,3'ünün (n=145) katılmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %49,2'sinin (n=177) okullarda düzenlenen programlarda görev aldıkları, %50,8'inin (n=183) görev almadıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %65,8'inin (n=237) kitap okumaktan hoşlandıkları, %34,2'sinin (n=123) hoşlanmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %79,2'sinin (n=285) yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yaptığı, %20,8'inin (n=75) ise araştırmalar yapmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin %34,4'ünün

(n=124) süreli yayınları takip ettiği, %65,6'sının (n=236) takip etmediği belirlenmiştir. Katılımcıların %21,9'unun (n=79) ildeki kültürel programlara katıldığı, %78,1'inin (n=281) katılmadığı tespit edilmiştir. Meslek lisesine devam eden öğrencilerin %78,9'unun (n=284) Türk kültürüne ait unsurları merak ettikleri, %21,1'inin (n=76) merak etmediklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin %64,4'ü (n=232) Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duyduklarını, %35,6'sı (n=128) ilgi duymadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %23,3'ü (n=84) Ahilikle ilgili programları takip ederken %76,7'si (n=276) takip etmediklerini belirtmişlerdir. Meslek lisesine devam eden öğrencilerin %65,3'ü (n=235) esnaf bir yakını olduğunu, %34,7'si (n=125) ise olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %46,1'inin (n=166) ileride esnaf veya sanatkâr olmak istediğini, %53,9'unun (n=53,9) ise olmak istemediklerini belirttiği tespit edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında meslek lisesine devam eden öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgilerinin belirlenmesi amacıyla “Ahilikle İlgili Bilgi Testi” geliştirilmiştir. Ahiliğe yönelik tutumlarının tespit edilmesi amacıyla da “Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği”, “Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği”, “Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği”, Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği”, “Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir.

3.3.1. Ahilikle İlgili Bilgi Testi

Meslek lisesindeki öğrencilerin Ahilikle ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla doğru/yanlış soru türünde toplam 20 maddeden oluşan Ahilikle İlgili Bilgi Testi araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve Crocker ve Algina (1986)'nın test geliştirme adımları izlenmiştir. Bu adımlar şu şekildedir (Crocker ve Algina, 1986):

- Test puanlarının hangi amaçla kullanılacağını belirlenmesi
- Yapıyı açıklayan ve etki alanını tanımlayan davranışların belirlenmesi
- Testte yer alacak maddelerin ağırlıklarının belirlenmesi
- İlk madde havuzunun oluşturulması

- Maddelerin gözden geçirilmesi (redaksiyon)
- Deneme formunun hazırlanması
- Testin uygulama amacına uygun geniş bir örnekleme testin ön denemesinin yapılması
- Madde istatistiklerinin belirlenmesi ve kriterlere uymayan maddelerin çıkartılması
- Test istatistiklerinin belirlenmesi ve kriterlere uymayan maddelerin çıkartılması
- Test puanları için yönergenin geliştirilmesi

Bu aşamalar doğrultusunda öncelikle alan yazın incelemesi yapılmış ve 30 madde hazırlanmıştır. Bu maddelerden 20'si olumlu (başka bir anlatımla cevabı evet), 10'u olumsuz (cevabı hayır) niteliktedir. Hazırlanan maddelere yönelik bir ölçme değerlendirme ve Türk dili ve edebiyatı eğitiminde öğretim üyesi üç uzmanın görüşleri alınmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Ardından pilot uygulama yapılmadan önce test üç öğrenciye çözdürülerek maddelerde anlamadığı bir şey olup olmadığı test edilmiştir. Pilot uygulama sürecinde 83 öğrenciye ulaşılmış ve öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda madde ve test istatistikleri hesaplanmıştır. Özçelik (2010) madde istatistiklerinde madde güçlük ve ayırt edicilik indekslerinin hesaplanması gerektiğine işaret etmektedir (s. 119-125).

Madde güçlük indeksi: Bir maddenin gruba göre kolay ya da zor olma derecesi hakkında bilgi verir. Madde güçlüğü, testi alan gruptaki bireylerin maddeyi doğru olarak cevaplandırma yüzdesidir yani maddeyi doğru cevaplayanların toplam kişi sayısına oranıdır. Bu doğrultuda maddeye doğru cevap verenlerin yüzdesi arttıkça madde kolay, düştükçe zor olarak adlandırılır (Özgüven, 2007, s. 230-231). Madde güçlük indeksi 0 ile 1 arasında değer alır. Madde güçlük indeksinin 0 olması, maddeyi hiç kimsenin doğru cevaplamadığını, 1 ise herkesin doğru cevaplandığını belirtmektedir.

Madde ayırt edicilik indeksi: Bir maddenin ölçmek istediği özelliklere sahip olan cevaplayıcıları, sahip olmayan cevaplayıcılardan ayırma gücüdür. Bir maddeyi testin tamamından yüksek puan alan cevaplayıcıların doğru cevaplandırmaları, düşük puan alan cevaplayıcıların ise doğru cevaplandıramaması beklenir. Başka bir anlatımla testin tamamından yüksek puan alan öğrencilerin cevaplandıramadıkları bir maddeyi, düşük puan alanların doğru cevaplandırması beklenen bir durum değildir. Madde ayırtıcılık indeksi -1

ile +1 arasında değer almaktadır. Maddenin ayırıcılık gücü arttıķķa madde ayırıcılık indeksinin 1'e yaklaşması beklenir. Madde ayırıcılık indeksi 0,30 ve üzerinde olan maddelerin testte yer alması uygunken 0,50 ve üzerindeki maddelerin ayırt edicilikleri yüksek düzeyde kabul edilmektedir (zelik, 2010, s. 119-125).

Hesaplama sonucunda madde ayırıcılık indeksi 0,30 ve altında olan 10 madde testten çıkarılmış, kalan 20 madde ile analizler yinelenmiş ve sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Ahilikle İlgili Bilgi Testi Madde İstatistikleri

Maddeler	Madde güçlük indeksi (p_{ij})	Madde ayırıcılık indeksi (r_{ij})
M1	0,87	0,31
M2	0,71	0,53
M3	0,66	0,53
M4	0,75	0,30
M5	0,45	0,46
M6	0,72	0,54
M7	0,69	0,37
M8	0,67	0,33
M9	0,67	0,41
M10	0,46	0,43
M11	0,27	0,32
M12	0,69	0,41
M13	0,54	0,39
M14	0,41	0,32
M15	0,63	0,33
M16	0,60	0,36
M17	0,66	0,41
M18	0,66	0,46
M19	0,67	0,41
M20	0,66	0,42

Tablo 3'te yer alan bilgiler doğrultusunda Ahilikle İlgili Bilgi Testi'nde yer alan maddelerin güçlük indekslerinin 0,27 ile 0,87 arasında değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla test içerisinde öğrencilere zor gelen bir soru olduğu gibi çok

kolay gelen bir soru da bulunmaktadır. Maddelerin ayırt edicilik indekslerinin 0,30 ile 0,54 arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Testte yer alan tüm maddelerin ayırt edicilik indekslerinin 0,30'un üzerinde olduğu görülmektedir. Başka bir anlatımla testte yer alan tüm maddelerin ayırtıcılıklarının orta ve iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Madde istatistiklerinin hesaplanmasının ardından test istatistikleri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Ahilikle İlgili Bilgi Testi Test İstatistikleri

Test istatistikleri	Değerler
Testten alınabilecek en yüksek puan (soru sayısı)	20,00
Testi alan öğrenci sayısı	83
Testten alınan en düşük puan	5,00
Testten alınan en yüksek puan	20,00
$\bar{X}$ (Ortalama)	12,45
SD (Standart sapma)	3,24
KR-20 (Güvenirlilik)	0,756
Ortalama güçlük	0,622
Ortalama ayırtıcılık	0,402

Tablo 4'teki bilgiler doğrultusunda testte yer alan 20 sorudan en düşük puan alan öğrencinin 5 soruyu, en yüksek alan öğrencinin de 20 sorunun tamamını doğru cevaplandığı tespit edilmiştir. Pilot uygulamaya katılan öğrencilerin maddelerin ortalama 12,45'ini ($\pm 3,24$) doğru cevaplandıkları belirlenmiştir. Başka bir anlatımla öğrenciler genel olarak soruların yarısını doğru cevaplandırmışlardır.

Testte yer alan maddelere öğrencilerin cevapları doğrultusunda hesaplanan KR-20 güvenirlik katsayısı 0,756 olarak bulunmuştur. KR-20 güvenirlik katsayısının 1,00'e yakın olması testin güvenirliğinin yüksek olduğu, 0,00'a yakın olması da güvenirliğin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle testin güvenirliğinin yüksek olması, test puanlarına karışan hatanın az olduğunu, testin güvenirliğinin düşük olması da test puanlarına karışan hatanın fazla olduğunu göstermektedir (Özçelik, 2010, s. 119-125). Bir başarı testi için bu katsayının 0,70'ten büyük olması beklenir. Bu doğrultuda Ahilikle İlgili Bilgi Testi'ndeki maddelere verilen cevapların güvenilir olduğu söylenebilir. Testteki maddelerin ortalama güçlük değeri 0,622 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin soruların

%62'sini doğru cevaplandırmışlardır. Testte yer alan maddelerin ortalama ayırıcılık değeri de 0,402 olarak hesaplanmıştır. Başka bir anlatımla test iyi düzeyde ayırıcılığa sahiptir.

Ahilikle İlgili Bilgi Testi'nin madde ve test istatistikleri sonucunda 20 maddeden oluşan nihai formuna yönerge eklenerek teste son şekli verilmiştir.

3.3.2. Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği

Meslek lisesine devam eden öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutum düzeylerini tespit etmek amacıyla “Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği”, “Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği”, “Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği”, Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği”, “Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği” olmak üzere beş ölçek geliştirilmiştir. Her biri Ahilikle ilgili farklı bir özelliğe odaklandığı için tek ölçek değil farklı ölçekler geliştirilmesine karar verilmiştir. Ölçeğin geliştirme aşamaları şu şekildedir:

Ölçülecek özelliğin tanımlanması: Ölçek geliştirme sürecine öncelikle alan yazın incelemesi ile başlanmıştır. Alan yazında öğrencilerin Ahilikle ilgili tutumlarına algılarına etki edebilecek boyutlar belirlenmiştir: eğitim, meslek lisesi, araştırma, etkiler, genel bakış.

Deneme maddelerinin oluşturulması: Belirlenen beş boyut doğrultusunda deneme maddeleri oluşturulmuştur. Maddelerin hazırlanmasında alan yazın taraması yapılmış, daha önce geliştirilmiş ölçekler incelenmiştir. Ayrıca meslek lisesine devam eden 5 öğrenciye “Ahilikle ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin görüşleri de incelenerek maddeler zenginleştirilmiştir. Her bir boyut için 10 madde olacak şekilde düzenleme yapılmış, toplam 50 maddeden oluşan taslak ölçek formu hazırlanmıştır.

Uzman görüşlerinin alınması: Madde havuzu oluşturulduktan sonra pilotlama aşamasına geçilmeden önce hazırlanan taslak ölçeklere yönelik uzman görüşleri alınmıştır. Bir ölçme ve değerlendirme uzmanı, Türk dili eğitiminde doktora yapan bir öğrenci ile Türk dili ve eğitimi alanında görev yapan iki öğretim üyesinin görüşü alınmıştır. Konu alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda maddeler üzerinde gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir.

Ön uygulamanın gerçekleştirilmesi (Pilotlama yapılması): Ön uygulama aşamasında 10'ar maddeden oluşan her bir ölçek, 83 meslek lisesi öğrencisine uygulanmıştır. Tavşancıl

(2006), faktör analizinde örneklem sayısının en az madde sayısının 5 katı kadar olması gerektiğini ifade etmektedir (s. 48-50). Her bir ölçekte 10 madde olduğu düşünüldüğünde ulaşılan öğrenci sayısının faktör analizi için yeterli olduğu görülmektedir. Pilot uygulamaya katılan öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda madde ve test istatistikleri hesaplanmıştır.

Madde ve test istatistiklerinin hesaplanması: Ölçeğin geliştirilme sürecinde yapı geçerliğinin tespit edilmesi amacıyla öğrencilerden elde edilen cevaplar doğrultusunda açımlayıcı faktör analizi ve güvenilirliğin belirlenmesi amacıyla da Cronbach alfa güvenilirlik analizleri hesaplanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, çok sayıda değişkenden (maddeden) bu değişkenlerin birlikte açıklayabildikleri az sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılara ulaşmayı hedefleyen istatistiki yöntemdir (Büyüköztürk, 2008, s. 69). Açımlayıcı faktör analizi öncesinde veri setinin analize uygunluğunun tespit edilmesi amacıyla KMO testi ile Barlett anlamlılık testi hesaplanmıştır. Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) testi; 1'e yaklaştıkça verilerin analize mükemmel, 0,50'nin altında ise kabul edilemez uyum gösterdiğini göstermektedir. Testin 0,90'larda hesaplanması veri setinin faktör analizine mükemmel düzeyde uyumlu olduğunu, 0,80'lerde çok iyi, 0,70 ve 0,60'larda vasat, 0,50'lerde ise veri setinin faktör analizine kötü uyum gösterdiğini belirtmektedir (Tavşancıl, 2006, s. 147). Barlett testinin anlamlı hesaplanması, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcut olduğunu başka bir anlatımla veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2009, s. 322-330).

Hesaplanan KMO ve Barlett testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Ölçek	Katsayılar	Değerler
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	KMO değeri	,864
	Barlett testi yaklaşık X^2	414,606
	sd	21
	P	,000
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	KMO değeri	,881
	Barlett testi yaklaşık X^2	387,493
	sd	21
	p	,000
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	KMO değeri	,849
	Barlett testi yaklaşık X^2	512,326
	sd	21
	p	,000
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	KMO değeri	,839
	Barlett testi yaklaşık X^2	444,283
	sd	21
	P	,000
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	KMO değeri	,828
	Barlett testi yaklaşık X^2	328,195
	sd	10
	p	,000

Tablo 5’te yer alan bilgiler incelendiğinde tüm ölçeklerde verilen cevapların faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. KMO ve Barlett testi sonucunda her bir ölçek için açıklayıcı faktör analizi hesaplanmıştır. Faktör analizi sonucunda her bir alt ölçekteki maddelerin kendi içinde tek boyutta toplandığı belirlenmiştir (Öz değer ve scree plot incelemeleri sonucunda). Boyut sayısının belirlenmesinin ardından maddelere ilişkin faktör yük değerleri hesaplanmıştır. Tüm maddelerin faktör yük değerinin 0,45 ve daha düşük olan maddeler ölçekten çıkarılarak analizler yinelenmiştir (Tabachnik ve Fidell, 1989). Ölçeğin son hâlinde kalan 35 maddenin faktör yük değerleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Faktör Yük Değerleri

Ölçek	Madde No	Faktör yük değeri	Açıklanan varyans
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	M1	,459	%52,840
	M2	,659	
	M3	,677	
	M4	,737	
	M5	,615	
	M6	,534	
	M7	,573	
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	M8	,635	%52,025
	M9	,644	
	M10	,649	
	M11	,574	
	M12	,581	
	M13	,548	
	M14	,653	
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	M15	,561	%56,326
	M16	,568	
	M17	,593	
	M18	,649	
	M19	,724	
	M20	,685	
	M21	,580	
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	M22	,648	%38,207
	M23	,607	
	M24	,646	
	M25	,687	
	M26	,552	
	M27	,633	
	M28	,540	
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	M29	,537	%58,281
	M30	,604	
	M31	,623	
	M32	,760	
	M33	,718	
	M34	,717	
	M35	,556	

Tabachnik ve Fidell (1989) madde faktör yük değerlerinin 0,45'in üzerinde olduğu durumda maddenin boyutun önemli bir açıklayıcısı olduğunu ifade etmektedir. Tablo 6'da görüldüğü gibi Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin faktör yük değerleri 0,459 ile 0,737 arasında değişiklik göstermektedir. Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin faktör yük değerlerinin 0,548 ile 0,653 arasında; Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin faktör yük değerlerinin 0,561 ile 0,724 arasında; Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin faktör yük değerlerinin 0,540 ile 0,687 arasında; Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin faktör yük değerlerinin 0,537 ile 0,760 arasında değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla ölçeklerde yer alan maddelerin açıklayıcılıklarının orta ve yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin toplam varyansın %52,840'ına, Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin %52,025'ine, Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin %56,326'sına, Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin %38,207'sine, Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelerin de varyansın %58,281'ine açıklık getirdiği tespit edilmiştir. Büyüköztürk (2008) tek boyutlu durumda varyansın %30,0'unun açıklanmasının yeterli olduğunu belirtmektedir (s. 69). Bu doğrultuda ölçeklerin açıklayıcılıklarının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda her biri yedi maddeden oluşan beş ölçeğe pilot uygulamada öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Ölçek	N	Madde sayısı	Cronbach alfa katsayısı
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	83	7	0,718
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	83	7	0,721
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	83	7	0,740
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	83	7	0,729
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	83	7	0,767

Tablo 7'de yer alan bilgiler doğrultusunda pilot uygulamasına katılan 83 öğrencinin Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki maddelere vermiş oldukları cevapların

Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,718 olarak hesaplanmıştır. Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeğindeki maddelerin güvenilirlik katsayısı 0,721; Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeğindeki maddelerin güvenilirliği 0,740; Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeğindeki maddelerin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,729; Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeğindeki maddelerin güvenilirlik katsayısı 0,767 olarak hesaplanmıştır.

Kalaycı (2009, s.322-330) Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının şu şekilde yorumlanabileceğini belirtmektedir:

- * $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- * $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek güvenilirliği düşüktür.
- * $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- * $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir olduğunu belirtmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda araştırma kapsamında geliştirilen ölçek maddelerine verilen cevapların oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

Ölçeğe nihai şeklinin verilmesi: Ön uygulama sonrasında yapılan analizler doğrultusunda ölçeklere nihai şekli verilmiştir. Ölçek maddeleri 5’li Likert tipinde derecelendirildiği için beş alt ölçek tek bir araç içerisinde düzenlenmiştir. Her bir ölçekten alınabilecek en düşük puan 7; en yüksek puan 35’tir. Alınan yüksek puanlar, öğrencilerin Ahiliğe yönelik algılarının olumlu olduğunu, düşük puanlar ise olumsuz olduğunu göstermektedir. Ölçeklerden alınan puanlar Tekin (2002, s.214-215) tarafından önerilen eşitlik doğrultusunda kesme puanlarına ayrılmıştır. Puan aralıkları ve yorumları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Ölçekten Alınan Puanların Yorumlanması

Puan aralıkları	Yorum
7-16	Düşük / Olumsuz
17-26	Orta düzeyde / Nötr
27-35	Yüksek / Olumlu

Tablo 8 incelendiğinde ölçeklerden alınan 7-16 aralığındaki puanlar öğrencilerin Ahilikle ilgili ölçeğin ölçmeyi amaçladığı özelliğe düşük düzeyde, 17-26 orta düzeyde, 27-35 ise yüksek düzeyde sahip olduğunu ifade etmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 23.0 programına aktarıldıktan sonra öncelikle eksik ve hatalı veri incelemesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında meslek lisesinde öğrenim gören 417 öğrenciye ulaşılmıştır. Ancak incelemeler sonrasında veri toplama araçlarını eksik ve yanlış doldurduğu belirlenen öğrenciler araştırmaya dâhil edilmeyerek 360 öğrencinin verisi üzerinden incelemeler gerçekleştirilmiştir.

Veri düzenleme işlemi tamamlandıktan sonra test ve ölçeklerden toplam puanlar hesaplanmıştır. Hesaplanan toplam puanların dağılım şeklinin incelenmesi amacıyla öncelikle çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Çarpıklık ve Basıklık Katsayı Sonuçları

Ölçek / Test		N	Çarpıklık	SE	Basıklık	SE
Başarı Testi	Ahiliğe Yönelik Bilgi Testi	360	-,451	,129	,272	,256
Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	360	,181	,129	-,082	,256
	Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	360	,382	,129	-,013	,256
	Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	360	,365	,129	-,281	,256
	Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	360	,325	,129	-,114	,256
	Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	360	,529	,129	,019	,256

Büyüköztürk vd. (2016), puanların çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 arasında yer almasının verilerin normal dağıldığına işaret ettiğini, normal dağılımdan aşırı bir sapma göstermediğine işaret olduğunu ifade etmektedir. Tablo 9’da yer alan bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin hem Ahiliğe yönelik bilgi testine hem de Ahiliğe yönelik tutum ölçeklerine vermiş oldukları cevapların normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca Büyüköztürk vd. (2016) veri sayısının 30’un üzerinde olduğu durumlarda veri setinin normal dağıldığının varsayılabilceğini ifade etmektedir.

Veri dağılımı incelemesinden sonra analiz aşamasında öncelikle betimsel istatistikleri (kişi sayısı, minimum, maksimum, ortalama, standart sapma) hesaplanmıştır. Ardından

araştırmanın problemleri doğrultusunda verilerin çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada fark testleri öncesinde testlerin varsayımları incelenerek (normallik ve varyansların homojenliği) teste karar verilmiş ve sonuçlar raporlaştırılmıştır. Fark testlerinde p anlamlılık derecesi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Meslek lisesi ğrencilerinin Ahilikle ilgili bilgi düzeyleri ile tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın sorularından yola çıkılarak bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgi Düzeyleri

Araştırma kapsamında görüşleri alınan meslek lisesi öğrencilerinin Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla öğrencilerin test maddelerine vermiş oldukları cevaplara yönelik betimsel istatistikler hesaplanmış, sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Betimsel İstatistikler

Test	N	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	S_x
Ahilik Bilgi Testi	360	4,00	20,00	16,07	2,94

Tablo 10’da yer alan bilgiler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerden testten en düşük alan öğrencinin testteki 4 maddeyi doğru cevaplandığı belirlenmiştir. En yüksek alan öğrencinin testteki tüm maddeleri doğru cevaplandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin testten almış oldukları puanların ortalaması 16,07 ($\pm 2,94$) olarak hesaplanmıştır.

Hesaplanan ortalama değer, öğrencilerin testte yer alan soruların %80’ini doğru cevaplandıklarını göstermektedir. Başka bir anlatımla meslek lisesindeki öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgilerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

4.2. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgilerinin Öğrencilerin Demografik, Sosyokültürel vb. Özelliklerine Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin bölümlerine, cinsiyetlerine, anne ve babalarının eğitim düzeyine, babalarının mesleğine, annelerinin çalışma durumuna, kardeş sayılarına, yerleşim yerlerine ve gelir düzeylerine göre Ahilikle ilgili bilgilerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırma kapsamında ayrıca öğrencilerin okullardaki düzenlenen programlara katılma durumlarına, okullardaki programlarda görev alma durumuna, kitap okumaktan hoşlanmalarına, yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapmalarına, süreli yayınları takip etmelerine, ildeki kültürel programlara katılmalarına, Türk kültürüne ait unsurları merak etmelerine, Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duymalarına, Ahilikle ilgili kültürel programları takip etmelerine, esnaf bir yakınının olma durumuna ve ileride esnaf/sanatkâr olma isteklerine göre Ahilikle ilgili bilgilerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir.

4.2.1. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördüğü bölüme göre Ahilik bilgi düzeyleri incelenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle bölüm bazında varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir (Levene=0,952; $p>0,05$). Ardından karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Bölümlerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Bölümü	N	$\bar{X}$	S_x	sd	F	p
Ahilik Bilgi Testi	Muhasebe ve Finansman	51	12,80	3,27	6	1,162	0,326
	Bilişim Teknolojileri	35	12,94	2,79			
	Çocuk Gelişimi	99	12,59	3,06			
	Kuyumculuk	39	13,77	3,22			
	Giyim Üretim Teknolojisi	32	13,53	2,21			
	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	45	13,16	2,86			
	Diğer	59	13,41	2,73			

Tablo 11'deki bilgiler doğrultusunda meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölüme göre Ahilik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($F_{(6,359)}=1,162$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla muhasebe ve finansman, bilişim teknolojileri, çocuk gelişimi, kuyumculuk, giyim üretim teknolojisi, elektrik-elektronik teknolojisi ve diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

4.2.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Ahilik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Kadın	172	13,03	2,93	358	0,213	0,832
	Erkek	188	13,10	2,97			

Tablo 12'de yer alan bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir ($t_{(358)}=0,213$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla kadın ve erkek öğrencilerin Ahilikle ilgili bilgi düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2.3. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu doğrultuda ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Baba eğitim düzeyi	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Lise altı	218	12,97	2,91	358	0,810	0,418
	Lise ve üstü	142	13,23	3,01			

Tablo 13 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyine göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($t_{(358)}=0,810$; $p>0,05$). Diğer bir ifadeyle babası ilkokul ve ortaokul mezunu öğrencilerle lise ve üniversite mezunu öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

4.2.4. Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin babalarının mesleklerine göre Ahilik bilgi puanlarının varyansların homojen olduğu belirlenmiştir (Levene=0,779; $p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Mesleklerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Baba mesleği	N	$\bar{X}$	S_x	sd	F	p
Ahilik Bilgi Testi	Memur	47	12,96	2,76	4 (359)	1,223	0,301
	Esnaf	62	13,71	3,11			
	Emekli	61	13,31	2,52			
	İşçi	170	12,81	3,10			
	Çalışmıyor	20	12,80	2,53			

Tablo 14'teki bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin babalarının mesleklerine göre Ahilik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği görülmektedir ($F_{(4,359)}=1,223$; $p>0,05$). Başka bir ifadeyle babası memur, esnaf, emekli, işçi olan ve babası çalışmayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2.5. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeylerine göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Anne eğitim düzeyi	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Lise altı	241	12,88	2,85	358	1,707	0,089
	Lise ve üstü	119	13,45	3,11			

Tablo 15’te meslek lisesi öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyine göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(358)} = 1,707$; $p > 0,05$). Diğer bir anlatımla annesi ilköğretim ve ortaokul mezunu öğrencilerle lise ve üniversite mezunu öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2.6. Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırma kapsamında görüşleri alınan meslek lisesi öğrencilerinin annelerinin çalışma durumuna göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Anne çalışma durumu	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Çalışıyor	87	12,45	3,26	358	2,272	0,024*
	Çalışmıyor	273	13,27	2,81			

* $p < 0,05$

Tablo 16’da yer alan bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin annelerinin çalışma durumuna göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği

tespit edilmiştir ($t_{(358)}=2,272$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde annesi çalışmayan öğrencilerin ($13,27\pm2,81$), annesi çalışan öğrencilere göre ($12,45\pm3,26$) Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.2.7. Öğrencilerin Yerleşim Yerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin yerleşim yerlerine göre Ahilik bilgi puanlarının varyansların homojen olduğu belirlenmiştir (Levene= $0,682$; $p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Yerleşim yeri	N	$\bar{X}$	S_x	sd	F	p
Ahilik Bilgi Testi	İl	202	12,96	3,01	2 (359)	1,314	0,270
	İlçe	110	13,43	2,98			
	Köy	48	12,71	2,56			

Tablo 17 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin yerleşim yerlerine göre Ahilik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($F_{(2,359)}= 1,314$; $p>0,05$). Başka bir deyişle ilde, ilçede ve köyde yaşayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgi düzeyleri benzerlik göstermektedir.

4.2.8. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin kardeş sayılarına göre Ahilik bilgi puanlarının varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir (Levene= $1,009$; $p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Kardeş sayısı	N	$\bar{X}$	S_x	sd	F	p
Ahilik Bilgi Testi	1	64	13,47	3,25	3	0,958	0,413
	2	103	13,26	2,85	(359)		
	3	113	12,81	2,94			
	4 ve daha fazla	80	12,88	2,82			

Tablo 18’de yer alan bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin kardeş sayılarına göre Ahilik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği görülmektedir ($F_{(3,359)}=0,958$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla bir kardeşi, iki kardeşi, üç kardeşi, dört ve daha fazla kardeşi bulunan öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgi düzeyleri benzerlik göstermektedir.

4.2.9. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeylerine göre Ahilik bilgi puanlarının varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir (Levene=0,763; $p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	S_x	sd	F	p
Ahilik Bilgi Testi	500-1000 TL	36	12,19	3,01	3	3,646	0,013*
	1000-2000 TL	117	12,76	2,90	(359)		
	2000-4000 TL	158	13,18	3,00			
	4000 TL ve üzeri	49	14,10	2,55			

* $p<0,05$

Tablo 19’da yer alan bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeylerine göre Ahilik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($F_{(3,359)}=3,646$; $p<0,05$). Farklılığın belirlenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma LSD testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda aylık geliri 4000 TL ve üzerinde olan öğrencilerin

Ahilik bilgi düzeylerinin ($14,10 \pm 2,55$), aylık geliri 500-1000 TL olan ($12,19 \pm 3,01$) ve 1000-2000 TL olan ($12,76 \pm 2,90$) öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.2.10. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırma kapsamında görüşleri alınan meslek lisesi öğrencilerinin okullarda düzenlenen programlara katılma durumu göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu doğrultuda ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Okullarda düzenlenen programlara katılma durumu	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	215	13,36	2,82	358	2,278	0,023*
	Hayır	145	12,64	3,08			

* $p < 0,05$

Tablo 20’deki bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin okullarında düzenlenen programlara katılma durumuna göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(358)} = 2,278$; $p < 0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde okulda düzenlenen programa katılan öğrencilerin Ahilik bilgi düzeylerinin ($13,36 \pm 2,82$), okuldaki programa katılmayanlara göre ($12,64 \pm 3,08$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.2.11. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Öğrencilerin okullarda düzenlenen programlarda görev alma durumuna göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Okullarda düzenlenen programlarda görev alma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	177	13,40	2,80	358	2,075	0,039*
	Hayır	183	12,75	3,05			

*p<0,05

Tablo 21 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin okullarında düzenlenen programlarda görev alma durumlarına göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(358)}=2,075$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde okulda düzenlenen programlarda görev alan öğrencilerin Ahilik bilgi düzeylerinin ($13,40\pm2,80$), okuldaki programlarda görev almayanlara göre ($12,75\pm3,05$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.2.12. Öğrencilerin Kitap Okumaktan Hoşlanma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin kitap okumaktan hoşlanmalarına göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kitap Okumaktan Hoşlanmalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Kitap okumaktan hoşlanma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	237	13,12	2,76	358	0,473	0,637
	Hayır	123	12,97	3,29			

Tablo 22’de yer alan bilgiler incelendiğinde öğrencilerin kitap okumaktan hoşlanma durumlarına göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(358)}=0,473$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla kitap okumaktan hoşlanan ve hoşlanmayan öğrencilerin Ahilik bilgi düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2.13. Öğrencilerin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Öğrencilerin yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapma durumlarına göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapmalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	285	13,01	2,81	358	0,784	0,434
	Hayır	75	13,31	3,41			

Tablo 23'te yer alan bilgiler doğrultusunda meslek lisesindeki öğrencilerin yeni bilgiler edinmek için araştırma yapma durumlarına göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(358)}=0,784$; $p>0,05$). Diğer bir ifadeyle yeni bilgiler için araştırma yaptığını ve yapmadığını belirten öğrencilerin Ahilikle ilgili bilgi düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2.14. Öğrencilerin Süreli Yayınları Takip Etme Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Öğrencilerin süreli yayınları takip etme durumlarına göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Süreli Yayınları Takip Etmelerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Süreli yayınları takip etme	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	124	14,28	2,69	358	2,905	0,000*
	Hayır	236	12,06	3,05			

* $p<0,05$

Tablo 24'te görüldüğü gibi meslek lisesindeki öğrencilerin süreli yayınları takip etme durumlarına göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermektedir

($t_{(358)}=2,905$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde süreli yayınları takip eden öğrencilerin ($14,28\pm2,69$), takip etmeyen öğrencilere göre ($12,06\pm3,05$) Ahilik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.2.15. Öğrencilerin İldeki Kültürel Programlara Katılma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin ildeki kültürel programlara katılmalarına göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 25’te gösterilmiştir.

Tablo 25

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İldeki Kültürel Programlara Katılmalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	İldeki kültürel programlara katılma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	79	14,36	2,91	358	2,321	0,029*
	Hayır	281	12,06	2,95			

* $p<0,05$

Tablo 25’te yer alan bilgiler incelendiğinde öğrencilerin ildeki kültürel programlara katılma durumlarına göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeyleri anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(358)}=2,321$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde ildeki kültürel programlara katılan öğrencilerin ($14,36\pm2,91$), katılmayan öğrencilere göre ($12,06\pm2,95$) Ahilik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.2.16. Öğrencilerin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etme Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türk kültürüne ait unsurları merak etmelerine göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etmelerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Türk kültürüne ait unsurları merak etme	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	284	13,29	2,90	358	2,801	0,005*
	Hayır	76	12,24	2,98			

*p<0,05

Tablo 26’da görüldüğü gibi meslek lisesi öğrencilerinin Türk kültürüne ait unsurları merak etmelerine göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(358)}=2,801$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde Türk kültürüne ait unsurları merak eden öğrencilerin ($13,29\pm2,90$), etmeyen öğrencilere göre ($12,24\pm2,98$) Ahilik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.2.17. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgili Duymalarına Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duymalarına göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgili Duymalarına Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duyma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	232	13,34	2,73	358	2,328	0,020*
	Hayır	128	12,59	3,25			

*p<0,05

Tablo 27’de yer alan bilgiler doğrultusunda meslek lisesi öğrencilerinin Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duymalarına göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeyleri anlamlı bir değişiklik gösterdiği saptanmıştır ($t_{(358)}=2,328$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duyan öğrencilerin ($13,34\pm2,73$), ilgi duymayan öğrencilere göre ($12,59\pm3,25$) Ahilik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.2.18. Öğrencilerin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ahilikle ilgili kültürel programları takip etmelerine göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Ahilikle ilgili kültürel programları takip etme	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	84	13,94	2,80	358	2,458	0,011*
	Hayır	276	12,11	2,99			

*p<0,05

Tablo 28’deki bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin Ahilikle ilgili kültürel programları takip etme göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği görülmektedir ($t_{(358)}=2,458$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde Ahilikle ilgili kültürel programları takip eden öğrencilerin ($13,94\pm2,80$), takip etmeyen öğrencilere göre ($12,11\pm2,99$) Ahilik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.2.19. Öğrencilerin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin esnaf bir yakınının olma durumuna göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Esnaf bir yakınının olma durumu	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	235	13,11	2,98	358	0,363	0,716
	Hayır	125	12,99	2,90			

Tablo 29 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin esnaf bir yakınlarının olma durumuna göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği görülmektedir

($t_{(358)}=0,363$; $p>0,05$). Başka bir anlatımla esnaf bir yakını olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik bilgi düzeyleri benzerlik göstermektedir.

4.2.20. Öğrencilerin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahilik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin ileride esnaf veya sanatkâr olma isteğine göre Ahilik bilgilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 30’da gösterilmiştir.

Tablo 30

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahilikle İlgili Bilgi Düzeylerine Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	İleride esnaf veya sanatkâr olma isteği	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik Bilgi Testi	Evet	166	12,95	3,03	358	0,701	0,484
	Hayır	194	13,17	2,87			

Tablo 30’da yer alan bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin ileride esnaf veya sanatkâr olma isteklerine göre Ahiliğe yönelik bilgi düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir ($t_{(358)}=0,701$; $p>0,05$). Diğer bir ifadeyle ileride esnaf veya sanatkâr olmak isteyen öğrencilerin Ahilikle ilgili bilgi düzeyleri benzerlik göstermektedir.

4.3. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumları

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin Ahiliğe yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla öğrencilerin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 31

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistikler

Ölçek	N	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	S_x
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	360	7,00	35,00	26,23	4,65
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	360	7,00	35,00	25,64	4,72
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	360	10,00	35,00	24,73	5,19
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	360	7,00	35,00	25,54	4,83
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	360	7,00	35,00	26,37	5,03

Tablo 31'deki bilgiler incelendiğinde meslek lisesindeki öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutum puanlarının 7,00 ile 35,00 arasında değişiklik gösterdiği, ölçekten alınan puanların ortalamasının 26,23 ($\pm 4,65$) olarak hesaplandığı belirlenmiştir. Hesaplanan değerler, öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik tutum puanlarının 7,00 ile 35,00 arasında farklılık gösterdiği, ortalamasının 25,64 ($\pm 4,72$) olarak hesaplandığı tespit edilmiştir. Hesaplanan değerler, meslek lisesi öğrencilerinin Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Meslek lisesi öğrencilerinin meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutum puanlarının 10,00 ile 35,00 arasında değişiklik gösterdiği, ortalamasının 24,73 ($\pm 5,19$) olarak hesaplandığı saptanmıştır. Hesaplanan değerler, öğrencilerin meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutumlarının genel olarak orta düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ahiliğe genel bakışa yönelik tutum puanlarının 7,00 ile 35,00 arasında değişiklik gösterdiği, tutum puanlarının ortalamasının 25,54 ($\pm 4,83$) olarak hesaplandığı belirlenmiştir. Hesaplanan değerler, öğrencilerin Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ahiliğin etkilerine yönelik tutum puanlarının 7,00 ile 35,00 arasında değiştiği, ortalamasının 26,37 ($\pm 5,03$) olarak hesaplandığı tespit edilmiştir.

Hesaplanan değerler, meslek lisesindeki öğrencilerin Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

4.4. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumlarının Öğrencilerin Demografik, Sosyokültürel vb. Özelliklerine Göre İncelenmesi

Meslek lisesindeki öğrencilerin bölümlerine, cinsiyetlerine, anne ve babalarının eğitim düzeyine, babalarının mesleğine, annelerinin çalışma durumuna, kardeş sayılarına, yerleşim yerlerine ve gelir düzeylerine göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırmada ayrıca öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının okullarda düzenlenen programlara katılma durumlarına, okullardaki programlarda görev alma durumuna, kitap okumaktan hoşlanmalarına, yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapmalarına, süreli yayınları takip etmelerine, ildeki kültürel programlara katılmalarına, Türk kültürüne ait unsurları merak etmelerine, Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duymalarına, Ahilikle ilgili kültürel programları takip etmelerine, esnaf bir yakınının olma durumuna ve ileride esnaf/sanatkâr olma isteklerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

4.4.1. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördüğü bölüme göre Ahiliğe yönelik tutumlarına ilişkin varyansların homojen olduğu belirlenmiştir ($p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 32

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Bölümlerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Bölümü	N	$\bar{X}$	S_x	sd	F	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Muhasebe ve Finansman	51	26,47	3,42	6 (359)	1,797	0,099
	Bilişim Teknolojileri	35	26,69	5,31			
	Çocuk Gelişimi	99	25,35	4,51			
	Kuyumculuk	39	25,49	5,13			
	Giyim Üretim Teknolojisi	32	26,91	4,57			
	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	45	25,96	5,52			
	Diğer	59	27,56	4,16			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Muhasebe ve Finansman	51	26,47	4,12	6 (359)	1,104	0,359
	Bilişim Teknolojileri	35	25,17	6,02			
	Çocuk Gelişimi	99	25,43	4,30			
	Kuyumculuk	39	24,54	5,07			
	Giyim Üretim Teknolojisi	32	25,47	4,84			
	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	45	25,42	5,20			
	Diğer	59	26,56	4,28			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Muhasebe ve Finansman	51	25,12	3,80	6 (359)	0,910	0,488
	Bilişim Teknolojileri	35	24,74	5,88			
	Çocuk Gelişimi	99	23,95	5,75			
	Kuyumculuk	39	24,38	4,94			
	Giyim Üretim Teknolojisi	32	24,91	5,62			
	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	45	24,67	4,76			
	Diğer	59	25,85	5,08			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Muhasebe ve Finansman	51	25,35	3,12	6 (359)	2,368	0,030*
	Bilişim Teknolojileri	35	24,83	6,66			
	Çocuk Gelişimi	99	25,10	5,07			
	Kuyumculuk	39	23,77	4,75			
	Giyim Üretim Teknolojisi	32	26,38	4,70			
	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	45	26,49	4,66			
	Diğer	59	26,85	4,25			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Muhasebe ve Finansman	51	26,90	3,84	6 (359)	2,601	0,018*
	Bilişim Teknolojileri	35	25,94	6,36			
	Çocuk Gelişimi	99	25,53	5,52			
	Kuyumculuk	39	24,74	4,76			
	Giyim Üretim Teknolojisi	32	26,97	4,55			
	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	45	26,69	4,69			
	Diğer	59	28,08	4,40			

*p<0,05

Tablo 32 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölüme göre Ahilik-eğitime yönelik ($F_{(6,359)}=1,797$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($F_{(6,359)}=1,104$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($F_{(6,359)}=0,910$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir değişiklik göstermediği görülmektedir. Başka bir anlatımla muhasebe ve finansman, bilişim teknolojileri, çocuk gelişimi, kuyumculuk, giyim üretim teknolojisi, elektrik-elektronik teknolojisi ve diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin söz konusu Ahilik tutumlarının benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Öğrencilerin Ahiliğe genel bakışa yönelik ($F_{(6,359)}=2,368$; $p<0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının ($F_{(6,359)}=2,601$; $p<0,05$) öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın belirlenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma LSD testi hesaplanmıştır.

Hesaplama sonucunda muhasebe ve finans, bilişim teknolojileri, çocuk gelişimi ve kuyumculuk bölümünde öğrenim gören öğrencilerin Ahiliğe genel bakışlarının diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük olduğu saptanmıştır. Ahiliğe genel bakışları en düşük öğrencilerinin kuyumculuk ($23,77\pm4,75$); en yüksek de diğer ($26,85\pm4,25$) bölümlerde öğrenim gören öğrencilere aittir.

Benzer şekilde diğer bölümlerde ($28,08\pm4,40$) öğrenim gören öğrencilerin Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının bilişim teknolojileri ($25,94\pm6,36$), çocuk gelişimi ($25,53\pm5,52$) ve kuyumculuk ($24,74\pm4,76$) bölümünde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.4.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 33'te gösterilmiştir.

Tablo 33

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Kadın	172	26,08	4,86	358	0,604	0,546
	Erkek	188	26,37	4,45			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Kadın	172	25,54	4,65	358	0,399	0,690
	Erkek	188	25,74	4,79			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Kadın	172	24,12	5,24	358	2,138	0,033*
	Erkek	188	25,28	5,10			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Kadın	172	25,32	5,10	358	0,822	0,411
	Erkek	188	25,74	4,58			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Kadın	172	25,90	5,39	358	1,695	0,091
	Erkek	188	26,80	4,65			

*p<0,05

Tablo 33'te yer alan bilgiler incelendiğinde öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=0,604$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,399$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,822$; $p>0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=1,695$; $p>0,05$) tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği saptanmıştır. Diğer bir anlatımla kadın ve erkek öğrencilerin söz konusu Ahilik tutumlarının benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Meslek lisesi öğrencilerinin meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(358)}=2,138$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde erkek öğrencilerin ($25,28\pm5,10$), kadın öğrencilere göre ($24,12\pm5,24$) meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.4.3. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin babalarının eğitim düzeylerine göre Ahilik tutumlarının anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 34'te gösterilmiştir.

Tablo 34

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Baba eğitim düzeyi	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	218	26,56	4,60	358	1,691	0,092
	Lise ve üstü	142	25,72	4,69			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	218	26,06	4,50	358	2,078	0,038*
	Lise ve üstü	142	25,01	4,98			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	218	24,99	4,91	358	1,204	0,229
	Lise ve üstü	142	24,32	5,59			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	218	25,73	5,01	358	0,926	0,355
	Lise ve üstü	142	25,25	4,54			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	218	26,65	5,01	358	1,298	0,195
	Lise ve üstü	142	25,94	5,05			

*p<0,05

Tablo 34’te görüldüğü gibi öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=1,691$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=1,204$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,926$; $p>0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=1,298$; $p>0,05$) tutumları anlamlı bir değişiklik göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle babası ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerle, babası lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin söz konusu Ahilik tutumlarının benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine göre Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik tutumlarının anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(358)}=2,078$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde babası lise altında olan öğrencilerin ($26,06\pm4,50$), babası lise ve üstünde olan öğrencilere göre ($25,01\pm4,98$) tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.4.4. Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin babalarının mesleklerine göre Ahiliğe yönelik puanlarının varyansların homojen olduğu belirlenmiştir ($p>0,05$). Bu doğrultuda

karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 35'te gösterilmiştir.

Tablo 35

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Babalarının Mesleklerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Mesleği	N	$\bar{X}$	Sx	sd	F	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Memur	47	25,55	4,98			
	Esnaf	62	25,77	4,49	4	0,852	0,493
	Emekli	61	26,79	4,31	(359)		
	İşçi	170	26,47	4,70			
	Çalışmıyor	20	25,50	4,95			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Memur	47	24,85	4,85			
	Esnaf	62	25,94	4,77	4	0,423	0,792
	Emekli	61	25,72	4,08	(359)		
	İşçi	170	25,75	4,87			
	Çalışmıyor	20	25,45	5,02			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Memur	47	24,23	5,99			
	Esnaf	62	25,06	5,50	4	0,484	0,747
	Emekli	61	24,11	4,33	(359)		
	İşçi	170	24,98	5,15			
	Çalışmıyor	20	24,55	5,25			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Memur	47	24,98	4,30			
	Esnaf	62	25,73	4,56	4	0,405	0,805
	Emekli	61	25,20	4,85	(359)		
	İşçi	170	25,79	5,03			
	Çalışmıyor	20	25,15	5,31			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Memur	47	25,64	4,71			
	Esnaf	62	26,95	5,15	4	2,717	0,030*
	Emekli	61	27,93	4,58	(359)		
	İşçi	170	25,74	5,10			
	Çalışmıyor	20	26,90	5,21			

*p<0,05

Tablo 35 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin babalarının mesleklerine göre Ahilik-eğitime yönelik ($F_{(4,359)}=0,852$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik

($F_{(4,359)}=0,423$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($F_{(4,359)}=0,484$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($F_{(4,359)}=0,405$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir değişiklik göstermediği görülmektedir. Başka bir ifadeyle babası memur, esnaf, emekli, işçi olan ve babası çalışmayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının babalarının mesleğine göre anlamlı bir şekilde değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4,359)}=2,717$; $p<0,05$). Babası emekli olan öğrencilerin Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının ($27,93\pm4,58$), babası memur olan öğrencilerden ($25,64\pm4,71$) ve babası işçi olanlardan ($25,74\pm5,10$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.4.5. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeylerine göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 36’da gösterilmiştir.

Tablo 36

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Anne eğitim düzeyi	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	241	26,14	4,59	358	0,519	0,604
	Lise ve üstü	119	26,41	4,78			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	241	25,62	4,54	358	0,126	0,900
	Lise ve üstü	119	25,69	5,08			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	241	24,55	5,03	358	0,900	0,369
	Lise ve üstü	119	25,08	5,51			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	241	25,24	5,10	358	1,646	0,101
	Lise ve üstü	119	26,13	4,20			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Lise altı	241	26,42	5,08	358	0,289	0,773
	Lise ve üstü	119	26,26	4,94			

Tablo 36’da görüldüğü gibi öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=0,519$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,126$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=0,900$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=1,646$; $p>0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=0,289$; $p>0,05$) tutumları anlamlı bir değişiklik göstermemektedir. Diğer bir anlatımla annesi ilkokul ve ortaokul mezunu öğrencilerle lise ve üniversite mezunu öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.4.6. Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırma kapsamında görüşleri alınan meslek lisesi öğrencilerinin annelerinin çalışma durumuna göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 37’de gösterilmiştir.

Tablo 37

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Anne çalışma durumu	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Çalışıyor	87	26,07	4,90	358	0,372	0,710
	Çalışmıyor	273	26,28	4,58			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Çalışıyor	87	25,97	4,40	358	0,728	0,467
	Çalışmıyor	273	25,54	4,82			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Çalışıyor	87	24,72	5,65	358	0,002	0,999
	Çalışmıyor	273	24,73	5,05			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Çalışıyor	87	25,55	4,98	358	0,028	0,977
	Çalışmıyor	273	25,53	4,80			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Çalışıyor	87	25,82	4,71	358	1,180	0,239
	Çalışmıyor	273	26,55	5,12			

Tablo 37’de yer alan bilgiler incelendiğinde öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=0,372$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,728$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=0,002$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,028$; $p>0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=1,180$; $p>0,05$)

tutumları anlamlı bir değişiklik göstermemektedir. Başka bir anlatımla annesi çalışan ve çalışmayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.4.7. Öğrencilerin Yerleşim Yerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin yerleşim yerlerine göre Ahilik tutum puanlarının varyansların homojen olduğu belirlenmiştir ($p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 38’de gösterilmiştir.

Tablo 38

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Yerleşim yeri	N	$\bar{X}$	Sx	sd	F	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	İl	202	25,65	4,63	2 (359)	7,018	0,001*
	İlçe	110	27,59	4,74			
	Köy	48	25,54	3,85			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	İl	202	25,34	5,00	2 (359)	1,354	0,259
	İlçe	110	26,25	4,37			
	Köy	48	25,52	4,22			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	İl	202	24,71	5,34	2 (359)	0,624	0,536
	İlçe	110	25,05	4,86			
	Köy	48	24,04	5,34			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	İl	202	25,72	4,57	2 (359)	0,658	0,518
	İlçe	110	25,51	5,11			
	Köy	48	24,83	5,28			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	İl	202	26,11	5,01	2 (359)	0,866	0,422
	İlçe	110	26,89	4,70			
	Köy	48	26,25	5,79			

* $p<0,05$

Tablo 38 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin yerleşim yerlerine göre Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($F_{(2,359)}=1,354$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($F_{(2,359)}=0,624$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($F_{(2,359)}=0,658$; $p>0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($F_{(2,359)}=0,866$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir değişiklik göstermediği

görülmektedir. Diğer bir ifadeyle ilde, ilçede ve köyde yaşayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumları benzerlik göstermektedir.

Meslek lisesindeki öğrencilerin yerleşim yerlerine yönelik Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(2,359)}=7,018$; $p<0,05$). Farklılığın belirlenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma LSD testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda ilçede yaşayan öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının ($27,59\pm4,74$), ilde ($25,65\pm4,63$) ve köyde ($25,54\pm3,85$) yaşayanlardan daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

4.4.8. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin kardeş sayılarına göre Ahilik tutum puanlarının varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 39'da gösterilmiştir.

Tablo 39

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Kardeş sayısı	N	$\bar{X}$	Sx	sd	F	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	1	64	27,06	4,52			
	2	103	25,63	4,76	3		
	3	113	26,27	4,94	(359)	1,262	0,287
	4 ve daha fazla	80	26,28	4,14			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	1	64	25,80	4,69			
	2	103	24,91	5,18	3		
	3	113	25,78	4,37	(359)	1,359	0,255
	4 ve daha fazla	80	26,28	4,56			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	1	64	24,73	5,39			
	2	103	25,10	5,38	3		
	3	113	24,61	5,29	(359)	0,297	0,827
	4 ve daha fazla	80	24,40	4,70			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	1	64	26,05	4,58			
	2	103	24,97	4,90	3		
	3	113	25,99	4,60	(359)	1,153	0,328
	4 ve daha fazla	80	25,23	5,25			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	1	64	26,23	4,88			
	2	103	25,75	5,57	3		
	3	113	26,75	4,92	(359)	0,901	0,441
	4 ve daha fazla	80	26,74	4,55			

Tablo 39'daki bilgiler incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin kardeş sayılarına göre Ahilik-eğitime yönelik ($F_{(3,359)}=1,262$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($F_{(3,359)}=1,359$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($F_{(3,359)}=0,297$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($F_{(3,359)}=1,153$; $p>0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($F_{(3,359)}=0,901$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla bir kardeşi, iki kardeşi, üç kardeşi, dört ve daha fazla kardeşi bulunan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

4.4.9. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeylerine göre Ahilik tutum puanlarının varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bu doğrultuda karşılaştırma amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 40'ta gösterilmiştir.

Tablo 40

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Test	Gelir düzeyi	N	$\bar{X}$	Sx	sd	F	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	500-1000 TL	36	25,47	5,03	3 (359)	1,267	0,286
	1000-2000 TL	117	25,79	4,27			
	2000-4000 TL	158	26,73	4,83			
	4000 TL ve üzeri	49	26,22	4,59			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	500-1000 TL	36	25,58	4,04	3 (359)	0,952	0,416
	1000-2000 TL	117	25,15	4,67			
	2000-4000 TL	158	26,09	4,84			
	4000 TL ve üzeri	49	25,43	4,90			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	500-1000 TL	36	23,64	5,49	3 (359)	2,138	0,095
	1000-2000 TL	117	24,15	4,98			
	2000-4000 TL	158	25,47	5,19			
	4000 TL ve üzeri	49	24,51	5,28			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	500-1000 TL	36	24,47	5,64	3 (359)	1,149	0,329
	1000-2000 TL	117	25,22	4,76			
	2000-4000 TL	158	25,92	4,69			
	4000 TL ve üzeri	49	25,84	4,81			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	500-1000 TL	36	25,53	4,84	3 (359)	0,671	0,570
	1000-2000 TL	117	26,13	4,70			
	2000-4000 TL	158	26,59	5,25			
	4000 TL ve üzeri	49	26,84	5,22			

Tablo 40 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin ailelerinin aylık gelir düzeyine göre Ahilik-eğitime yönelik ($F_{(3,359)}=1,267$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($F_{(3,359)}=0,952$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($F_{(3,359)}=2,138$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($F_{(3,359)}=1,149$; $p>0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($F_{(3,359)}=0,671$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle ailelerinin aylık geliri 500-1000 TL olan, 1000-2000 TL, 2000-4000 TL, 4000 TL ve üzerinde olan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

4.4.10. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin okullardaki düzenlenen programlara katılma durumu göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu doğrultuda ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 41’de gösterilmiştir.

Tablo 41

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlara Katılma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Okullarda düzenlenen programlara katılma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	215	27,15	4,67	358	4,720	0,000*
	Hayır	145	24,86	4,28			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	215	26,14	4,55	358	2,441	0,015*
	Hayır	145	24,91	4,88			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	215	25,07	5,04	358	1,558	0,120
	Hayır	145	24,21	5,38			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	215	25,89	4,87	358	1,674	0,095
	Hayır	145	25,02	4,75			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	215	27,00	4,90	358	2,950	0,003*
	Hayır	145	25,43	5,09			

* $p<0,05$

Tablo 41’de yer alan bilgiler incelendiğinde öğrencilerin okullarındaki düzenlenen programlara katılma durumuna göre meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=1,558$; $p>0,05$) ve Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=1,674$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir.

Öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=4,720$; $p<0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=2,441$; $p<0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=2,950$; $p<0,05$) tutumlarının okullarındaki düzenlenen programlara katılma durumuna göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Okullarındaki etkinliklere katılan öğrencilerin katılmayanlara göre Ahilik-eğitime yönelik, Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ve Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

4.4.11. Öğrencilerin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Öğrencilerin okullardaki düzenlenen programlarda görev alma durumuna göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 42’de gösterilmiştir.

Tablo 42

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarda Düzenlenen Programlarda Görev Alma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Okullarda düzenlenen programlarda görev alma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	177	27,04	4,78	358	3,291	0,001*
	Hayır	183	25,45	4,39			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	177	26,16	4,61	358	2,040	0,042*
	Hayır	183	25,15	4,78			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	177	24,82	5,36	358	0,338	0,735
	Hayır	183	24,63	5,04			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	177	25,64	5,08	358	0,384	0,701
	Hayır	183	25,44	4,59			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	177	27,16	5,10	358	2,981	0,003*
	Hayır	183	25,60	4,84			

*p<0,05

Tablo 42 incelendiğinde öğrencilerin okullarındaki düzenlenen programlarda görev alma durumuna göre meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=0,338$; $p>0,05$) ve Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,384$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okulda düzenlenen programlarda görev alma durumlarına göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=3,291$; $p<0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=2,040$ $p<0,05$) ve Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=2,981$; $p<0,05$) tutumlarının anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde okullarındaki programlarda görev alan öğrencilerin söz konusu tutumlarının görev almayan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.4.12. Öğrencilerin Kitap Okumaktan Hoşlanma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin kitap okumaktan hoşlanmalarına göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 43'te gösterilmiştir.

Tablo 43

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kitap Okumaktan Hoşlanmalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Kitap okumaktan hoşlanma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	237	26,49	4,70	358	1,445	0,149
	Hayır	123	25,74	4,53			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	237	25,75	4,48	358	0,594	0,553
	Hayır	123	25,44	5,16			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	237	24,73	5,11	358	0,046	0,963
	Hayır	123	24,71	5,37			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	237	25,59	4,85	358	0,282	0,778
	Hayır	123	25,44	4,82			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	237	26,84	4,90	358	2,458	0,014*
	Hayır	123	25,47	5,17			

*p<0,05

Tablo 43'teki bilgiler incelendiğinde öğrencilerin kitap okumaktan hoşlanma durumlarına göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=1,445$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,594$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=0,046$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,282$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Meslek lisesi öğrencilerinin Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının kitap okumaktan hoşlanma durumlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(358)}=2,458$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde kitap okumaktan hoşlandığını belirten öğrencilerin ($26,84\pm4,90$), kitap okumaktan hoşlanmadığını ifade eden öğrencilerden ($25,47\pm5,17$) Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

4.4.13. Öğrencilerin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 44'te gösterilmiştir.

Tablo 44

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yeni Bilgiler Edinmek İçin Araştırmalar Yapmalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	285	26,58	4,65	358	2,826	0,005*
	Hayır	75	24,89	4,44			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	285	25,81	4,78	358	1,303	0,193
	Hayır	75	25,01	4,43			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	285	24,92	5,20	358	1,411	0,159
	Hayır	75	23,97	5,15			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	285	25,64	4,92	358	0,736	0,462
	Hayır	75	25,17	4,50			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	285	26,60	4,93	358	1,727	0,085
	Hayır	75	25,48	5,32			

*p<0,05

Tablo 44 incelendiğinde öğrencilerin yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapmalarına göre Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=1,303$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=1,411$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,736$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=1,727$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle yeni bilgiler için araştırma yaptığını ve yapmadığını belirten öğrencilerin Ahilikle ilgili tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapmalarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(358)}=2,826$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde yeni bilgiler edinmek için

araştırma yapan öğrencilerin ($26,58 \pm 4,64$), araştırma yapmayanlara göre ($24,89 \pm 4,44$) Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

4.4.14. Öğrencilerin Süreli Yayınları Takip Etme Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Öğrencilerin süreli yayınları takip etme durumlarına göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 45’te gösterilmiştir.

Tablo 45

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Süreli Yayınları Takip Etmelerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Süreli yayınları takip etme	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	124	26,52	4,31	358	0,868	0,386
	Hayır	236	26,08	4,82			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	124	25,98	4,45	358	0,966	0,335
	Hayır	236	25,47	4,86			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	124	25,27	4,79	358	1,457	0,146
	Hayır	236	24,44	5,38			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	124	26,43	4,28	358	2,547	0,011*
	Hayır	236	25,07	5,05			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	124	26,73	4,80	358	0,975	0,330
	Hayır	236	26,18	5,14			

*p<0,05

Tablo 45’te yer alan bilgiler incelendiğinde öğrencilerin süreli yayınları takip etme durumlarına göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=0,868$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,966$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=1,457$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=0,975$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Diğer bir anlatımla süreli yayınları takip eden ve etmeyen öğrencilerin söz konusu tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumlarının süreli yayınları takip etme durumlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(358)}=2,547$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde süreli yayınları takip eden öğrencilerin ($26,43\pm4,28$), takip etmeyen öğrencilere göre ($25,07\pm5,05$) Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

4.5.15. Öğrencilerin İldeki Kültürel Programlara Katılma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin ildeki kültürel programlara katılmalarına göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 46’da gösterilmiştir.

Tablo 46

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İldeki Kültürel Programlara Katılmalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	İldeki kültürel programlara katılmaları	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	79	26,72	5,05	358	1,062	0,289
	Hayır	281	26,09	4,53			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	79	26,22	4,91	358	1,218	0,224
	Hayır	281	25,48	4,66			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	79	24,75	5,55	358	0,042	0,966
	Hayır	281	24,72	5,10			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	79	25,44	4,85	358	0,199	0,842
	Hayır	281	25,57	4,84			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	79	26,72	5,15	358	0,704	0,482
	Hayır	281	26,27	5,00			

Tablo 46 incelendiğinde öğrencilerin ildeki kültürel programlara katılmalarına göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=1,062$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=1,218$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=0,042$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,199$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=0,704$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Başka bir anlatımla ildeki

kültürel programlara katılan ve katılmayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.4.16. Öğrencilerin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etme Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türk kültürüne ait unsurları merak etmelerine göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 47

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Kültürüne Ait Unsurları Merak Etmelerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Türk kültürüne ait unsurları merak etme	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	284	26,50	4,50	358	2,136	0,033*
	Hayır	76	25,22	5,08			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	284	25,85	4,56	358	1,562	0,119
	Hayır	76	24,89	5,22			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	284	24,94	5,06	358	1,497	0,135
	Hayır	76	23,93	5,63			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	284	25,64	4,82	358	0,773	0,440
	Hayır	76	25,16	4,90			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	284	26,59	4,90	358	1,598	0,111
	Hayır	76	25,55	5,45			

*p<0,05

Tablo 47’de görüldüğü gibi öğrencilerin Türk kültürüne ait unsurları merak etme durumlarına göre Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=1,562$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=1,497$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,773$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=1,598$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle Türk kültürüne ait unsurları merak eden ve etmeyen öğrencilerin söz konusu tutumlarının benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının Türk kültürüne ait unsurları merak etme durumlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(358)}=2,136$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde Türk kültürüne ait unsurları merak eden öğrencilerin ($26,50\pm4,50$), etmeyen öğrencilere göre ($25,22\pm5,08$) Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.4.17. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgi Duymalarına Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duymalarına göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 48’de gösterilmiştir.

Tablo 48

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine İlgi Duymalarına Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duyma	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	232	26,29	4,38	358	0,320	0,750
	Hayır	128	26,13	5,12			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	232	25,79	4,66	358	0,781	0,435
	Hayır	128	25,38	4,82			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	232	24,75	5,05	358	0,123	0,902
	Hayır	128	24,68	5,46			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	232	25,67	4,90	358	0,682	0,496
	Hayır	128	25,30	4,72			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	232	26,26	5,07	358	0,541	0,589
	Hayır	128	26,56	4,96			

Tablo 48 incelendiğinde öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duymalarına göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=0,320$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,781$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=0,123$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,682$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=0,541$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Başka bir anlatımla Türk dili

ve edebiyatı dersine ilgi duyan ve duymayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.4.18. Öğrencilerin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ahilikle ilgili kültürel programları takip etmelerine göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 49’da gösterilmiştir.

Tablo 49

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Kültürel Programları Takip Etmelerine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Ahilikle ilgili kültürel programları takip etme	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	84	26,79	3,95	358	1,251	0,212
	Hayır	276	26,06	4,84			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	84	25,89	4,31	358	0,550	0,582
	Hayır	276	25,57	4,84			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	84	25,10	5,01	358	0,746	0,456
	Hayır	276	24,61	5,25			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	84	25,46	4,70	358	0,161	0,872
	Hayır	276	25,56	4,88			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	84	25,87	4,82	358	1,042	0,298
	Hayır	276	26,52	5,09			

Tablo 49’daki bilgiler incelendiğinde öğrencilerin Ahilikle ilgili kültürel programları takip etme durumlarına göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=1,251$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,550$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=0,746$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,161$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=1,042$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Diğer bir anlatımla Ahilikle ilgili kültürel programları takip eden ve etmeyen öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

4.4.19. Öğrencilerin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Meslek lisesi öğrencilerinin esnaf bir yakınının olma durumuna göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 50’de gösterilmiştir.

Tablo 50

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Esnaf Bir Yakınının Olma Durumuna Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	Esnaf bir yakınının olma durumu	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	235	26,26	4,72	358	0,186	0,853
	Hayır	125	26,17	4,54			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	235	25,51	4,94	358	0,737	0,461
	Hayır	125	25,90	4,28			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	235	25,06	5,12	358	1,680	0,094
	Hayır	125	24,10	5,30			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	235	25,66	4,69	358	0,626	0,532
	Hayır	125	25,32	5,10			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	235	26,50	4,98	358	0,686	0,493
	Hayır	125	26,12	5,13			

Tablo 50 incelendiğinde öğrencilerin esnaf bir yakınının olma durumuna göre Ahilik-eğitime yönelik ($t_{(358)}=0,186$; $p>0,05$), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=0,737$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=1,680$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,626$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=0,686$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla esnaf bir yakını olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin Ahiliğe yönelik tutum düzeyleri benzerlik göstermektedir.

4.4.20. Öğrencilerin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahiliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin ileride esnaf veya sanatkâr olma isteğine göre Ahiliğe yönelik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış, sonuçlar Tablo 51’de gösterilmiştir.

Tablo 51

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İleride Esnaf veya Sanatkâr Olma İsteğine Göre Ahiliğe İlişkin Tutumlarına Yönelik Hesaplanan İlişkisiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Test	İleride esnaf veya sanatkâr olma isteği	N	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	166	27,04	4,71	358	3,100	0,002*
	Hayır	194	25,54	4,49			
Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	166	26,08	4,80	358	1,640	0,102
	Hayır	194	25,27	4,62			
Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	166	25,30	4,91	358	1,934	0,054
	Hayır	194	24,24	5,39			
Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	166	25,73	4,92	358	0,711	0,477
	Hayır	194	25,37	4,76			
Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	Evet	166	26,64	5,08	358	0,960	0,338
	Hayır	194	26,13	4,98			

*p<0,05

Tablo 51’de görüldüğü gibi öğrencilerin ileride esnaf veya sanatkâr olma durumlarına göre Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik ($t_{(358)}=1,640$; $p>0,05$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik ($t_{(358)}=1,934$; $p>0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik ($t_{(358)}=0,711$; $p>0,05$), Ahiliğin etkilerine yönelik ($t_{(358)}=0,960$; $p>0,05$) tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle ileride esnaf veya sanatkâr olmak isteyen öğrencilerin Ahilikle ilgili söz konusu tutumları benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının esnaf veya sanatkâr olma durumlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(358)}=3,100$; $p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde ileride esnaf veya sanatkâr olmayı düşünen öğrencilerin

(27,04±4,71), düşünmeyen öğrencilere göre (25,54±4,49) Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.5. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgileri ile Ahiliğe Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiler

Araştırmaya katılan meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin Ahilikle ilgili bilgileri ile Ahiliğe yönelik tutumları arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 52’de gösterilmiştir.

Tablo 52

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgileri ile Ahiliğe Yönelik Tutumlarına Yönelik Hesaplanan Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Ölçek/Test	Değerler	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Ahilikle İlgili Bilgi Testi	r	1	,192**	,166**	,109*	,184**	,166**
	p		,000	,002	,038	,000	,002
	N	360	360	360	360	360	360
2. Ahilik-Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	r	,192**	1	,619**	,591**	,447**	,536**
	p	,000		,000	,000	,000	,000
	N	360	360	360	360	360	360
3. Ahilik Tanıtım ve Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği	r	,166**	,619**	1	,527**	,485**	,556**
	p	,002	,000		,000	,000	,000
	N	360	360	360	360	360	360
4. Meslek Lisesi ve Ahiliğe Yönelik Tutum Ölçeği	r	,109*	,591**	,527**	1	,495**	,440**
	p	,038	,000	,000		,000	,000
	N	360	360	360	360	360	360
5. Ahiliğe Genel Bakışa Yönelik Tutum Ölçeği	r	,184**	,447**	,485**	,495**	1	,515**
	p	,000	,000	,000	,000		,000
	N	360	360	360	360	360	360
6. Ahiliğin Etkilerine Yönelik Tutum Ölçeği	r	,166**	,536**	,556**	,440**	,515**	1
	p	,002	,000	,000	,000	,000	
	N	360	360	360	360	360	360

*p<0,05 **p<0,01

Tablo 52 incelendiğinde meslek lisesindeki öğrencilerin Ahilikle ilgili bilgileri ile Ahilik-eğitime yönelik tutumları (r=0,192; p<0,01), Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik

tutumları ($r=0,166$; $p<0,01$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutumları ($r=0,109$; $p<0,05$), Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumları ($r=0,184$; $p<0,01$), Ahiliğin etkilerine yönelik tutumları ($r=0,166$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde ancak düşük düzeyde ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumları ile Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik tutumları ($r=0,619$; $p<0,01$), meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutumları ($r=0,591$; $p<0,01$), Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumları ($r=0,447$; $p<0,01$), Ahiliğin etkilerine yönelik tutumları ($r=0,536$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Meslek lisesi öğrencilerinin Ahilik tanıtım ve araştırmaya yönelik tutumları ile meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutumları ($r=0,527$; $p<0,01$), Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumları ($r=0,485$; $p<0,01$), Ahiliğin etkilerine yönelik tutumları ($r=0,556$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin meslek lisesi ve Ahiliğe yönelik tutumları ile Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumları ($r=0,495$; $p<0,01$), Ahiliğin etkilerine yönelik tutumları ($r=0,440$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumları ile Ahiliğin etkilerine yönelik tutumları arasında da pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0,515$; $p<0,01$).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışma ile elde edilen bulguların sonuçlarına ve bulgulardan yola çıkılarak birtakım önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Çalışmanın bu bölümünde Trabzon'un Ortahisar ilçesine bağlı meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin Ahilik teşkilatına ve kültürüne dair bilgi düzeylerine ve Ahiliğe yönelik tutumlarına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.1. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahilikle İlgili Bilgilerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgi testine verdikleri yanıtlar incelendiğinde; en yüksek puan alan öğrencinin testteki tüm soruları doğru yanıtladığı, en düşük puan alan öğrencinin testteki 4 maddeyi doğru yanıtladığı görülmüştür. Öğrencilerin testten almış oldukları puan ortalamasının 16,87 olması, soruların %80'inin doğru yanıtlandığını göstermektedir (Tablo 10). Buna göre meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin Ahilik bilgisinin yüksek düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Meslek lisesi öğrencilerinin Ahilik bilgilerinin yüksek olmasında bu liselerdeki meslekî gelişim derslerinde “Meslek Ahlakı ve Ahilik” isimli kitapçık vasıtasıyla Ahilik bilgisinin verilmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Ahilik bilgi düzeylerinin öğrencilerin ailevî, sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerine göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde annesi çalışmayan öğrencilerin Ahilik bilgilerinin annesi çalışan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 16). Bu sonucun Ahilik bilgisinin kültürel aktarımla anneler tarafından verilmesiyle ilişkilendirilebileceği gibi, öğrencilerin akademik başarılarında anne ilgisinin rolü ile bağdaştırılması da mümkündür. Bir araştırmada annesi çalışan ilkököl çocuklarının başarılarının; annenin yorgunluğu, ilgisizliği ve çocuğun eve dönünce okul sorunlarını anlatacak bir anne bulunamamasından dolayı düşük olduğu gözlenmiştir (Aslan, 2002, s. 31). Anne ilgisinin lise döneminde de başarıyı etkileyen bir faktör olarak görülmesi durumunda annesi çalışmayan öğrencilerin Ahilik bilgisinin yüksek olmasının bu etmene bağlı olduğu söylenebilir.

Ailenin aylık geliri 4000 TL ve üzerinde olan öğrencilerin Ahilik bilgilerinin, geliri 4000 TL'den az olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 19). Kılıç ve Haşıloğlu (2017, s. 1043) tarafından yapılan araştırmada öğrenci velilerinin gelir düzeyleri ile öğrencilerin Türkçe ve Fen Bilimleri derslerindeki başarıları arasında bir paralellik bulunmuştur. Bu sonuç çalışmamızda ulaştığımız ailenin geliri yükseldikçe öğrencinin bilgi seviyesinin yükselmesi sonucu ile benzerlik göstermektedir. Önür (2013, s. 275) çalışmasında ailelerin ekonomik yönden avantajlı ya da dezavantajlı olma durumunun, çocukları için oluşturacakları eğitim ortamının özelliklerini doğrudan etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Eğitim ortamının akademik başarıyı etkilediği göz önüne alındığında bu çalışma da Ahilik bilgisinin artmasında gelir düzeyinin etkisi olduğu sonucunu desteklemektedir.

Öğrencilerin çeşitli kaynaklara ulaşması, etkinliklere katılım göstermesi, araştırma yapmasının yine ailenin ekonomik düzeyi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Ailenin aylık gelirinin yüksek olması öğrencilerin sürekli yayınlara ulaşmasını, Ahilikle ilgili programları ve ildeki diğer kültürel programları takip edip onlara katılmasını kolaylaştıracağından öğrencilerin Ahilik bilgilerini olumlu yönde etkilemiş olabilir. Çalışmada bu görüşümüzü destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır: Sürekli yayınları takip eden öğrencilerin Ahilik bilgi düzeyleri takip etmeyen öğrencilere göre daha yüksektir (Tablo 24). İldeki kültürel programlara katılan öğrencilerin, katılmayan öğrencilere göre Ahilik bilgi düzeyleri daha yüksektir (Tablo 25). Yine Ahilikle ilgili kültürel programları takip eden öğrencilerin, takip etmeyen öğrencilere göre Ahilik bilgi düzeyleri daha yüksektir (Tablo 28).

Ders dışı sosyal etkinlikler arasında sayılan kültürel etkinliklerin amacı öğrencilerin genel kültürlerini geliştirmek; onlara kendi kültürlerini tanıtmak, birlikte iş yapma ve okuma

alışkanlığı kazandırmaktır (Köse, 2013, s. 344). Okullarda düzenlenen programlar ders dışı kültürel etkinlikler arasında sayılabilir. Bu programlar öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre planlanıp uygulandığında onların dikkatini çekmekte, hem katılım sağlayan hem de görev alan öğrencilerin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Araştırmada okulda düzenlenen programlara katılan ve bu programlarda görev alan öğrencilerin Ahilik bilgi düzeylerinin programlara katılmayan ve görev almayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 20-21). Ekici, Bayrakdar ve Uğur (2009, s. 442) tarafından yapılmış olan ve ders dışı etkinliklerin öğrencinin akademik başarısını etkilediği sonucuna ulaşılan çalışma, araştırmamızın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda Türk kültürüne ait unsurları merak eden öğrencilerin, merak etmeyenlere göre Ahilik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 26). Merak, keşfetmeye yönelten ve yeni öğrenmeler için güdülenme sağlayan bir duygudur. Türk kültürünü merak eden öğrenciler, Türk kültürünün bir parçası olan Ahiliği araştırmış veya rastlantısal olarak karşılaştıkları bu bilgileri merak duygusunun etkisiyle öğrenmiş olabilir.

Çalışmamızda Türk dili ve edebiyatı derslerine ilgi duyan öğrencilerin, ilgi duymayanlara göre Ahilik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 27). İlgi duyma, duyuşsal boyuttaki bir tutumdur. Özdemir (2008, s. 77) çalışmasında öğrencilerin Türk edebiyatı dersi tutum puanlarının arttıkça akademik başarılarının arttığını belirlemiştir. Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının bazı bölümlerinde Ahilikle ilgili kısa metinlere yer verilmiştir. Bu metinler öğrencilerin Ahilik bilgilerini yükseltmiş olabilir. Derse ilgi duyan öğrenciler, kitaplarındaki Ahilikle ilgili metinleri de dikkatle inceleyeceğinden Ahilik bilgi düzeyleri yükselmiş olabilir. Bu sonuç Türk dili ve edebiyatı dersinin Türk kültürünün önemli bir parçası olan Ahilikle ilgili bilgilerin verilmesinde önemli bir görev üstlendiğini göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin seçtikleri alanlara, cinsiyetlerine, anne- babalarının eğitim düzeylerine, babalarının mesleklerine, yerleşim yerlerine, kardeş sayılarına, kitap okuma alışkanlıklarına, araştırma yapmalarına, esnaf bir yakınının bulunmasına ve ileride bir esnaf veya sanatkâr olmayı isteme durumlarına göre Ahilik bilgi düzeylerinin bir değişkenlik göstermediği elde edilen sonuçlar arasındadır.

5.1.2. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahiliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Sonuçlar

Çalışmamızda meslek lisesi öğrencilerinin Ahiliğe yönelik tutumları her biri farklı bir özelliğe odaklandığı için beş ölçekle incelenmiştir.

Çalışmada öğrencilerin Ahilikle ilgili tutumlarının genel itibariyle orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 31). Ahilik bilgi düzeyleri yüksek olan öğrencilerin tutumlarının orta düzeyde olması, verilen bilgileri tam anlamıyla içselleştiremediklerini göstermektedir. Akbaş (2004, s. 30) çalışmasında okullarda bilişsel davranışlara ulaşma düzeyinin sürekli kontrol edilirken duyuşsal davranışların planlı bir biçimde kazandırılmadığını ve ölçülemediğini belirtmektedir. Bu çalışmadan yola çıkarak okullarda Ahilik hakkında öğrencilerin bilişsel alanlarına yönelik eğitimlerin verildiğini, bu konu hakkındaki duyuşsal özelliklerine dikkat edilmediğini söyleyebiliriz. Eğitimde bilişsel özelliklerin geliştirilmesi kadar kuşkusuz duyuşsal özelliklerin de geliştirilmesi önemlidir. Duyuşsal alanın boyutları olan ilgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, benlik gibi psikolojik yapılar bilişsel alanı da etkilemektedir (Akdemir, 2006, s. 12).

Çalışmamızda öğrencilerin tutum puanları ile ikamet ettikleri yerleşim yeri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Araştırmada ilçelerde yaşayan öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının, köyde ve ilde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 38). İlçelerin il merkezlerine oranla daha geleneksel bir yapıda olduğunu, esnaf ve sanatkârlıktan kalma gelenek ve davranış kalıplarının ilçelerde kısmi olarak korunduğunu; ilçelerde köylere oranla esnaflık ve sanatkârlık anlayışının daha gelişmiş olduğunu söyleyebiliriz. Orta ve küçük ölçekli esnaf ve sanatkârlığın bulunduğu ilçelerde içinde yetişen ve yaşayan öğrencinin Ahilikten kalma esnaf ve sanatkârlık kültürüyle karşılaşma ihtimali yüksektir. İlçelerde ikamet eden öğrencilerin Ahiliğin eğitime katkısının olduğunu ve eğitimde Ahilik bilgisinin yer alması gerektiğini düşünmesinin ilçelerde korunan kültürel yapıyla ilişkisi olduğu söylenebilir.

Okul programlarına katılan ve bu programlarda görev alan öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik, Ahiliğin tanıtılması ve araştırılmasına yönelik ve Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının, programlara katılmayan ve görev almayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 41-42). Okul programlarına katılan ve bu programlarda görev alan öğrencilerin; Ahiliğin eğitimde yer almasını önemseydiği, tanıtılması ve araştırılması gerektiğini düşünüp bu konuda aktif rol almak istediği, günümüzde ve gelecekte Ahiliğin

toplumda önemli roller üstleneceğine inandığı söylenebilir. Bu sonuçlar çalışmamızda ulaştığımız okuldaki programlara katılan ve görev alan öğrencilerin Ahilik bilgi düzeylerinin yüksek olması sonucuyla örtüşmektedir. B. Tay ve Tay (2006, s. 83) tarafından sosyal bilgiler dersine yönelik yapılan araştırmada öğrencilerin tutum ve başarılarında aynı düzeyde artma ve azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bilgi düzeylerinin tutum değerleriyle paralellik gösterdiği göz önüne alınırsa okulda düzenlenen kültürel programların öğrencilerin bilgilerine olduğu kadar tutumlarına da olumlu yönde katkı yaptığı söylenebilir.

Yeni bilgiler edinmek için araştırmalar yapan öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının araştırma yapmayanlara göre daha yüksek olduğu çalışma sonuçları arasındadır (Tablo 44). Araştırma yapan öğrenciler Ahilikle ilgili bilgilere rastlamış, bu bilgileri araştırıp içselleştirdikten sonra eğitimde önemli bir yeri olduğunu düşünmüş olabilir. Çalışmamıza göre araştırma yapmak Ahilik konusunda öğrencilerin tutumunu yükselten bir davranış olarak gözükmektedir.

Türk kültürüne ait unsurları merak eden öğrencilerin Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının merak etmeyenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 47). Yine bu sonuç da Türk kültürüne ait unsurları merak eden öğrencilerin merak etmeyenlere göre bilgi düzeylerinin yüksekliğiyle örtüşmektedir. Araştırma sonuçlarına göre Türk kültürünün bir parçası olan Ahiliği merak etmiş ve araştırmış olan öğrencilerin Ahiliğin eğitimdeki yerini önemsendiği söylenebilir.

Türk dili ve edebiyatı dersine ilgi duyan öğrencilerin Ahilik bilgi düzeylerinin ilgi duymayanlara göre yüksek olmasına karşın derse ilgi duyan öğrencilerle ilgi duymayan öğrencilerin tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuç Türk dili ve edebiyatı derslerinde öğrencilerin Ahilik bilgilerinin desteklendiğini fakat öğrencilerin Ahilik tutumlarının geliştirilmesine dikkat edilmediğini göstermektedir. Başka bir deyişle Türk dili ve edebiyatı derslerinde öğrencilerin bilişsel alanlarının geliştirilmesine dikkat edilirken duyuşsal alanlarının geliştirilmesine dikkat edilmediği söylenebilir.

İleride esnaf veya sanatkâr olmayı düşünen öğrencilerin düşünmeyenlere göre Ahilik-eğitime yönelik tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 51). Eğitimde Ahilik bilgisinin yer alması ve Ahiliğin eğitim boyutu ile ilgili maddelerde yüksek tutum gösteren öğrencilerin ileride esnaf veya sanatkâr olmayı istemesi, bu öğrencilerin meslek hayatlarında Ahiliğin önemli bir yeri olacağını düşündüğünü göstermektedir.

Ahiliğin tanıtılması ve araştırmasına yönelik tutumlar incelendiğinde babası lise altı eğitim alan öğrencilerin tutumlarının babası lise üstü eğitim alan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 34). Lise altında eğitim alan babaların geleneksel-kültürel öğelere sahiplik düzeylerinin yüksek olduğu düşünülebilir. Buna göre geleneksel-kültürel öğelere bağlılığı yüksek olan babaların çocuklarının Ahiliğin tanıtılması ve araştırılması gerektiğine, bu kültürel ögenin yarına taşınmasına önem verdiği söylenebilir.

Meslek lisesinde Ahilikle ilgili tutumlar incelendiğinde cinsiyetin tutumu etkilediği göze çarpmaktadır. Bu liselerde eğitim gören erkek öğrencilerin Ahilik ve meslek lisesine yönelik tutumlarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 33). Kazazoğlu (2013, s. 303) tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre Türkçe dersine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç çalışmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermemektedir. Erkek öğrencilerin meslek lisesinde aldıkları eğitimin Ahilikle desteklenmesine önem vermesini gelecekte mesleklerinde bu bilgileri kullanmak istemeleriyle ilişkilendirmek mümkündür.

Sürelî yayınları takip eden öğrencilerin Ahiliğe genel bakışa yönelik tutumlarının takip etmeyenlere göre yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 45). Bu sonuç sürelî yayınları takip eden öğrencilerin takip etmeyenlere göre bilgi düzeylerinin yüksek olmasıyla örtüşmektedir. Bu da Ahilik bilgisinin verilmesinde ve bu konuda farkındalık oluşturulmasında sürelî yayınların önemli bir rolü olduğunu göstermektedir.

Kitap okumaktan hoşlanan öğrencilerin, kitap okumaktan hoşlanmayan öğrencilere göre Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının yüksek olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır (Tablo 43). Ortaöğretim öğrencilerinin kitap okumaya yönelik tutumları ile ilgili Akkaya ve Özdemir (2013, s. 86) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin tutumlarının yüksek olduğu, Çeçen ve Deniz (2015, s. 203) tarafından yapılan çalışmada ise tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kitap okumayla ilgili tutumları değişkenlik gösterse de çalışmamızın sonucu kitap okuyan öğrencilerin Ahiliğin toplumda gerekli ve yararlı olduğunu düşündüğünü göstermektedir.

Ahiliğe genel bakış ve Ahiliğin etkilerine yönelik tutumların bölümlere göre değişkenlik gösterdiği çalışma sonuçları arasındadır. Bu sonuçlara göre Ahiliğe genel bakışla ilgili tutumun en düşük olduğu bölüm kuyumculuktur (Tablo 32). Öğrencilerin öğrenim gördüğü bölümlere göre tutumlarının değişmesi, bölümde okutulan müfredatla ilişkili olabilir.

Ahiliğin etkilerine yönelik tutumlarının babaları emekli olan öğrencilerde diğerlerine göre daha yüksek olduğu çalışma sonuçları arasındadır (Tablo 35). Babası emekli olan öğrencilerin babalarıyla vakit geçirme imkânları artacağından çeşitli kültürel öğelerin aktarımı daha kolay olmaktadır. Bu da öğrencilerin Ahiliğin etkilerine yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlayabilir.

Çalışmamızda Ahilik kültürünün Trabzon'da kurum, kuruluş ve kutlamalarla etkisini sürdürdüğü, halk içinde çeşitli davranış kalıpları, inançlar ve geleneklerle yaşamaya devam ettiği, öğrencilerin Ahilik bilgilerinin yüksek olmasına karşılık tutumlarının orta seviyede olduğu, öğrencilerin Ahilik bilgilerinin ve tutumlarının çeşitli özelliklerine göre değişkenlik gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde meslek lisesinde okuyup geleceğin esnafı veya sanatkârı olmaya aday olan öğrencilerin Ahilik bilgisinin ve Ahiliğe yönelik tutumlarının yükseltilmesi, öğrencilere Ahilikle ilgili farkındalık kazandırılması bakımlarından çeşitli öneriler dile getirilecektir.

Çalışma sonuçlarına göre Ahilik bilgisinin geleneksel yöntemlerle öğrencilerin duyuşsal özellikleri dikkate alınmadan öğrencilere aktarılması, onların Ahiliğe yönelik tutumlarının iyi düzeye getirilmesi bakımından yeterli olmadığı görülmektedir. O halde öğrencilerin Ahiliğin gerekli ve yararlı bir kurum olduğunu içselleştirmesi, bu konu hakkında olumlu tutum geliştirmesi için mevcut yöntemlerin duyuşsal özellikler dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi önerilir.

Öğrencilerin Ahilik bilgisinin ve tutumunun okuldaki programlar ile doğru orantılı olarak arttığı gözlemlenmiştir. Bu sonuca göre öğrencilerin ilgisini çekebilecek okul programları düzenlemek, bu programlarda kademeli olarak onlara görevler vermek öğrencilerin Ahilik bilgi ve tutumlarının artmasını destekleyecektir. Programlara bu konuda araştırma yapmış ülke genelinde tanınan isimlerin çağırılması, içeriklerin öğrencilerin ilgisini çekebilecek şekilde görsellerle desteklenmesi önerilmektedir.

Her yıl ülkemizin 81 ilinde gerçekleştirilen Ahilik haftası etkinliklerine meslek lisesi öğrencilerinin dâhil edilmesi ve bu programların tanıtımlarının dikkat çekici olmasının sağlanması öğrencilerde farkındalık yaratılması bakımından önemlidir. Eylül ayı içinde

gerçekleştirilen etkinlikler, meslek lisesine yeni başlayan öğrenciler için ilgi çekici olabilir. Öğrencilerin bu kutlamalarda aktif rol alması, Ahilik kültürünü merak edip araştırmalarını sağlayabilir. Öğrencilerin Ahilik haftası etkinliklerine istekli ve gönüllü olarak katılmaları sağlanmalıdır.

İllerde düzenlenen Ahilikle ilgili kültürel programların çeşitliliğinin artırılması, düzenlenen konferans, panel, açık oturum gibi programlara meslek lisesi öğrencilerinin dâhil edilmesi öğrencilerin Ahilik bilgi ve tutumlarının yükselmesini sağlaması bakımından önerilmektedir.

Sürekli yayınları takip eden öğrencilerin Ahilik bilgilerinin ve tutumlarının takip etmeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu araştırma sonuçları arasındadır. Bu sonuca göre hem öğrencilerde hem de halkın genelinde Ahilik hakkında bilgi sahibi olunması ve farkındalık oluşturulması için Ahiliğe sürekli yayınlarda yer verilmelidir. Gerek Ahilik kültürü ve teşkilatı hakkında tanıtıcı yazılar, gerekse esnaf ve sanatkârlarımızın bugünü ile ilgili haberlerin Ahilik perspektifinden değerlendirilmesi bunlara sürekli yayınlarda sıklıkla yer verilmesi öğrencilerin ilgisini çekecektir.

Özellikle fütüvvetnâmelerden günümüz ticaret etiğinin oluşturulmasında yararlanılması gerekmektedir. Televizyon programlarında, dizilerde veya sinema filmlerinde Ahiliğin işlenmesi Ahilik konusunda farkındalık oluşmasını sağlayacaktır. Günümüzün önemli iletişim araçlarından olan televizyon öğrenciler üzerinde fazlasıyla etkili olmaktadır. Televizyon kanallarının Ahilik konusunu işleyen dizilere, reklamlara veya filmlere yer vermesi öğrencilerin Ahilik bilgisini attırabilir. Ayrıca sinema sektörünün Ahilikle ilgili yapılan film sayısını arttırması yine öğrencilerde farkındalık oluşturması bakımından önemli bir adım olacaktır. Bunun yanında fütüvvetnâmelerde yer alan dramatize edilmeye uygun hikâyelerin tiyatroya uyarlanması, çizgi filme dönüştürülmesi Ahilik bilgi ve tutumunu arttırabilir.

Son dönemlerde öğrencilerin boş zamanlarını geçirdiği faaliyetler arasında bilgisayar oyunlarının başta geldiği bilinen bir gerçektir. Öğrencilerin bu oyunlardan fazlasıyla etkilendiği, hatta birçok olumlu-olumsuz davranış kalıbının bu oyunlarla yaygınlaştığı bilinmektedir. Bilgisayar oyunları incelendiğinde bir kısmının tarihi içerikli olduğu görülmektedir. Tarihimizin önemli bir parçası olan Ahiliğin bu oyunlarda yer alması için çeşitli çalışmalar yapılabilir. Oyunlarda Ahiliğe yer verilmesi ve Ahilik kültür ve geleneklerinin oyunların içinde eritilmesi öğrencilerin dikkatini çekecek ve bu konuda

farkındalığı arttıracaktır. Oyunları oluşturan firmalarla iletişime geçilerek özellikle tarihi içerikli oyunlarda Ahilik kültürünün ve teşkilatının yer alması sağlanmalıdır.

Gezi, gözlem ve incelemeler okuldaki öğrenmelerin kalıcı hale getirilmesi için önemli faaliyetler arasında sayılmaktadır. Ahilik kültürünün geçmişte yaşadığı bölgelere gezi düzenlemek, Ahilik geleneğinden kalan ve bugüne gelen eserleri incelemek öğrencilerin Ahilik bilgisini ve farkındalığını arttırması bakımından önemli adımlardır.

Çağımızda müzecilik gün geçtikçe gelişmektedir. Ahilik kültürü de müzelerde sergilenebilecek somut ürünler meydana getirmiştir. Ahilik kültürüyle üretilen ürünlerin sergilendiği müzelerin sayısının arttırılması hem toplumda hem de öğrenciler üzerinde farkındalığın artmasını sağlayacak bir adımdır. Ayrıca Ahilikte iş başı eğitimin, zaviye eğitiminin, günlük zaviye yaşantısının canlandırıldığı yaşayan müzelerin çoğaltılması da Ahilikle ilgili farkındalığı arttıracaktır. Okullarca düzenlenecek olan gezi ve gözlem faaliyetlerinin bu müzelerde gerçekleştirilmesiyle öğrencilerde Ahilik bilgisi ve tutumu yükseltilebilir.

Ders programlarında Ahilik konusuna yeterli bir zaman ayrılması, Ahilikle ilgili öğrenci kazanımlarının gözden geçirilerek düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun yanında dersin ana materyali olan ders kitaplarının da programa uygun olarak yeniden düzenlenip zenginleştirilmesi gerekmektedir. Ders programında ve kitaplarında Ahilik bilgilerine yer verilmesi Ahilik bilgisinin ve tutumunun arttırılması ve bu konuda farkındalık oluşturulması bakımından önerilmektedir.

Özellikle meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin Ahilik konusunu derslerde örnek metinler üzerinden öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde görsellerle destekleyerek anlatması gerekmektedir. Araştırma yapan öğrencilerin Ahilik tutumlarının yükseldiği göz önüne alındığında öğretmenlerin gerektiği hallerde öğrencilere araştırma konusu olarak Ahiliği vermesi öğrencilerin Ahilik bilgisini ve tutumunu desteklemesi bakımından önerilmektedir.

Türk dili ve edebiyatı dersleri, somut olmayan kültürel mirasımızın tanınmasında, öneminin kavranmasında, bu konuda bilinç ve duyarlılık oluşturulmasında, korunmasında ve geleceğe aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Türk dili ve edebiyatı kültürel birikimin edebi eserler yoluyla öğrencilere aktarıldığı bir derstir. Çalışmamızda Türk dili ve edebiyatı derslerine ilgi duyan öğrencilerin Ahilik bilgilerinin daha yüksek olduğu

görülmüştür. Buna göre Türk kültürünün önemli bir parçası olan Ahiliğin öğretilmesinde ve bu konuda farkındalık oluşturulmasında Türk dili ve edebiyatı derslerinin önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Bu kültürün Türk dili ve edebiyatı derslerinde öğrencilere aktarılmasında edebi eserlerden faydalanılmalıdır. Bunun için derslerde fütüvvetnâmelerden alınan çeşitli kural, kıssa veya hikâyelere yer verilmeli; öğrencilerin Ahilikle ilgili edindiği bilgiler veya düşünceleri hakkında sözlü veya yazılı olarak düşüncelerini dile getirmeleri sağlanmalıdır. Uygun şartlar sağlandığı takdirde fütüvvetnâmelerden alınan metinlerin sınıf içinde dramatize edilmesi de öğrencilerin Ahilik bilgi ve tutumlarını olumlu yönde etkileyebilir.

Ahilik konusunda araştırma yapacak araştırmacılara bizim çalışmamıza benzer biçimde diğer şehirlerdeki meslek liselerinde veya diğer tür liselerde Ahilikle ilgili bilgi ve tutum düzeylerini belirlemeleri ve bu şekilde araştırma sahasını geliştirmeleri önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Ahilik Haftası Kutlamaları Yönetmeliği. (2008). *T.C. Resmi Gazete*, 26966, 13 Ağustos 2008. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.12349&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=ahilik> sayfasından erişilmiştir.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akdemir, Ö. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ve başarı güdüsü*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akkaya, N., & Özdemir, S. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi (İzmir-Buca örneği). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 75-96.
- Anadol, C. (1991). *Türk-İslam medeniyetinde Ahilik kültürü ve fütüvvetnâmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Aslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 25-33.
- Barkan, Ö. L. (2002). Osmanlı İmparatorluğu'nda kolonizatör Türk dervişleri. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (c.9, ss. 133-153). Ankara: Yeni Türkiye.
- Baş, M. (2012). Anadolu'nun Türkleşmesinde Ahiler ve Trabzon'da bir Ahi-Ahi Evren Ebu'l-Hasan El-Hakayık. *Türk Dünyası Mühendislik, Mimarlık ve Şehircilik Kurultayı Bildiriler Kitabı*, 441-446.
- Bayram, M. (1978). Ahi Evren kimdir? Gerçek şahsiyeti ve eserleri. *Türk Kültürü Dergisi*, (16), 658- 668.

- Bayram, M. (1982). Ahi Evren'in öldürülmesi ve ölüm tarihinin tesbiti. *İÜTF Tarih Enstitüsü Dergisi*, (12), 625-641.
- Bayram, M. (2016). Anadolu Ahiliğinin teşekkülündeki rolü açısından fütüvvet hareketi ve tarihi. *Selçuklu Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, (1) , 51-73.
- Bıyıklı, Y. & Turan, A. (2007). *Ahilik teşkilatı ve Trabzon'daki izleri*. Trabzon: Trabzon Esnaf Sanatkârlar Odaları Birliği.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş.& Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı-istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem.
- Cahen, C. (1986). İlk Ahiler hakkında (M. Öztürk, Çev.). *Belleten*. Ankara, L/1977, 591-601.
- Ceylan, H. (2008). *Ahîlerin Türkiye Selçukluları ve beylikler dönemi Türk devlet ve toplum hayatında oynadıkları roller*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Crocker, L. & Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. Harcourt Brace Jovanovich College.
- Cunbur, M. (1986). Ahilerin kurduğu yerleşim merkezleri. *Türk Kültürü Dergisi*, (277), 312-319.
- Çağatay, N. (1996). Ahiliğin ortaçağ Anadolu toplumuna etkileri. *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 33-43.
- Çağatay, N. (1990). *Ahilik nedir?*. Ankara: Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu.
- Çağatay, N. (1989). *Bir Türk kurumu olan Ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Çalışkan, Y. & İkiz, M. L. (1993). *Kültür, san'at ve medeniyetimizde Ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çeçen, M. A. & Deniz, E. (2015). Lise öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları (Diyarbakır ili örneği). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (30), 193- 212.

- Çelik, A. (1999). Trabzon'da Ahilik ve Ahi Evran Dede. *II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 81-87.
- Çelik, R. İ. (2017). Anadolu Ahiliğinin doğuşunda rol oynayan siyasî etkenler. *III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildirileri 2*, 771-780.
- Demirci, M. (1996). Ahilikteki fütüvvet ahlakı. *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 44-47.
- Demir, G. (1999). *Türk kültürü Ahilik*. İstanbul: Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı.
- Doğan, K. C. (2015). Ahilik teşkilatı, ombudsman ve etik ilişkisi. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 4(7), 28-36. <https://dergipark.org.tr/gumusgebs/issue/7495/98752> sayfasından erişilmiştir.
- Duran, B. (1996). Weberyen yaklaşımla Ahilik kurumunun değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 49-61.
- Duran, H. (2004). Burla Hatun'dan Terken Hatun'a. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (32), 79-89.
- Durbilmez, B. (2005). Türk kültüründe ve fütüvvet-nâmelerde üç sayısı. *Ahilik Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-22.
- Ekici, S., Bayrakdar, A., & Uğur, A. O. (2009). Ortaöğretim kurumlarındaki yöneticilerin ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 430-444. <https://docplayer.biz.tr/24164121-Ortaogretim-kurumlarindaki-yoneticilerin-ve-ogrencilerin-ders-disi-etkinliklere-bakis-acilarinin-incelenmesi.html> sayfasından erişilmiştir.
- Ekinci, Y. (1991). *Ahilik*. Ankara: Dizgi.
- Ekinci, Y. (1989). *Ahîlik ve meslek eğitimi*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Erarı, F. (1999). Ahilik ve Ahilik kültürünün iktisadi hayatımızdaki anlamı ve önemi. *II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 117-124.
- Erken, V. (1998). *Bir sivil örgütlenme modeli Ahîlik*. Ankara: Seba.
- Ertürk, S. (1988). Türkiye'de eğitim felsefesi sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 11-16.

- Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu. (2005). *T.C. Resmi Gazete*, 25852, 21 Haziran 2005. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050621-1.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Gökalp, H. (2005). Ahi Evran-ı Velî'nin menkıbevî kişiliği. *Ahilik Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 23-37.
- Gölpınarlı, A. (1953). Burgâzî ve 'Fütüvvet-nâme'si. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15(1-4), 76-153.
- Güllülü, S. (1977). *Sosyoloji açısından Ahi birlikleri*. İstanbul: Ötüken.
- İbn-i Bibi (1996). *El evamirül alaiye fil umuril-alaiye (Selçukname I-II)* (M. Öztürk, Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- İbn-i Battûta, E. A. M. (2004). *İbn Battûta Seyahatnâmesi* (A. S. Aykut, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- İnan, K. (1996). Bedestenlerin Türk ticari mimarisindeki yeri ve Trabzon bedesteni. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, 7, 119-133.
- İnan, K. (2013). *Mahmiye-i Trabzon mahallâtından on yedinci yüzyıl ortalarında Trabzon'da sosyal ve iktisadi hayat*. Trabzon: Trabzon Belediyesi.
- İş Kanunu. (2003). *T.C. Resmi Gazete*, 25134, 10 Haziran 2003. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kalafat, Y. (1998). Trabzon yöresi ulucanları. *Trabzon Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, 631-639.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- Karadeniz Teknik Üniversitesi (t.y). *Ahilik paneli düzenlendi*. <http://www.ktu.edu.tr/ktu-duyuru17274> sayfasından erişilmiştir.
- Karasoy, Y. (2003). Ahi kelimesi ve Türk kültüründe Ahilik. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 1-23.
- Kaşgarlı Mahmud (2005). *Divanü Lügati't-Türk* (S. Erdi- S.T. Yurtsever, Çev.). İstanbul: Kabalcı.
- Kaya, A. (2014). Anadolu'nun Türk ve İslam yurdu haline gelişinde Ahilerin rolü ve önemi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (29), 547-561.

- Kazazoglu, S. (2013). Türkçe ve İngilizce derslerine yönelik tutumun akademik başarıya etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 294-307.
- Kazıcı, Z. (1988b). Ahi Evran. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c.1, ss.529-530). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kazıcı, Z. (1988a). Ahilik. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c.1, ss.540-542). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kılıç, Y., & Haşiloğlu, M. A. (2017). Sosyoekonomik durumun öğrenci başarısına etkisi (7. sınıf Türkçe ve fen bilimleri dersleri örnekleme). *Yüüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1025-1049.
- Köprülü, M. F. (1976). *Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(2), 336- 353.
- Kuzgun, Ş. (1988). Ahilikte kalite kontrolü ve tüketicinin korunması. *Standard Dergisi*, (321), 10-11.
- Mahiroğulları, A. (2008). Selçuklu/Osmanlı döneminde kurumsal bir yapı: Ahilik/Gedik teşkilatı ve sosyo-ekonomik işlevleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (54), 139-154.
- Mesleki Eğitim Kanunu. (1986). *T.C. Resmi Gazete*, 19139, 19 Haziran 1986. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3308.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (t.y.). *Misyon ve vizyon*. <http://mtegm.meb.gov.tr/www/misyon-ve-vizyonumuz/icerik/210> sayfasından erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. (2018). *T.C. Resmi Gazete*, 30522, 1 Eylül 2018. <https://ogm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-ortaogretim-kurumlari-yonetmeliginde-degisiklik-yapilmasina-dair-yonetmelik/icerik/744> sayfasından erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018a). *Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi 9. 10. 11. 12. sınıflar öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=353> sayfasından erişilmiştir.

- Millî Eğitim Bakanlığı (2018b). *Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin görünümü*.
<http://mtegm.meb.gov.tr/www/turkiyede-meslekî-ve-teknik-egitimin-gorunumu-raporu-yayimlandi/icerik/2203> sayfasından erişilmiştir.
- Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973). *T.C. Resmi Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Folklor (2009). <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=82&Sayfa=165> adresinden erişilmiştir.
- Ocak, A.Y. (1996b). Fütüvvetnâme. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c.13, ss.264-265).
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ocak, A.Y. (1996a). Fütüvvet-tarih. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c.13, ss.261-263).
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Önür, H. (2013). Gelir düzeyinin eğitim imkanlarından yararlanma düzeyine etkisi: Süleyman Demirel Fen Lisesi ve Atatürk Lisesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 259-277.
- Özçelik, D.A. (2010). *Test hazırlama kılavuzu*. Ankara: Pegem.
- Özdemir, B. (2008). *9. sınıf öğrencilerinin Türk edebiyatı dersine yönelik tutumlarının Türk edebiyatı dersi akademik başarısına etkisi (Kütahya örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özerkmen, N. (2004). Ahiliğin tarihsel-toplumsal temelleri ve temel toplumsal fonksiyonları-sosyolojik yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(2), 57-78.
- Özgüven, İ. E. (2007). Psikolojik testler. Ankara: PDREM.
- Özköse, K. (2011). Ahilikte ahlak ve meslek eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(2), 5-19.
- Poyraz, O. (1996). Ahi örgütleri. *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 139-144.
- Sosyal Güvenlik Kurumu [SGK], (t.y.). *Verilen hizmetler- kamu hizmet standartları*.
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/verilen_hizmetler sayfasından erişilmiştir.

- Soykut, R. H. (1971). *Orta yol Ahilik*. Ankara: Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu.
- Şeker, M. (1996). XV. yüzyılda kaleme alınan muhtasar fütüvvet-nâmeye göre devrinin sosyal hayatına bakış. *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 145-155.
- Tabachnik, B. G. & Fidell L. S. (1989). *Using multivariate statistics*. (2nd ed.). Cambridge: Harper & Row.
- Taeschner, F. (1953). İslam ortaçağında futuvva (Fütüvvet Teşkilatı). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15(1-4), 3-32.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel.
- Tay, B., & Tay, B.A. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 73-84.
- Tekin, H. (2002). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı.
- Temel, H. (2007). *Ahilik teşkilatının halkın eğitim ve öğretimindeki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ticaret Bakanlığı Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (t.y.). *Esnaf ve sanatkârlara yönelik hizmetler*. <https://esnaf.ticaret.gov.tr/faaliyetler/esnaf-ve-sanatkarlara-yonelik-hizmetler> sayfasından erişilmiştir.
- Torun, A. (1996). Muhtevaları ve kaynakları itibariyle fütüvvetnâmeler. *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyum Bildirileri*, 163-169.
- Torun, A. (1998). *Türk edebiyatında Türkçe fütüvvet-nâmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Trabzon Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği (t.y.). *TESOB'un amacı*. <http://www.tesob.org.tr/icerik-1-11.html> sayfasından erişilmiştir.
- Trabzon Ticaret İl Müdürlüğü (t.y.). *Trabzon Ticaret İl Müdürlüğü'nün görevleri*. <https://trabzon.gtb.gov.tr/gorevlerimiz/gorevlerimiz> sayfasından erişilmiştir.
- Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. (2013). *T.C. Resmi Gazete*, 28835, 28 Kasım 2013. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6502.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *T.C. Resmi Gazete*, 17863, 9 Kasım 1982. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu [TESK], (t.y.). *TESK hakkında*. <http://www.tesk.org.tr/tr/hakkinda/amaci.php> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği [TESKOMB], (t.y.). *TESKOMB hakkında*. <http://www.teskomb.org.tr/index.asp?p=40> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25479, 1 Haziran 2004. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5174&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5174> sayfasından erişilmiştir.
- Türkmenoğlu, M. A. (2016). *XII. yüzyılın ikinci yarısında Trabzon (şer'îye sicillerine göre)*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Türk Standardları Enstitüsünün Kuruluşuna Dair 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018). *T.C. Resmi Gazete*, 30479, 15 Temmuz 2018. <https://www.tse.org.tr/Hakkimizda?ID=7&ParentID=13> sayfasından erişilmiştir.
- Uludağ, S. (1996). Fütüvvet. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c.13, ss.259-261). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Unesco Türkiye Milli Komisyonu(t.y.) *UNESCO dünya mirası listesi*. <http://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-Dünya-Mirası-Listesi> sayfasından erişilmiştir.
- Veysi, E. (1998). *Bir sivil örgütlenme modeli Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Belediyesi.
- Yakıcı, A. (1999). Günümüz ticaret etiğinin oluşmasında fütüvvetnâmelerden yararlanma yöntemleri. *II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 289-294.
- Yeşil, R. (2011). Mesleki eğitim perspektifinde Ahilik sistemi tespitler tahliller. *I. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildirileri 2*, 1117-1135.
- Yüksel, M. (2000). Trabzon'da Türk- İslam eserleri ve kitabeler (1. cilt). Trabzon: Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları.

EKLER

EK 1. Trabzon Valiliği Çalışma İzni

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 82438636-605.99-E.6640471
Konu : Bilimsel Çalışma İzni
(Çağla KARAAHMET ÜÇÜNCÜ)

02/04/2019

VALİLİK MAKAMINA

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Eğitimi Bilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Çağla KARAAHMET ÜÇÜNCÜ'nün "**Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki Eğitim Veren Liselerdeki Öğrencilerin Ahilik Kültürüne Bakışı Trabzon Örneği**" isimli çalışması kapsamında Ortahisar ilçesindeki Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde çalışma yapma isteği Müdürlüğümüz Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Bahsi geçen çalışmanın eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde; 2018-2019 eğitim öğretim yılında yapılması gerekmektedir.

Araştırmacının 2017/25 sayılı genelge çerçevesinde hareket etmesi, **izinsiz herhangi bir ses ve görüntü kaydı yapılmasına kesinlikle izin verilmemesi**, elde edilen verilerin çalışma kapsamı dışında kullanılmaması, **mühürlü anket ve ölçeklerin kullanılması** ve sonuçların bir örneğinin Ar-Ge birimine teslim edilmesi kaydıyla, çalışmanın okul müdürlerinin de uygun göreceği zamanlarda ve kontrolünde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Hızır AKTAŞ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
02/04/2019
Ayhan DURMUŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Şubesi
(Ar-Ge Birimi)
Elektronik Ağ: <http://trabzonarge.meb.gov.tr>
e-posta: argetrabzon@gmail.com

Bilgi için: Mırac KÜÇÜK (Öğretmen)
Mesut KAŞ (Şube Müdürü)
Tel: 0 (462) 223 55 52
Faks: 0 (462) 230 20 94

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4e5f-bfd6-3801-a5f5-11ce kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Anket Formu

Değerli Öğrenciler,

Bu anket sizin Ahilik konusundaki görüşlerinizi almak amacıyla hazırlanmıştır. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Anket üzerine isminizi yazmanıza gerek yoktur. Elde edilen bilgiler gizli tutulup değerlendirme sonuçları yüksek lisans tezi verileri olarak kullanılacaktır. Vereceğiniz içten cevaplar için teşekkür ederiz.

Çağla KARAAHMET ÜÇÜNCÜ & Prof. Dr. Ali YAKICI

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Okuduğunuz bölüm

Muhasebe ve Finansman()
Bilişim Teknolojileri() Çocuk Gelişimi ()
Kuyumculuk() Giyim Üretim Teknolojisi()
Elektrik- Elektronik Teknolojisi()
Diğer(Lütfen Belirtiniz)

2. Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()

3. Babanızın eğitim düzeyi:

Okula gitmemiş () İlkokul ()
Lise() Üniversite()

4. Babanızın Mesleği ()

Memur () Esnaf () Emekli ()
İşçi () Çalışmıyor ()

5. Annenizin eğitim düzeyi:

Okula gitmemiş () İlkokul ()
Lise() Üniversite()

6. Annenizin Mesleği

Memur () Esnaf () Emekli ()
İşçi () Çalışmıyor ()

7. Günlük yaşamınızın ağırlıklı olarak geçtiği yerleşim birimi nedir?

İl () İlçe () Köy ()

8. Kaç kardeşiniz var?

1() 2() 3() 4() 5 ve daha fazla()

9. Ailenizin aylık geliri kaç TL'dir?

500-1000 () 1000-2000 ()
2000-4000 () 4000 ve üzeri ()

10.Okulda düzenlenen programlara katılır mısınız?

Evet () Hayır ()

11.Okulda düzenlenen programlarda görev alırsınız mı?

Evet () Hayır ()

12.Kitap okumaktan hoşlanırsınız mı?

Evet () Hayır ()

13.Yeni bilgiler edinebilmek için araştırmalar yapar mısınız?

Evet () Hayır ()

14.Sürekli yayınları(gazete, dergi vd.) takip eder misiniz?

Evet () Hayır ()

15.İlinizde düzenlenen kültürel programlara katılır mısınız?

Evet () Hayır ()

16.Türk kültürüne ait unsurları merak eder misiniz?

Evet () Hayır ()

17.Türk Dili ve Edebiyatı derslerine ilgi duyar mısınız?

Evet () Hayır ()

18. Ahilikle ilgili kültürel programları takip eder misiniz?

Evet () Hayır ()

19. Esnaf bir yakınınız var mı?

Evet () Hayır ()

20.İleride bir esnaf veya sanatkar olmak ister misiniz?

Evet () Hayır ()

BÖLÜM 2

İçerik	Evet	Hayır
1. Ahilik iş ve meslek ahlakını düzenler.		
2. Ahiler Anadolu'nun Türkleşmesinde önemli bir rol oynamışlardır.		
3. Ahiler Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda önemli bir rol oynamışlardır.		
4. Ahilerde mesleki başarıya yönelik törenler yapılır.		
5. Ahilik toplum eğitiminden çok ticaret gelirlerine odaklanır.		
6. Ahiliğin sanata katkısı vardır.		
7. Ahiliğin meslek belirlemeye katkısı vardır.		
8. Ahilik üretici-tüketici ilişkisini belirler.		
9. Ahilik sosyal barışı sağlar.		
10. Ahiliğin meslek alanları bugün yok olmuştur.		
11. Ahilik felsefesi günümüzde yok olmuştur.		
12. Ahilikte ana kural bir iş veya meslek sahibi olmaktır.		
13. Ahilere mesleki becerilerin yanı sıra ata binmek, ok atmak gibi ata sporları da öğretilir.		
14. Siyasî yönetim Ahilerin görevleri ve ilgi alanları dışında kalmıştır.		
15. Ahiliğin Anadolu'da oluşmasını ve yerleşmesini sağlayan mesleklerin başında dericilik gelmektedir.		
16. Ahiliğin güçlü olduğu dönemlerde Anadolu'nun birçok şehrinde Ahi tekkeleri kurulmuştur.		
17. Ahi Evran'ın gerçekte yaşadığına inanılmaktadır.		
18. Ahi Evran'ın Trabzon'da bir makamı bulunmaktadır.		
19. Her yıl esnaf ve sanatkârlar tarafından Trabzon'da yılın Ahisi seçilmektedir.		
20. Trabzon'daki bazı cadde ve sokak isimlerinde Ahilik izleri görülmektedir.		

BÖLÜM 3

Maddeler	Tamamen Katılıyor	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Ahiliğin toplum eğitimine katkı sağladığını düşünüyorum.					
2. Derslerde Ahilik ile ilgili verilen bilgilerin önemli olduğunu düşünüyorum.					
3. Okullarda pano, broşür ve bildiriler yoluyla Ahilikle ilgili bilgilendirme yapılmalıdır.					
4. Okulda Ahilikle ilgili etkinliklerde bulunmak beni mutlu eder.					
5. Kitaplarda Ahilikle ilgili daha fazla metin yer alması gerektiğini düşünüyorum.					
6. Okullarda Ahilik Haftası etkinliklerinin yaygınlaştırılması gerektiğine inanıyorum.					

7.Öğretmenlerimizin Ahilik sistemini önemsemesi gerektiğini düşünüyorum.					
8.Ahiliğin tanıtılmasında halka yönelik kültürel programların etkili olacağını düşünüyorum.					
9.Ders kitaplarında Ahiliğe yer verilmesinin Ahiliğin tanıtılmasına katkı sağlayacağına inanıyorum.					
10.Ahiliğin tanıtılmasında TV programlarının etkili olacağını düşünüyorum.					
11.Sürelî yayın organlarında Ahilik kültürü ile ilgili yazıların yer almasının Ahiliğin tanıtılmasına katkı sağlayacağına inanıyorum.					
12.Ahilik araştırmalarına meslek liselerinin destek vermesi gerektiğini düşünüyorum.					
13.Ahilik ile ilgili bir araştırma yapmak isterim.					
14.Ahilik ile ilgili yaptığım/yapacağım çalışmalar beni mutlu eder.					
15.Ahilik ile ilgili çalışmaların meslek liselerinde yaygınlaşması beni mutlu eder.					
16.Meslek liselerine ait ders kitaplarında Ahilik kültürüne daha fazla yer verilmesi gerektiğine inanıyorum.					
17.Meslek lisesinde öğrendiğim Ahilik bilgisi ve iş ahlakını mesleki hayatımda kullanabilirim.					
18.Arkadaşlarımla Ahiliği merak edeceğine inanıyorum.					
19.Arkadaşlarımla Ahilik ile ilgili bir araştırma yapabileceğine inanıyorum.					
20.Arkadaşlarımla Ahiliğin eğitimdeki yerini önemseddiğini düşünüyorum.					
21.Ahilik bilgisinin arkadaşlarımla mesleki ve sosyal hayatlarına katkı sağlayabileceğine inanıyorum.					
22.Derslerimizde Trabzon'daki Ahilik kültürü üzerinde durulması gerektiğine inanıyorum.					
23.Trabzon'da geçmişte Ahilerin var olmasının bugünkü esnafı olumlu yönde etkilediğine inanıyorum.					
24.Ahiliğin Trabzon'daki izleri ile ilgili yapılan çalışmaları takip etmek isterim.					
25.Trabzon'da Ahilik konulu çalışmalara katkıda bulunmak beni mutlu eder.					
26.Trabzon'da Ahilik izlerine bugün hala rastlayabileceğime inanıyorum.					
27.Trabzon'da geçmişte Ahilerin var olmasının Trabzon halkının milli manevi değerlerine katkı sağladığına inanıyorum.					
28.Bugün Trabzon ürünlerinin ülke genelinde tanınmasına Ahiliğin katkı sağladığını düşünüyorum.					
29.Okullarda Ahilik kültürünün tanıtılması ile öğrencilerde milli manevi değerler konusunda farkındalık yaratılacağına inanıyorum.					
30.Milli ve manevi değerlerin geleceğe aktarılmasında Ahiliğin önemli bir rolü olduğuna inanıyorum.					
31.Toplumda sosyal barışın sağlanması için Ahilik kültürünün eğitimde yer almasını önemsiyorum.					
32.Üretici haklarının korunması için Ahilik kültürünün eğitimde yer almasını önemsiyorum.					
33.Tüketici haklarının korunması için Ahilik kültürünün eğitimde yer almasını önemsiyorum.					
34.Ürün kalitesinin korunması için Ahilik kültürünün eğitimde yer almasını önemsiyorum.					
35.Ekonomik faaliyetlerin yürütülmesindeki aksaklıkların önüne geçmek için eğitimde Ahilik kültürünün yer alması gerektiğini düşünüyorum.					

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...